

॥नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स ॥

अभिधानप्पदीपिका

बुद्धप्पणामो

१. तथागतो यो करुणाकरो करो,
पयातं मोसज्ज सुखप्पदं पदं ।
अका परत्थं कलिसम्भवे भवे,
नमामि तं केवलदुक्करं करं ॥

धम्मप्पणामो

२. अपूजयुं यं मुनिकुञ्जरा जरा,
रुजादिमुत्ता यहिमुत्तरे तरे ।
ठिता तिवट्टम्बुनिधिं नरानरा,
तरिंसु तं धम्ममघप्पहं पहं ॥

सङ्खप्पणामो

३. गतं मुनिन्दो रससूनुतं नुतं,
सुपुञ्जखेत्तं भुवने सुतं सुतं ।
गणम्पि पाणीकतसंवरां वरां,
सदा गुणोधेन निरन्तरं न्तरं ॥

पटिज्जा

४. नामलिङ्गेषु कोसल्ल, मत्थनिच्छयकारणं ।
यतो महब्बलं बुद्ध, वचने पाटवत्थिनं ॥
५. नामलिङ्गान्यं तो बुद्ध, भासितस्सा रहान्यं हं ।
दस्सयन्तो पकासेस्स, मभिधानप्पदीपिकं ॥

परिभासा

६. भिय्यो रूपन्तरा साह, चरियेन च कत्थचि ।
क्वचां हच्चविधानेन जेय्यं थीपुन्नपुंसकं ॥

७. अभिन्नलिङ्गानयेव, द्वन्दो च, लिङ्गवाचका ।
गाथापादन्तमज्झट्टा, पुब्बं यन्त्यपरे परं ॥
८. पुमिथियं पदं द्वीसु, सब्बलिङ्गे च तीस्विति ।
अभिधानन्तरारम्भे, जेय्यं त्व'न्त मथादि च ॥
९. भिय्यो पयोग मागम्म, सोगते आगमे क्वचि ।
निघण्डु युत्ति ज्ञानीय, नामलिङ्गं कथीयतीति ॥

१. सगकण्ड

१. बुद्धो दसबलो सत्था, सब्बज्जू द्विपदुत्तमो ।
मुनिन्दो भगवा नाथो, चक्खुम'ङ्गीरसो मुनि ॥
२. लोकनाथो' नधिवरो, महेसि च विनायको ।
समन्तचक्खु सुगतो, भूरिपज्जो च मारजि ॥
३. नरसीहो नरवरो, धम्मराजा महामुनि ।
देवदेवो लोकगरु, धम्मस्सामी तथागतो ॥
४. सयम्भू सम्मासम्बुद्धो, वरपज्जो च नायको ।
जिनो, सक्को तु सिद्धत्थो, सुद्धोदनि च गोतमो ॥
५. सक्कसीहो तथा सक्क, मुनि चादिच्चबन्धु च ।
६. मोक्खो निरोधो निब्बानं, दीपो तण्हक्खयो परं ।
ताणं लेण मरूपज्ज, सन्तं सच्च मनालयं ॥
७. असङ्खतं सिव ममतं सुदुद्दसं,
परायणं सरण मनीतिकं तथा ।
अनासवं धुव मनिदस्सना' कता,
पलोकितं निपुण मनन्त मक्खरं ॥
८. दुक्खक्खयो ब्याबज्झज्ज [ब्यापज्जं (टीका)], विवट्टं खेम केवलं ।
अपवग्गो विरागो च, पणीत मच्चुतं पदं ॥
९. योगक्खेमो पार मपि, मुत्ति सन्ति विसुद्धियो ।
विमुत्त्य' सङ्खतधातु, सुद्धि निब्बुतियो सियुं ॥

१०. खीणासवो त्वं सेक्खो च, वीतरागो तथा' रहा ।
देवलोको दिवो सग्गो [नाको (सी०)],
तिदिवो तिदसालयो ॥
११. तिदसा त्वं मरा देवा, विबुधा च सुधासिनो ।
सुरा मरू दिवोका चा, मतपा सग्गवासिनो ॥
१२. निज्जरा' निमिसा दिब्बा, अपुमे देवतानि च [देवता एव देवतानि, सकत्थे निपच्चयो (टीका)] ।
१३. सिद्धो भूतो च गन्धब्बो, गुहको यक्ख रक्खसा ।
कुम्भण्डो च पिसाचा'दी, निद्धिद्धा देवयोनियो ॥
१४. पुब्बदेवा सुररिपू, असुरा दानवा पुमे ।
तब्बिसेसा पहारादो, सम्बरो बलिआदयो ॥
१५. पितामहो पिता ब्रह्मा, लोकेसो कमलासनो ।
तथा हिरञ्जगम्भो च, सुरजेद्धो पजापति ॥
१६. वासुदेवो हरि [हरी (टीका)] कण्हो, केसवो चक्कपाण्य'थ ।
महिस्सरो सिवो सूली, इस्सरो पसुपत्य'पि ॥
१७. हरो वुत्तो कुमारो तु, खन्थो सत्तिधरो भवे ।
१८. सक्को पुरिन्ददो देव, राजा वजिरपाणि च ।
सुजम्पति सहस्सक्खो, महिन्दो वजिरावुधो ॥
१९. वासवो च दससत, नयनो तिदिवाधिभू ।
सुरनाथो च वजिर, हत्थो च भूतपत्य'पि ॥
२०. मघवा कोसियो इन्दो, वत्रभू पाकसासनो ।
विडोजो थ सुजा तस्स [सुजाता'स्स (टीका)], भरिया थ पुरं भवे ॥
२१. मसक्कसारा [मसक्कसारो (सी०)] वस्सोक, सारा चेवा' मरावती ।
वेजयन्तो तु पासादो,
सुधम्मा तु सभा मता ॥
२२. वेजयन्तो रथो तस्स,
वुत्तो मातलि सारथि ।
एरावणो गजो पण्डु, कम्बलो तु सिलासनं ॥

२३. सुवीरोच्चादयो पुत्ता, नन्दा पोक्खरणी भवे ।
नन्दनं मिस्सकं चित्त, लता फारुसकं वना ॥
२४. असनि द्वीसु कुलिसं, वजिरं पुन्नपुंसके ।
अच्छरायोत्थियं वुत्ता, रम्भा अलम्बुसादयो ।
देवित्थियो थ गन्धब्बा, पञ्चसिखोति आदयो ॥
२५. विमानो नित्थियं ब्यम्हं, पीयूसं त्वमतं सुधा ।
सिनेरु मेरु तिदिवा, धारो नेरु सुमेरु च ॥
२६. युगन्धरो ईसधरो, करवीको सुदस्सनो ।
नेमिन्धरो विनतको, अस्सकण्णो कुलाचला ॥
२७. मन्दाकिनी तथा कास, गङ्गा सुरनदी प्यथ ।
२८. कोविळारो तथा पारि, छत्तको पारिजातको ।
कप्परुक्खो तु सन्ताना, दयो देवहुमा सियुं ॥
२९. पाची पतीझुं दीचिंत्थी, पुब्ब पच्छिम उत्तरा ।
दिसाथ दक्खिणा पाची, विदिसा नुदिसा भवे ॥
३०. एरावतो [एरावणो (सी०), अमरकोसे पन एरावतो एव अत्थि] पुण्डरीको, वामनो कुमुदो ज्जनो ।
पुप्फदन्तो सब्भुम्मो, सुप्पतीको दिसागजा ॥
३१. धतरट्ठो च गन्धब्बा, धिपो, कुम्भण्डसामि तु ।
विरुळ्हको, विरूपक्खो, तु नागाधिपतीरितो ॥
३२. यक्खाधिपो वेस्सवणो, कुवेरो नरवाहनो ।
अळका [अलका (अमरकोस)] ळकमन्दास्स, पुरी, पहरणं गदा ।
चतुद्दिसान मधिपा, पुब्बादीनं कमा इमे ॥
३३. जातवेदो सिखी जोति, पावको दहनो नलो ।
हुतावहो च्चिमा धूम, केत्वंगि गिनि भानुमा ॥
३४. तेजो धूमसिखो वायु, सखो च कण्हवत्तनी ।
वेस्सानरो हुतासो थ, सिखाजालं च्चि चापुमे ॥
३५. विप्फुलिङ्गं फुलिङ्गञ्च, भस्मा [‘भस्मा’ तिपदं राजादिगणे परियापन्नं (रूपसिद्धि-उणादि), भस्मं (सी०)] तु सेट्ठि

छारिका ।

३६. कुक्कुळो तु ण्हभस्मस्मि, मङ्गारो लात मुम्मुकं [तिकं दित्तकट्टादिन्धने (टीका)] ।
समिधा इधुमं चे धो, उपादानं तथिन्धनं ॥

३७. अथो भासो पकासो चा,
लोको ज्जोता तपा समा ।
मालुतो पवनो वायु, वातो निल समीरणा ।
गन्धवाहो तथा वायो, समीरो च सदागति ॥

३८. वायुभेदा इमे छुब्ध, ङ्गमो चाधोगमो तथा ।
कुच्छिद्धो च कोट्टासयो, अस्सासङ्गानुसारिनो ॥

३९. अथो अपानं पस्सासो,
अस्सासो आन मुच्चते ॥

४०. वेगो जवो रयो खिप्पं, तु सीघं तुरितं लहु ।
आसु तुण्ण मरं चावि, लम्बितं तुवटं पि च ॥

४१. सततं निच्च मविरता, नारत सन्तत मनवरतज्ज धुवं ।
भुस मतिसयो च दळ्हं, तिब्बे कन्ता तिमत्त, बाळहानि ।
खिप्पादी पण्डके दब्बे, दब्बगा तेसु ये तिसु ॥

४२. अविग्गहो तु कामो च, मनोभू मदनो भवे ।
अन्तको वसवत्ती च, पापिमा च पजापति ॥

४३. पमत्तबन्धु कण्हो च, मारो नमुचि, तस्स तु ।
तण्हा रती रगा धीतू, हत्थी तु गिरिमेखलो ॥

४४. यमराजा च वेसायी, यमो स्स नयनावुधं ।
वेपचित्ति पुलोमो च, किम्पुरिसो तु किन्नरो ॥

४५. अन्तलिक्खं खं मादिच्च, पथो भं गगनं म्बरं ।
वेहासो चानिलपथो, आकासो नित्थियं नभं ॥

४६. देवो वेहायसो तारा,
पथो सुरपथो अघं ॥

४७. मेघो वलाहको देवो, पज्जुन्नो म्बुधरो घनो ।

- धाराधरो च जीमूतो, वारिवाहो तथा'म्बुदो ॥
४८. अब्धं तीस्वथ वस्सञ्च, वस्सनं वुट्ठि नारियं ।
सतेरता'क्खणा विज्जु, विज्जुता चाचिरप्पभा ॥
४९. मेघनादे तु धनितं, गज्जितं रसितादि च ।
इन्दावुधं इन्दधनु, वातक्खित्तम्बु सीकरो ॥
५०. आसारो धारा सम्पातो,
करका तु घनोपलं ।
दुद्दिनं मेघच्छन्नाहे, पिधानं त्वपधारणं ॥
५१. तिरोधान'न्तरधाना, पिधान छादनानि च ।
इन्दु चन्दो च नक्खत्त, राजा सोमो निसाकरो ॥
५२. ओसधीसो हिमरंसि, ससङ्को चन्दिमा ससी ।
सीतरंसि निसानाथो, उळुराजा च मा पुमे ॥
५३. कला सोळसमो भागो, बिम्बं तु मण्डलं भवे ।
अड्डो त्वद्धो उपड्डो च, वा खण्डं सकलं पुमे ॥
५४. अब्धं वुत्तं समे भागे, पसादो तु पसन्नता ।
कोमुदी चन्दिका जुण्हा, कन्ति सोभा जुति च्छवि ॥
५५. कलङ्को लज्जनं लक्खं, अङ्को'भिज्जाण लक्खणं ।
चिहनं चापि सोभा तु, परमा सुसमा थ च ॥
५६. सीतं गुणे, गुणिलिङ्गा, सीत सिसिर सीतला ।
हिमं तुहिन मुस्सावो, नीहारो महिका प्यथ ॥
५७. नक्खत्तं जोति भं तारा, अपुमे तारको'ळु च ।
५८. अस्सयुजो भरणित्थी, सकत्तिका रोहिणी पिच ।
मिगसिर [मगसिर (सी०)] मद्दा च पुनब्बसु, फुस्सो [पुस्सो (टी०)] चासिलेस'पि ॥
५९. माघा [मघ (सी०)] च फग्गुनी द्वे च, हत्था चित्ता च स्वातिपि ।
विसाखा' नुराधा जेट्ठा, मूला' साळ्हा दुवे तथा ॥
६०. सवणो च धनिट्ठा च, सतभिसजो पुब्बु'त्तरभदपदा ।

रेवत्यपीति कमतो, सत्ताधिकवीसनक्खत्ता ॥

६१. सोब्भानु कथितो राहु, सूर्यादी तु नवग्गहा ।
रसि मेसादिको भद्द, पदा पोड्डपदा समा ॥
६२. आदिच्चो सूरियो सूरु, सतरंसि दिवाकरो ।
वेरोचनो दिनकरो, उण्हरंसि पभङ्करो ॥
६३. अंसुमाली दिनपति, तपनो रवि भानुमा ।
रंसिमा भाकरो भानु, अक्को सहस्सरंसि च ॥
६४. रंसि आभा पभा दित्ति, रुचि भा जुति दीधिति ।
मरीचि द्वीसु भान्वं'सु, मयूखो किरणो करो ॥
६५. परिधि परिवेसो थ, मरीचि मिगतण्हिका ।
सूरस्सोदयतो पुब्बु', द्वितरंसि सिया' रुणो ॥
६६. कालो'द्धा समयो वेला,
तब्बिसेसा खणादयो ।
खणो दसच्छराकालो,
खणा दस लयो भवे ॥
६७. लया दस खणलयो,
मुहुत्तो ते सिया दस ।
दस खणमुहुत्तो ते, दिवसो तु अहं दिनं ॥
६८. पभातज्ज विभातज्ज, पच्चूसो कल्ल मय्यथ ।
अभिदोसो पदोसो थ,
सायो सज्झा दिनच्चयो ॥
६९. निसा च रजनी रत्ति, तियामा संवरी भवे ।
जुण्हा तु चन्दिकायुत्ता, तमुस्सन्ना तिमिसिका ॥
७०. निसीथो मज्झिमा रत्ति, अट्ठरत्तो महानिसा ।
अन्धकारो तमो नित्थी, तिमिसं तिमिरं मतं ॥
७१. चतुरङ्गत्तमं एवं, काळपक्खचतुद्दसी ।
वनसण्डो घनो मेघ, पटलं चा'ट्ठरत्ति च ॥

७२. अन्धतमं घनतमे, पहारो याम, सज्जितो ।

पाटिपदो तु दुतिया, ततियादी तिथी [तिथि], तायति पालेतीति तिथि, ता+इति (ण्वादि) द्विसु ॥

७३. पन्नरसी पञ्चदसी, पुण्णमासी तु पुण्णमा ।

अमावसी प्यमावासी, थियं पन्नरसी' परा ॥

७४. घटिका सट्ठय' होरत्तो, पक्खो ते दस पञ्च च ।

ते तु पुब्बापरा सुक्क,

काळा, मासो तु ते दुवे ॥

७५. चित्तो वेसाख, जेड्डो चा, साळ्हो द्वीसु च सावणो ।

पोड्डपाद'स्सयुजा च, मासा द्वादस कत्तिको ॥

७६. मागसिरो तथा फुस्सो, कमेन माघ फग्गुणा ।

कत्तिक'स्सयुजा मासा, पच्छिम पुब्बकत्तिका ॥

७७. सावणो निक्खमनीयो,

चित्तमासो तु रम्मको ॥

७८. चतुरो चतुरो मासा, कत्तिककाळपक्खतो ।

कमा हेमन्त गिम्हान, वस्साना उत्तयो द्विसु ॥

७९. हेमन्तो सिसिर मुतू,

छ वा वसन्तो च गिम्ह वस्साना ।

सरदोति कमा मासा, द्वे द्वे वुत्तानुसारेण ॥

८०. उण्हो निदाघो गिम्होथ,

वस्सो वस्सान पावुसा ।

उतूहि तीहि वस्साना, दिक्केहि दक्खिणायनं ॥

८१. उत्तरायन मज्जेहि, तीहि वस्सायनद्वयं ।

वस्स संवच्छरा नित्थी, सरदो हायनो समा ॥

८२. कप्पक्खयो तु संवट्ठो, युगन्त पलया अपि ।

अलक्खी कालकण्णित्थी, अथ लक्खी सिरि'त्थियं ॥

८३. दनु दानवमाता थ, देवमाता पना'दिति ।

८४.

पापञ्च किब्बिसं वेरा, घं दुच्चरित दुक्कटं ।
अपुञ्जाकुसलं कण्हं, कलुसं दुरितागु च ॥

८५. कुसलं सुकतं सुक्कं, पुञ्जं धम्म मनित्थियं ।
सुचरित मथो दिट्ठ, धम्मिकं इहलोकिकं ॥

८६. सन्दिट्ठिक मथो पार, लोकिकं सम्परायिकं ।
तक्कालं तु तदात्वं चो,
त्तरकालो तु आयति ॥

८७. हासो त्तमनता पीति, वित्ति तुट्ठि च नारियं ।
आनन्दो पमुदा मोदो, सन्तोसो नन्दि सम्मदो ॥

८८. पामोज्जञ्च पमोदो थ, सुखं सातञ्च फास्व थ ।
भद्दं सेय्यो सुभं खेमं, कल्याणं मङ्गलं सिवं ॥

८९. दुक्खञ्च कसिरं किच्छं, नीघो च ब्यसनं अघं ।
दब्बे तु पापपुञ्जानि, तीस्वाकिच्छं सुखादि च ॥

९०. भाग्यं नियति भागो च, भागधेय्यं विधीरितो ।
अथो उप्पत्ति निब्बत्ति, जाति जनन मुब्भवो ॥

९१. निमित्तं कारणं ठानं, पदं बीजं निबन्धनं ।
निदानं पभवो हेतु, सम्भवो सेतु पच्चयो ॥

९२. कारणं यं समासन्नं, पदट्ठानन्ति तं मतं ।
जीवो तु पुरिसोत्ता थ, पधानं पकतित्थियं ॥

९३. पाणो सरीरी भूतं वा, सत्तो देही च पुग्गलो ।
जीवो पाणी पजा जन्तु,
जनो लोको तथागतो ॥

९४. रूपं सद्दो गन्ध रसा, फस्सो धम्मो च गोचरा ।
आलम्बा विसया ते छा, रम्मणा लम्बणानि च ॥

९५. सुक्को गोरो सितो दाता,
धवलो सेत, पण्डरा ।
सोणो तु लोहितो रत्तो,

तम्ब मज्जिदु रोहिता ॥

९६. नीलो कण्हा'सिता काळो,
मेचको साम सामला ।
सितपीतेतु पण्डु'त्तो, ईसंपण्डुतु धूसरो ॥

९७. अरुणो किञ्चिरत्तो थ,
पाटलो सेतलोहितो ।
अथो पीतो हलिद्याभो,
पलासो हरितो हरि ॥

९८. कळारो कपिलो नील, पीते थ रोचनप्पभे ।
पिङ्गो पिसङ्गो प्यथवा, कळारादी तु पिङ्गले ॥

९९. कम्मासो सबलो चित्तो,
सावो तु कण्हापीतके ।
वाच्चलिङ्गा गुणिन्येते, गुणे सुक्कादयो पुमे ॥

१००. नच्चं नट्टञ्च नटनं, नत्तनं लासनं भवे ।
नच्चं तु वादितं गीत, मिति नाटुमिदं तयं ॥

१०१. नच्चट्टानं सिया रङ्गो, भिनयो सूच्यसूचनं ।
अङ्गहारो'ङ्गविक्खेपो, नट्टको नटको नटो ॥

१०२. सिङ्गारो करुणो वीर, भुत हस्स भयानका ।
सन्तो बीभच्छ रुद्धानि, नव नाट्यरसा इमे ॥

१०३. पोसस्स नारियं पोसे, इत्थिया सङ्गमं पति ।
या पिहा एस सिङ्गारो, रतिकीळादिकारणो ॥

१०४. उत्तम प्पकतिप्पायो, इत्थिपुरिसहेतुको ।
सो सम्भोगो वियोगोति,
सिङ्गारो दुविधो मतो ॥

१०५. भासितं लपितं भासा, वोहारो वचनं वचो ।
उत्ति वाचा गिरा वाणी, भारती कथिता [कथा (कथचि)] वची ॥

१०६. एकाख्यातो पदचयो, सिया वाक्यंसकारको ।

आमेडितन्ति विञ्जेय्यं, द्वत्तिक्खत्तु मुदीरणं ॥

१०७. भये कोधे पसंसायं, तुरिते कोतूहले च्छरे ।
हासे सोके पसादे च, करे आमेडितं बुधो ॥

१०८. इरु नारी यजु साम, मिति वेदा तयो सियुं ।
एते एव तयी नारी, वेदो मन्तो सुत्तिथियं ॥

१०९. अट्टको वामको वाम, देवो चङ्गीरसो भगु ।
यमदग्गि च वासिट्ठो, भारद्वाजो च कस्सपो ।
वेस्सामित्तोति मन्तानं, कत्तारो इसयो इमे ॥

११०. कप्पो ब्याकरणं जोति, सत्थं सिक्खा निरुत्ति च ।
छन्दोविचिति चेतानि, वेदङ्गानि वदन्ति छ ॥

१११. इतिहासो पुरावुत्त, प्पबन्धो भारतादिको ।
नामप्पकासकं सत्थं, रुक्खादीनं निघण्डु सो ॥

११२. वितण्डसत्थं विञ्जेय्यं, यं तं लोकायतं इति ।
केटुभं तु क्रियाकप्प, विकप्पो कविनं हितो ॥

११३. आख्यायिकोपलब्धत्था, पबन्धकप्पना कथा ।
दण्डनीत्य'त्थसत्थस्मिं, वुत्तन्तो तु पवत्ति च ॥

११४. सज्जा, ख्या, व्हा समज्जा चा, भिधानं नाम मव्हयो ।
नामधेय्या' धिवचनं, पटिवाक्यं तु उत्तरं ॥

११५. पज्जो तीस्व नुयोगो च, पुच्छा प्यथ निदस्सनं ।
उपोग्घातो च दिट्ठन्तो, तथो'दाहरणं भवे ॥

११६. समा सङ्खेप संहारा, समासो सङ्गहो प्यथ ।
सतं धारयसी त्याद्य, **अभक्खानं** तुच्छभासनं ॥

११७. वोहारो तु विवादो थ, सपनं सपथोपि च ।
यसो सिलोको कित्तिथी,
घोसना तु च्चसदनं ॥

११८. पटिघोसो पटिरवो, थो' पज्जासो वचीमुखं ।

कथना च सिलाघा च, वण्णना च नुति त्थुति ॥

११९. थोमनञ्च [थोमनं वा (कथचि थोमनं थोमना द्विलिङ्गे)] पसंसाथ, केका नादो सिखण्डिनं ।
गजानं कोञ्चनादो थ,
मता हेसा हयद्धनि ॥

१२०. परियायो वेवचनं, साकच्छा तु च संकथा ।
उपवादो चु'पक्कोसा, वण्णवादा'नुवादो च ।
जनवादा'पवादापि, परिवादो च तुल्यत्था ॥

१२१. खेपो निन्दा तथा कुच्छा, जिगुच्छा गरहा भवे ।
निन्दापुब्बो उपारम्भो, परिभासन मुच्चते ॥

१२२. अट्टानरियवोहार, वसेन या पवत्तिता ।
अभिवाक्यं सिया वाचा, सा वीतिक्कमदीपनी ॥

१२३. मुहुंभासा नुलापोथ, पलापो नत्थिका गिरा ।
आदोभासन मालापो,
विलापो तु परिद्ववो ॥

१२४. विप्पलापो विरोधोत्ति, सन्देसोत्ति तु वाचिकं ।
सम्भासनं तु सल्लापो, विरोधरहितं मिथु ॥

१२५. फरुसं निट्ठुरं वाक्यं, मनुञ्जं हृदयङ्गमं ।
संकुलं तु किलिट्ठञ्च, पुब्बापरविरोधिनी ॥

१२६. समुदायत्थरहितं, अबद्धमिति [अबन्ध (क०)] कित्तितं ।
वितथं तु मुसा चाथ [आहतं तु मुसात्थकं (कथचि, अमरकोसे)], फरुसादी तिलिङ्गिका ॥

१२७. सम्मा ब्ययञ्चा वितथं, सच्चं तच्छं यथातथं ।
तब्बन्ता तीस्व लीकं त्व, सच्चं मिच्छा मुसा ब्ययं ॥

१२८. रवो निनादो निनदो च सद्दो,
निग्घोस नाद द्धनयो च रावो ।
आराव संराव विराव घोसा,
रवा सुतित्थी सर निस्सना च ॥

१२९. विस्सट्ठ मञ्जु विञ्जेय्या, सवनीया विसारिनो ।

बिन्दु गम्भीर निन्नादी, त्येव मट्टङ्गिको सरो॥

१३०.तिरच्छानगतानज्झि, रुतं वस्सित मुच्चते ।

कोलाहलो कलहलो,
गीतं गानञ्च गीतिका ॥

१३१.सरा सत्त तयो गामा, चेकवीसति मुच्छना ।

ताना [ठानानि (बहूसु)] चेकूनपञ्जास, इच्चेतं सरमण्डलं ॥

१३२.उसभो धेवतो चेव, छज्ज गन्धार मज्झिमा ।

पञ्चमो च निसादोति, सत्ते'ते गदिता सरा ॥

१३३.नदन्ति उसभं गावो, तुरगा धेवतं तथा ।

छज्जं मयूरा गन्धार, मजा कोञ्चा च मज्झिमं ॥

१३४.पञ्चमं परपुट्टादी, निसादम्पि च वारणा ।

छज्जो च मज्झिमो गामा,
तयो साधारणोति च ॥

१३५.सरेसु तेसु पच्चेके, तिस्सो तिस्सो हि मुच्छना ।

सियुं तथेव तानानि [ठानानि (बहूसु)], सत्त सत्तेव लब्भरे ॥

१३६.तिस्सो दुवे चतस्सो च, चतस्सो कमतो सरे ।

तिस्सो दुवे चतस्सोति, द्वावीसति सुती सियुं ॥

१३७.उच्चतरे रवे तारो, थाब्यत्ते मधुरे कलो ।

गम्भीरे तु रवे मन्दो, तारादी तीस्वथो कले ।
काकली सुखुमे वुत्तो,
क्रियादिसमता लयो ॥

१३८.वीणा च वल्लकी सत्त, तन्ती सा परिवादिनी ।

पोक्खरो दोणि वीणाय,
उपवीणो तु वेठको ॥

१३९.आततञ्चेव वितत, माततविततं घनं ।

सुसिरं चेति तूरियं, पञ्चङ्गिक मुदीरितं ॥

१४०.आततं नाम चम्माव, नद्धेसु भेरियादिसु ।

तले'केकयुतं कुम्भ, थुण दहरिकादिकं ॥

१४१.विततं चो'भयतलं, तूरियं मुरजादिकं ।
आततविततं सब्ब, विनद्धं पणवादिकं ॥

१४२.सुसिरं वंससङ्घादि, सम्मतालादिकं घनं ।
आतोच्चं तु च वादित्तं, वादितं वज्ज मुच्चते ॥

१४३.भेरी (भेरि) दुन्दुभि वुत्तो थ,
मुदिङ्गो मुरजोस्स तु ।
आलिङ्ग, ड्क्यो, ध्दका भेदा,
तिणवो तु च डिण्डिमो ॥

१४४.आलम्बरो तु पणवो, कोणो वीणादिवादनं ।
ददरी पटहो भेरि, प्पभेदा मदलादयो ॥

१४५.जनप्पिये विमद्दुट्ठे, गन्धे परिमलो भवे ।
सो त्वा मोदो दूरगामी, विस्सन्ता तीस्वितो परं ॥

१४६.इट्ठगन्धो च सुरभि, सुगन्धो च सुगन्धि च ।
पूतिगन्धि तु दुगन्धो, थ विस्सं आमगन्धि यं ॥

१४७.कुङ्कुमञ्चेव यवन, पुप्फञ्च तगरं तथा ।
तुरुक्खोति चतुज्जाति, गन्धा एते पकासिता ॥

१४८.कसावो नित्थियं तित्तो, मधुरो लवणो इमे ।
अम्बिलो कटुको चेति, छ रसा तब्बती तिसु ॥

१४९.सिया फस्सो च फोडुब्बो,
विसयी त्वक्ख मिन्द्रियं ।
नयनं त्वक्खि नेत्तञ्च, लोचनं च'च्छि चक्खु च ॥

१५०.सोतं सद्दग्गहो कण्णो, सवनं सुति नत्थु तु ।
नासा च नासिका घानं, जिह्वातु रसना भवे ॥

१५१.सरीरं वपु गत्तञ्चा, त्ताभावो बोन्दि विग्गहो ।
देहं वा पुरिसे कायो, थियं तनु कळेवरं ॥

१५२.चित्तं चेतो मनो नित्थी, विज्जाणं हृदयं तथा ।
मानसं धी तु पज्जा च, बुद्धि मेधा मति मुति ॥

१५३.भूरी मन्ता च पज्जाणं, जाणं विज्जा च योनि च ।
पटिभान ममोहो थ, पज्जाभेदा विपस्सना ॥

१५४.सम्मादिट्ठि पभुतिका, वीमंसा तु विचारणा ।
सम्पज्जं तु नेपक्कं, वेदयितं तु वेदना ॥

१५५.तक्को वितक्को सङ्कप्पो,
प्पनो' हा' यु तु जीवितं ।
एकगता तु समथो, अविक्खेपो समाधि च ॥

१५६.उस्साहा' तप्प पग्गाहा, वायामो च परक्कमो ।
पधानं वीरियं चेहा, उय्यामो च धिति त्थियं ॥

१५७.चत्तारि वीरियङ्गानि, तचस्स च नहारुनो ।
अवसिस्सन मट्ठिस्स, मंसलोहितसुस्सनं ॥

१५८.उस्सोळ्ही त्व धिमत्तेहा, सति त्व नुस्सति त्थिय ।
लज्जा हिरी समाना थ, ओत्तप्पं पापभीरुता ॥

१५९.मज्झत्तता तु'पेक्खा च, अदुक्खमसुखा सिया ।
चित्ताभोगो मनक्कारो,
अधिमोक्खो तु निच्छयो ॥

१६०.दया' नुकम्पा कारुज्जं, करुणा च अनुदया ।
थियं वेरमणी चेव, विरत्या' रति चाप्यथ ॥

१६१.तितिक्खा खन्ति खमनं, खमा मेत्ता तु मेत्त्य'थ ।
दस्सनं दिट्ठि लद्धित्थी, सिद्धन्तो समयो भवे ॥

१६२.तण्हा च तसिणा एजा, जालिनी च विसत्तिका ।
छन्दो जटा निकन्त्या'सा, सिब्बिनी भवनेत्ति च ॥

१६३.अभिज्झा वनथो वानं, लोभो रागो च आलयो ।
पिहा मनोरथो इच्छा, भिलासो काम दोहळा ।
आकङ्क्षा रुचि वुत्ता सा, त्वधिका लालसा द्विसु ॥

१६४.वेरं विरोधो विद्दसो, दोसो च पटिघञ्च वा ।
कोधा' घाता कोप रोसा,
ब्यापादो' नभिरद्धि च ॥

१६५.बद्धवेर मुपनाहो, सिया सोको तु सोचनं ।
रोदितं कन्दितं रुण्णं, परिदेवो परिद्ववो ॥

१६६.भीतित्थि भय मुत्तासो, भेरवं तु महब्भयं ।
१६७.भेरवं भीसनं भीमं, दारुणञ्च भयानकं ।
घोरं पटिभयं भेस्मं, भयङ्कर मिमे तीसु ॥

१६८.इस्सा उसूया मच्छेरं, तु मच्छरिय मच्छरं ।
मोहो'विज्जा तथा'जाणं, मानो विधा च उन्नति ॥

१६९.उद्धच्च मुद्धटं चाथ [उद्धवंउद्धं धावति चित्त मेतेनाति उद्धवं (टीका)], तापो कुक्कुच्चमेव च ।
पच्छातापो नुतापो च, विप्पटिसारो पकासितो ॥

१७०.मनोविलेख सन्देहा, संसयो च कथंकथा ।
द्वेळ्हकं विचिकिच्छा च, कङ्खु सङ्का विमत्यपि ॥

१७१.गब्बो भिमानो'हंकारो, चिन्तातु ज्ञान मुच्चते ।
निच्छयो निण्णयो वुत्तो, पटिज्जा तु पटिस्सवो ॥

१७२.अवमानं तिरक्कारो, परिभवो प्य' नादरो ।
पराभवो प्य' वज्जा थ, उम्मादो चित्तविब्भमो ॥

१७३.पेमं सिनेहो स्नेहो थ, चित्तपीळा विसज्जिता ।
पमादो सतिवोस्सग्गो, कोतूहलं कुतूहलं ॥

१७४.विलासो ललितं लीला, हावो हेळा च विब्भमो ।
इच्चादिका सियुं नारि, सिङ्गारभावजा किरिया ॥

१७५.हसनं हसितं हासो, मन्दो सो मिहितं सितं ।
अट्टहासो महाहासो,
रोमञ्चो लोमहंसनं ॥

१७६.परिहासो दवो खिट्ठा, केळि कीळा च कीळितं ।

निदा तु सुपिनं सोप्यं, मिद्धञ्च पचलायिका ॥

१७७.थियं निकति कूटञ्च, दम्भो साठ्यञ्च केतवं ।
सभावो तु निस्सग्गो च, सरूपं पकतित्थियं ॥

१७८.सीलञ्च लक्खणं भावो,
उस्सवो तु छणो महो [मतो (टी०)] ॥

१७९.धारेन्तो जन्तु सस्नेह, मभिधानप्पदीपिकं ।
खुद्दकाद्यत्थजातानि [खुद्दकान्यत्थजातानि (क०)], सम्पस्सति यथासुखं ॥

सग्गकण्डो निट्ठितो ।

२. भूकण्ड

१. भूमिवग्ग

१८०.वग्गा भूमि, पुरी, मच्च, चतुब्बण्ण, वनादिहि ।
पातालेन च वुच्चन्ते, सङ्गो'पङ्गेहि'ध'क्कमा ॥

१८१.वसुन्धरा छमा भूमि, पथवी मेदनी मही ।
उब्बी वसुमती गो कु, वसुधा धरणी धरा ।
पुथवी जगती भूरी, भू च भूतधरा' वनी ॥

१८२.खारा तु मत्तिका ऊसो, ऊसवा तूसरो तिसु ।
थलं थलीत्थी भूभागे, थद्धलूखम्हि जङ्गलो ॥

१८३.पुब्बविदेहो चापर, गोयानं जम्बुदीपो च ।
उत्तरकुरु चेति सियुं, चत्तारोमे महादीपा ॥

१८४.पुम्बहुत्ते कुरु सक्का, कोसला मगधा सिवी ।
कलिङ्गा'वन्ति पञ्चाला, वज्जी गन्धार चेतयो ॥

१८५.वङ्गा विदेहा कम्बोजा, मदा भग्ग'ङ्ग सीहळा ।
कस्मीरा कासि पण्डवादी, सियुं जनपदन्तरा ॥

१८६.लोको च भुवनं वुत्तं, देसो तु विसयो प्यथ ।
मिलक्खदेसो पच्चन्तो, मज्झदेसो तु मज्झिमो ॥

- १८७.अनूपो सलिलप्पायो, कच्छं पुम नपुंसके ।
सद्वलो हरिते देसे, तिणेना, भिनवेन हि ॥
- १८८.नद्यम्बुजीवनो देसो, वुड्ढिनिप्पज्जसस्सको ।
यो नदीमातिको देव,
मातिको च कमेन सो ॥
- १८९.तीस्वनूपाद्यथो चन्द, सूरदो सस्सतीरितो ।
रट्ठं तु विजितञ्चाथ, पुरिसे सेतु आलियं ॥
- १९०.उपान्तभू परिसरो, गोट्ठं तु गोकुलं वजो ।
मग्गो पन्थो पथो अद्धा, अज्जसं वटुमं तथा ॥
- १९१.पज्जो [पज्जा.... (क०)], यनञ्च पदवी, वत्तनी पद्धतित्थियं ।
तब्भेदा जङ्घ, सकट, मग्गा ते च महद्धनि ॥
- १९२.एकपद्येकपदिके, कन्तारो तु च दुग्गमे ।
१९३.पटिमग्गो पटिपथो, अद्धानं दीघ मज्जसं ।
सुप्पथो तु सुपन्थो च, उप्पथं त्वपथं भवे ॥
- १९४.छत्तिसपरमाणून, मेको णु च छत्तिस ते ।
तज्जारी तापि छत्तिस, रथरेणु छत्तिस ते ॥
- १९५.लिक्खाता सत्त ऊका ता, धज्जमासोति सत्त ते ।
सत्त झुलं ममु द्विच्छ, विदत्थि ता दुवे सियुं ॥
- १९६.रत्तनं तानि सत्तेव, यट्ठि ता वीसतू सभं ।
गावुत मुसभासीति, योजनं चतुगावुतं ॥
- १९७.धनुपञ्चसतं कोसो, करीसं चतुरम्बणं ।
अब्भन्तरं तु हत्थान, मट्ठवीस पमाणतो ॥

भूमिवग्गो निट्ठितो ।

२. भूकण्ड

२. पुरवग्ग

१९८.पुरं नगर मिथी वा, ठानीयं पुटभेदनं ।
थियं तु राजधानी [राजठानी (टी०)] च, खन्धावारो भवे थ च ॥

१९९.साखानगर मञ्जत्र, यं तं मूलपुरा पुरं ।
बाराणसी च सावत्थि, वेसाली मिथिला, ळवी ॥

२००.कोसम्बु, ज्जेनियो तक्क, सिला चम्पा च सागलं ।
सुसुमारगिरं [संसुमार (टीका)] राज, गहं कपिलवत्थु च ॥

२०१.साकेत, मिन्दपत्थञ्चो, क्कट्टा पाटलिपुत्तकं ।
जेतुत्तरञ्च सङ्कस्सं, कुसिनारादयो पुरी ॥

२०२.रच्छा च विसिखा वुत्ता, रथिका वीथि चाप्यथ ।
ब्यूहो रच्छा अनिब्बिद्धा, निब्बिद्धा तु पथद्धि च ॥

२०३.चतुक्कं चच्चरे मग्ग, सन्धि सिङ्घाटकं भवे ।
पाकारो वरणो चाथ, उदापो [उद्दाप, उद्दाप] उपकारिका ॥

२०४.कुट्टं तु भित्ति नारी थ, गोपुरं द्वारकोट्टको ।
एसिका इन्द्रखीलो च, अट्टो त्वट्टालको भवे ॥

२०५.तोरणं तु बहिद्वारं, परिखातु च दीघिका ।
मन्दिरं सदना, गारं, निकायो निलया, लयो ॥

२०६.आवासो भवनं वेस्मं, निकेतनं निवेसनं ।
घरं गहञ्चा, वसथो, सरणञ्च पतिस्सयो ॥

२०७.ओकं साला खयो वासो, थियं कुटि वसत्थपि ।
गेहञ्चा, नित्थि सदुमं, चेतिया, यतनानि तु ॥

२०८.पासादो चेव यूपो थ, मुण्डच्छदो च हम्मियं ।
यूपोतु गजकुम्भम्हि, हत्थिनखो पतिट्ठितो ॥

२०९.सुपण्णवङ्कच्छदन, मड्डयोगो सिया थ च ।
एककूटयुतो माळो,
पासादो चतुरस्सको ॥

२१०.सभायञ्च सभा चाथ, मण्डपं वा जनालयो ।

अथो आसनसालायं, पटिक्कमन मीरितं ॥

२११. जिनस्स वासभवन, मित्थी गन्धकुटि प्यथ ।
त्थियं रसवती पाक, द्धानञ्चेव महानसं ॥

२१२. आवेसनं सिप्पसाला, सोण्डा तु पानमन्दिरं ।
वच्चद्धानं वच्चकुटि, मुनीनं ठान मस्समो ॥

२१३. पण्यविककयसाला कु, आपणो पण्यवीथिका ।
उदोसितो भण्डसाला, चङ्कमनं तु चङ्कमो ॥

२१४. जन्ताघरं त्वगिसाला, पपा पानीयसालिका ।
गम्भो ओवरको वासा, गारं तु सयनिग्गहं ॥

२१५. इत्थागारं तु ओरोधो, सुद्धन्तो' न्तेपुरम्पि च ।
असब्बविसयद्धानं, रज्जं कच्छन्तरं मतं ॥

२१६. सोपानो वा' रोहणञ्च,
निस्सेणी सा, धिरोहिणी ।
वातपानं गवक्खो च, जालञ्च सीहपञ्जरं ॥

२१७. आलोकसन्धि वुत्तो थ, लङ्गी'त्थी पलिघो भवे ।
कपिसीसो, गलत्थम्भो, निब्बं तु छद्दकोटियं ॥

२१८. छदनं पटलं छद्द, मजिरं चच्चरो, झणं ।
पधानो पघना, लिन्दो, पमुखं द्वारबन्धनं ॥

२१९. पिट्टसङ्घाटकं द्वार, बाहा कूटं तु कणिका ।
द्वारञ्च पटिहारो थ, उम्मारो देहनी, त्थियं ॥

२२०. एळको इन्दखीलो थ, थम्भो थूणो पुमित्थियं ।
पाटिका, ड्हेन्दुपासाणे, गिज्जका तु च इड्डका ॥

२२१. वलभिच्छादिदारुम्हि, वड्ढे गोपानसी, त्थियं ।
कपोतपालिकायं तु, विटङ्को नित्थियं भवे ॥

२२२. कुज्जिकाविवरं ताळ, च्छिग्गलो प्यथ कुज्जिका ।
ताळो'वापुरणं चाथ, वेदिका वेदि कथ्यते ॥

२२३.सङ्घातो पक्खपासो च, मन्दिरङ्गा तुला अपि ।
थियं सम्मुज्जनी चेव, सम्मज्जनी च सोधनी ॥

२२४.सङ्कटीरं तु सङ्कार, ढानं सङ्कारकूटकं ।
अथो कचवरो, क्लापो, सङ्कारो च कसम्बुपि ॥

२२५.घरादिभूमि तं वत्थु, गामो संवसथो थ सो ।
पाकटो निगमो भोग, मच्चादिभ्यो धि तूदितो [‘अधिभू’ति ईरितो कथितो (टी०)] ॥

२२६.सीमा च मरियादा थ,
घोसो गोपालगामकोति ॥

पुरवग्गो निडितो ।

३. नरवग्ग

२२७.मनुस्सो मानुसो मच्चो, मानवो मनुजो नरो ।
पोसो पुमा च पुरिसो,
पोरिसो प्यथ पण्डितो ॥

२२८.बुधो विद्वा विभावी च, सन्तो सप्पज्ज कोविदा ।
धीमा सुधी कवि ब्यत्तो, विचक्खणो विसारदो ॥

२२९.मेधावी मतिमा पज्जो, विज्जू च विदूरो विदू ।
धीरो विपस्सी दोसज्जू, बुद्धो च दब्ब विद्दसु ॥

२३०.इत्थी सीमन्तिनी नारी, थी वधू वनिता, ज्ञाना ।
पमदा सुन्दरी कन्ता, रमणी दयिता, बला ॥

२३१.मातुगामो च महिला, ललना भीरु कामिनी ।
कुमारिका तु कज्जा थ, युवती तरुणी भवे ॥

२३२.महेसी साभिसेकाज्जा,
भोगिनी राजनारियो ।
धवत्थिनी तु सङ्केतं, याति या सा, भिसारिका ॥

२३३.गणिका वेसिया वण्ण, दासी नगरसोभिनी ।
रूपपजीविनी वेसी, कुलटा तु च बन्धकी ॥

२३४ वरारोहो, तमा मत्त, कासिनी वरवणिनी ।
पतिव्वता त्वपि सती, कुलित्थी कुलपालिका ॥

२३५ विधवा पतिसुज्जा थ, पतिम्बरा सयम्बरा ।
विजाता तु पसूता च, जातापच्चा पसूतिका ॥

२३६ दूती सञ्चारिका दासी, तु चेटी कुटधारिका ।
वारुणी, क्खणिका तुल्या, खत्तियानी तु खत्तिया ॥

२३७ दारो जाया कलत्तञ्च, घरणी भरिया पिया,
पजापती च दुतिया, सा पादपरिचारिका ॥

२३८ सखी त्वांली वयस्सा थ, जारी चेवांतिचारिनी ।
पुमे तूंतु रजो पुप्फं, उतुनी तु रजस्सला ॥

२३९ पुप्फवती गरुगब्भा, पन्नसत्ता च गब्भिनी ।
गब्भासयो जलाबुपि, कललं पुन्नपुंसके ॥

२४० धवोतु सामिको भत्ता, कन्तो पति वरो पियो ।
अथो पपति जारो था,
पच्चं पुत्तोत्रजो सुतो ॥

२४१ तनुजो तनयो सूनु, पुत्तादी धीतरिंत्थियं ।
नारियं दुहिता धीता,
सजातो त्वो रसो सुतो ॥

२४२ जायापती जनिपती, जयम्पती तु दम्पती [दम्पतीति पदं पुल्लिङ्गं बहुवचनन्तं इकारन्तं, तुदम्पति (टी०)] ।
अथ वस्सवरो वुत्तो, पण्डको च नपुंसकं ॥

२४३ बन्धवो बन्धु सजनो, सगोत्तो जाति जातको ।
सालोहितो सपिण्डो च,
तातो तु जनको पिता ॥

२४४ अम्म, म्बा जननी माता, जनेत्ति जनिका भवे ।
उपमाता तु धातिंत्थी,
सालो जायाय भातिको ॥

२४५ ननन्दा सामिभगिनी, मातामही तु अय्यिका ।

मातुलो मातुभाता,स्स, **मातुलानी** पजापति ॥

२४६जायापतीनं जननी, **सस्सु** वुत्ताथ तप्पिता ।
ससुरो भागिनेय्योतु, पुत्तो भगिनिया भवे ॥

२४७अत्ता वुत्तो पपुत्तो थ, सामिभाता तु **देवरो** ।
 धीतुपति तु **जामाता**,
 अय्यको तु पितामहो ॥

२४८**मातुच्छा** मातुभगिनी, **पितुच्छा** भगिनी पितु ।
 पपितामहो पय्यको,
 सुण्हा तु सुणिसा हुसा ॥

२४९सोदरियो सगब्भो च, सोदरो सहजो प्यथ ।
 मातापितू ते **पितरो**, पुत्ता तु पुत्तधीतरो ॥

२५०**ससुरा** सस्सुससुरा, भातुभगिनी **भातरो** ।
 बालत्तं बालता बाल्यं, योब्बज्जंतु च योब्बन्नं ॥

२५१सुक्का तु **पलितं** केसा, दयो थ जरता जरा ।
 पुथुको पिल्लको छापो, कुमारो बाल पोतका ॥

२५२अथुं त्तानसयुं त्तान, सेय्यका थनपोपि च ।
 २५३तरुणो च वयट्ठो च, दहरो च युवा सुसु ।
 माणवोदारकोचाथ, सुकुमारो सुखेधितो ॥

२५४महल्लको च वुद्धो च, थेरो जिण्णो च जिण्णको ।
 अगगजो पुब्बजो जेट्ठो, कनियो कनिट्ठो नुजो ॥

२५५वलित्तचो तु वलिनो । तीसुं त्तानसयादयो ।
 २५६सीसोत्तमङ्गानि सिरो, मुद्धा च मत्थको भवे ।
 केसो तु कुन्तलो वालो, त्तमङ्गरुह मुद्धजा ॥

२५७**धम्मिल्लो** संयता केसा,
 काकपक्खो सिखण्डको ।
 पासो हत्थो केसचये ।
 तापसानं तहिं **जटा** ॥

२५८थियं वेणी पवेणी च ।

अथो चूळा सिखा सिया ।

सीमन्तो तु मतो नारि, केसमज्झमि पद्धति ॥

२५९लोमं तनुरुहं रोमं, पम्हं पखुम मक्खिगं ।

मस्सु वुत्तं पुममुखे, भू त्वित्थी भमुको भमु ॥

२६०.बप्पो [खप्पो (टी०)] नेत्तजल'स्सूनि, नेत्ततारा कनीनिका ।

वदनं तु मुखं तुण्डं, वत्तं लपन माननं ॥

२६१.द्विजो लपनजो दन्तो, दसनो रदनो रदो ।

दाठा तुदन्तभेदस्मिं, अपाङ्गो त्वक्खिकोटिसु ॥

२६२.दन्तावरण मोटो चा, प्य'धरो दसनच्छदो ।

गण्डो कपोलो हन्वित्थी [गण्डत्थी (टी०) हन्वत्थी=हनु+इत्थी । हन+उ (ण्वादि)],

चुबुकं त्व' धरा अधो ॥

२६३.गलो च कण्ठो गीवा च, कन्धरा च सिरोधरा ।

कम्बुगीवा तु या गीवा, सुवण्णालिङ्गसन्निभा ।

अङ्किता तीहि लेखाहि, कम्बुगीवा थवा मता ॥

२६४.अंसो नित्थी भुजसिरो, खन्धो तस्सन्धि जत्तु तं ।

बाहुमूलं तु कच्छो, धो, त्व'स्स पस्स मनित्थियं ॥

२६५.बाहु भुजाद्वीसु बाहा, हत्थो तु कर पाणयो ।

मणिबन्धो पकोटन्तो, कप्परो तु कपोण्य'थ ॥

२६६.मणिबन्ध कनिट्ठानं, पाणिस्स करभो,न्तरं ।

करसाखा, ङ्गुली ता तु, पञ्च, ङ्गुटो च तज्जनी ।

मज्झिमा नामिका चापि, कनिट्ठा'ति कमा सियुं ॥

२६७.प्रदेसो तालगोकण्णा, विदत्थि,त्थी कमा तते ।

तज्जन्यादियुते'ङ्गुट्टे, पसतो पाणि कुञ्चितो ॥

२६८.रतनं कुक्कु हत्थो थ, पुमे करपुटो,ज्जलि ।

करजो तु नखो नित्थी, खटको मुट्ठि च द्वीसु ॥

२६९.ब्यामो सहकरा बाहु, द्वे पस्सद्वयवित्थता ।

उद्धन्तत भुजपोस, प्पमाणे पोरिसं तिसु ॥

२७० उरो च हदयं चाथ, थनो कुच पयोधरा ।
चूचुकं तु थनग्गस्मिं, पिढं तु पिढि नारियं ॥

२७१. मज्झो'नित्थी विलग्गो च, मज्झिमं कुच्छि [चतुक्कं उदरे । ९४४-गाथापि पस्सितब्बा] तु द्विसु ।
गहणीत्थ्युदरं गब्भो, कोट्ठोन्तो कुच्छिसम्भवे ॥

२७२ जघनं तु नितम्बो च, सोणी च कटि नारियं ।
अङ्गजातं रहस्सङ्गं, वत्थगुह्यञ्च मेहनं ॥

२७३ निमित्तञ्च वरङ्गञ्च, बीजञ्च फलमेव च ।
लिङ्गं अण्डं तु कोसो च,
योनि त्वित्थीपुमेभगं ॥

२७४ असुचि सम्भवो सुक्कं, पायु तु पुरिसे गुदं ।
वा पुमे गूथ करीस, वच्चानि च मलं छकं ॥

२७५ उच्चारो मीळ्ह मुक्कारो, पस्सावो मुत्त मुच्चते ।
पूतिमुत्तञ्च गोमुत्ते, स्सादीनं छकणं मले ॥

२७६ द्वीस्वधो नाभिया वत्थि, उच्छङ्ग'ङ्का तु'भो पुमे ।
ऊरु सत्थि पुमे ऊरु, पब्बं तु जाणु जण्णु च ॥

२७७ गोप्फको पादगण्ठिपि, पुमे तु पण्हि पासणि ।
पादगं पपदो पादो, तु पदो चरणञ्च वा ॥

२७८ अङ्ग'त्त्व'वयवो वुत्तो, फासुलिका तु फासुका ।
पण्डके अट्ठि धात्वित्थी, गलन्तट्ठि तु अक्खको ॥

२७९ कप्परो तु कपालं वा, कण्डरा तु महासिरा ।
पुमे न्हारु चित्थी सिरा, धमनी थ रसग्गसा ॥

२८० रसहरण्य'थो मंस, मामिसं पिसितं भवे ।
तिलिङ्गिकं तु वल्लूर, मुत्तत्तं अथ लोहितं ॥

२८१ रुधिरं सोणितं रत्तं, लाला खेळो एला भवे ।
पुरिसे मायु पित्तञ्च, सेम्हो नित्थी सिलेसुमो ॥

२८२.वसा विलीनस्नेहो थ, मेदो चेव वपा भवे ।
आकप्पो वेसो नेपच्छं, मण्डनं तु पसाधनं ॥

२८३.विभूसनं चाभरणं, अलङ्कारो पिलन्धनं ।
किरीट मकुटा'नित्थी, चूळामणि सिरोमणि ॥

२८४.सिरोवेठन मुण्हीसं, कुण्डलं कण्णवेठनं ।
कण्णिका कण्णपूरो च, सिया कण्णविभूसनं ॥

२८५.कण्ठभूसा तु गीवेय्यं, हारो मुत्तावलि'त्थियं ।
नियुरो वलयो नित्थी, कटकं परिहारकं ॥

२८६.कङ्कणं करभूसा थ, किङ्किणी [किंकणी किं कणिका (क०)] खुद्दघण्टिका ।
अङ्गुलीयक मङ्गुल्या, भरणं, साकखरं तु तं ॥

२८७.मुदिका'ङ्गुलिमुद्दा थ, रसना मेखला भवे ।
केयूर मङ्गदञ्चेव, बाहुमूलविभूसनं ॥

२८८.पादङ्गदं तु मञ्जीरो, पादकटक नूपुरा ।
२८९.अलङ्कारप्पभेदा तु, मुखफुल्लं तथो'ण्णतं ।
उग्गत्यनं गिङ्गमक, मिच्चेवमादयो सियुं ॥

२९०.चेल मच्छादनं वत्थं, वासो वसन मंसुकं ।
अम्बरञ्च पटो नित्थी, दुस्सं चोलो च साटको ॥

२९१.खोमं दुकूलं कोसेय्यं, पत्तुण्णं कम्बलो च वा ।
साणं कोटम्बुरं भङ्ग, न्यादि वत्थन्तरं मतं ॥

२९२.निवासन न्तरीयान्य, न्तरमन्तरवासको ।
पावारो तु'त्तरासङ्गो, उपसंब्यान मुत्तरं ॥

२९३.उत्तरीय मथो वत्थ, महतन्ति मतं नवं ।
नन्तकं कप्पटो जिण्ण, वसनं तु पटच्चरं ॥

२९४.क्रञ्चुको वारवाणं वा, थ वत्थावयवे दसा ।
नालिपट्ठोति कथितो, उत्तमङ्गमिह कञ्चुको ॥

२९५.आयामो दीघता रोहो,

परिणाहो विसालता ॥

२९६.अरहद्भजो च कासाय, कासावानि च चीवरं ।
मण्डलं तु तदङ्गानि, विवट्ट कुसिआदयो ॥

२९७.फल, त्तच, किमि, रोमा, न्येता वत्थस्स योनियो ।
फालं कप्पासिकं तीसु, खोमादी तु तचब्भवा ॥

२९८.कोसेय्यं किमिजं, रोम, मयं तु कम्बलं भवे ।
समानत्था जवनिका, सा तिरोकरणी प्यथ ॥

२९९.पुन्नपुंसक मुल्लोचं, वितानं द्वय मीरितं ।
नहानञ्च सिनाने थो, ब्बट्टनु'म्मज्जनं समं ॥

३००.विसेसको तु तिलको, त्यूभो नित्थी च चित्तकं ।
चन्दनो नित्थियं गन्ध, सारो मलयजो प्यथ ॥

३०१.गोसीसं तेलपण्णिकं, पुमे वा हरिचन्दनं ।
तिलपण्णी तु पत्तङ्ग, रज्जनं रत्तचन्दनं ॥

३०२.काळानुसारी काळियं, लोहं त्वा'गरु चा'गळु ।
काळागरुतु काळे'स्मिं, तुरुक्खोतु च पिण्डको ॥

३०३.कत्थूरिका मिगमदो, कुट्टं तु अजपालकं ।
लवङ्गं देवकुसुमं, कस्मीरजं तु कुङ्कुमं ॥

३०४.यक्खधूपो सज्जुलसो, तक्कोलं तु च कोलकं ।
कोसफल मथो जाति, कोसं जातिफलं भवे ॥

३०५.घनसारो सितब्भो च, कप्पूरं पुन्नपुंसके ।
अलत्तको यावको च, लाखा जतु नपुंसके ॥

३०६.सिरिवासो तु सरल, द्वो' ज्जनं तु कज्जलं ।
वासचुण्णं वासयोगो, वण्णकं तु विलेपनं ॥

३०७.गन्धमाल्यादिसङ्घारो, यो तं वासन मुच्चते ।
माला माल्यं पुप्फदामे [पुप्फं दामं (क०)], भावितं वासितं तिसु ॥

- ३०८.उत्तंसो सेखरा' वेळा, मुद्धमाल्ये वटंसको ।
सेय्या च सयनं सेनं, पल्लङ्को तु च मञ्चको ॥
- ३०९.मञ्चाधारो पटिपादो, मञ्चङ्गे त्वटनी त्थियं,
३१०.कुळीरपादो आहच्च, पादो चेव मसारको ।
चत्तारो बुन्दिकाबद्धो, तिमे मञ्चन्तरा सियुं ॥
- ३११.बिब्बोहनं चो' पधानं, पीठिका पीठ मासनं ।
कोच्छं तु भद्वपीठे था, सन्दी पीठन्तरे मता ॥
- ३१२.महन्तो कोजवो दीघ,
लोमको गोनको मतो ।
उण्णामयं त्वत्थरणं, चित्तकं वानचित्तकं ॥
- ३१३.घनपुप्फं पटलिका, सेतं तु पटिका प्यथ ।
द्विदसेकदसान्यु' द्व,लोमि एकन्तलोमिनो ॥
- ३१४.तदेव सोळसित्थीनं, नच्चयोग्गज्झि कुत्तकं ।
सीहब्यग्धादिरूपेहि, चित्तं विकतिका भवे ॥
- ३१५.कट्टिस्सं कोसेय्यं रतन, परिसिब्बित मत्थरणं कमा ।
कोसियकट्टिस्समयं, कोसियसुत्तेन पकतञ्च ॥
- ३१६.दीपो पदीपो पज्जोतो, पुमे त्वादास दप्पणा ।
गेण्डुको कण्डुको ताल, वण्टं तु बीजनीत्थियं ॥
- ३१७.चङ्कोटको करण्डो च, समुग्गो सम्पुटो भवे ।
गामधम्मो असद्धम्मो, ब्यवायो मेथुनं रति ॥
- ३१८.विवाहो पयमा पाणि, गगहो परिणयो प्यथ ।
तिवग्गो धम्म, काम,त्था, चतुवग्गो समोक्खका ॥
- ३१९.खुज्जो च गण्डुलो रस्स, वामना तु लकुण्डको ।
पङ्गुलो पीठसप्पी च, पङ्गु छिन्निरियापथो ॥
- ३२०.पक्खो खज्जो तु खोण्डो थ,
मूगो सुज्जवचो भवे ।

कुणी हत्थादिवङ्को च, वलितो तु च केकरो ॥

३२१. निक्केससीसो खल्लाटो,
मुण्डो तु भण्डु मुण्डिको ।
काणो अक्खीन मेकेन,
सुज्जो अन्धो द्वयेन थ ॥

३२२. बधिरो सुतिहीनो थ, गिलानो ब्याधितां तुरा ।
उम्मादवति उम्मत्तो, खुज्जादी वाच्चलिङ्गिका ॥

३२३. आतङ्को आमयो ब्याधि, गदो रोगो रुजापि च ।
गेलज्जाकल्ल माबाधो,
सोसो तु च खयो सिया ॥

३२४. पीनसो [पीनासोतिपि पाठो] नासिकारोगो,
घाने सिङ्गानिका स्सवो ।
जेय्यं त्वं रु वणो नित्थी, फोटो तु पिळका भवे ॥

३२५. पुब्बो पूयो थ रत्ताति, सारो पक्खन्दिका प्यथ ।
अपमारो अपस्मारो, पादफोटो विपादिका ॥

३२६. वुट्ठिरोगो तु वातण्डं, सीपदं भारपादता ।
कण्डू कण्डूति कण्डूया, खज्जु कण्डूवनं प्यथ ॥

३२७. प्रामं वितच्छिका कच्छु, सोथो तु सयथूदितो ।
दुन्नामकञ्च अरिसं, छद्दिका वमथूदितो ॥

३२८. दवथु परितापो थ, तिलको तिलकाळको ।
विसूचिका इति महा, विरेको थ भगन्दलो [भगन्दरो (क०)] ॥

३२९. मेहो जरो कास सासा, कुट्ठं सूलामयन्तरा ।
वुत्तो वेज्जो भिसक्को च, रोगहारी तिकिच्छको ॥

३३०. सल्लवेज्जो सल्लकत्तो, तिकिच्छा तु पतिक्रिया ।
भेसज्ज मगदो चेव, भेसजं मोसधं प्यथ ॥

३३१. कुसला नामया रोग्यं,
अथ कल्लो निरामयोति,

नरवग्गो निट्ठितो ।

४. चतुब्बणवग्ग

खत्तियवग्ग

३३२.कुलं वंसो च सन्ताना, भिजना गोत्त मन्वयो ।
थियं सन्तत्य थो वण्णा, चत्तारो खत्तियादयो ॥

३३३.कुलीनो सज्जनो साधु,
सभ्यो चाय्यो महाकुलो ।
राजा भूपति भूपालो, पत्थिवो च नराधिपो ॥

३३४.भूनाथो जगतिपालो, दिसम्पति जनाधिपो ।
रट्ठाधिपो नरदेवो, भूमिपो भूभुजो प्यथ ॥

३३५.राजज्जो खत्तियो खत्तं, मुद्धाभिसित्त बाहुजा ।
सब्बभुम्मो चक्कवत्ती, भूपोज्जो मण्डलिस्सरो ॥

३३६.पुमे लिच्छवि वज्जी च, सक्क्यो तु साकियो थ च ।
भदकच्चाना [भद्दा कच्चाना (टी०)] राहुल, माता बिम्बा यसोधरा ॥

३३७.क्रोटीनं हेट्ठिमन्तेन, सतं येसं निधानगं ।
कहापणानं दिवस, वळज्जो वीसतम्बणं ॥

३३८.ते खत्तियमहासाला, सीति कोटिधनानि तु ।
निधानगानि दिवस, वळज्जो च दसम्बणं ॥

३३९.येसं द्विजमहासाला, तदुपट्ठे निधानगे ।
वळज्जे च गहपति, महासाला धने सियुं ॥

३४०.महामत्तो पधानज्च, मत्तिसजीवो मन्तिनी ।
सजीवो सचिवा, मच्चो, सेनानी तु चमूपति ॥

३४१.न्यासादीनं विवादानं, अक्खदस्सो पदट्ठरि ।
दोवारिको पतीहारो, द्वारट्ठो द्वारपालको ॥

३४२.अनीकट्ठोति राजूनं, अङ्गरक्खगणो मतो ।

कञ्चुकी सोविदल्लो च, अनुजीवी तु सेवको ॥

३४३ अज्झक्खो धिकतो चेव,
हेरज्जिको तु निक्खिको ।
सदेसानन्तरो सत्तु, मित्तो राजा ततो परं ॥

३४४ अमित्तो रिपु वेरी च, सपत्ता राति सत्त्वरि । (सत्तु+अरि)
पच्चत्थिको परिपन्थी, पटिपक्खा हितापरो ॥

३४५ प्रचामित्तो विपक्खो च, पच्चनीक विरोधिनो ।
विद्वेसी च दिसो दिट्ठो, था नुरोधो नुवत्तनं ॥

३४६ मित्तो नित्थी वयस्सो च, सहायो [सुहज्जो (टी०)] सुहदो सखा ।
सम्भत्तो दळ्हमित्तो थ, सन्दिट्ठो दिट्ठमत्तको ॥

३४७ चरो च गुळ्हपुरिसो, पथावी पथिको ब्रूगू ।
दूतो तु सन्देसहरो, गणको तु मुहुत्तिको ॥

३४८ लेखको लिपिकारो च, वण्णो तु अक्खरो प्यथ ।
भेदो दण्डो साम दाना, न्युपाया चतुरो इमे ॥

३४९ उपजापोतु भेदो च, दण्डो तु साहसं दमो ।
३५० साम्यं मच्चो सखा कोसो, दुग्गञ्च विजितं बलं ।
रज्जङ्गानीति सत्तेते, सियुं पकतियो पिच ॥

३५१ पभावुंस्साह, मन्तानं, वसा तिस्सो हि सत्तियो ।
पभावो दण्डजो तेजो,
पतापो तु च कोसजो ॥

३५२ मन्तो च मन्तनं सो तु, चतुक्कण्णो द्विगोचरो ।
तिगोचरो तु छक्कण्णो, रहस्सं गुह्यं मुच्चते ॥

३५३ तीसु विवित्त विजन, छन्ना, रहो रहो ब्ययं ।
विस्सासो तु च विस्सम्भो,
युत्तं त्वोपायिकं तिसु ॥

३५४ ओवादो चानुसिद्धित्थी, पुमवज्जे नुसासनं ।
आणा च सासनं जेय्यं, उद्धानं तु च बन्धनं ॥

३५५ आगु वुत्त [मन्तु (क०)] मपराधो, करो तु बलि मुच्चते ।
पुण्णपत्तो तुट्ठिदायो, उपदा तु च पाभत्तं ॥

३५६ तथोपायन मुक्कोचो, पण्णाकारो पहेणकं ।
सुङ्गं त्वनित्थी गुम्बादि, देय्ये थायो धनागमो ॥

३५७ आतपत्तं तथा छत्तं, रज्जं तु हेममासनं ।
सीहासनं अथो वाळ, बीजनीत्थी च चामरं ॥

३५८ खगो च छत्त मुण्णीसं, पादुका वालबीजनी ।
इमे ककुधभण्डानि, भवन्ति पञ्च राजुनं ॥

३५९ भद्दकुम्भो पुण्णकुम्भो, भिङ्गारो जलदायको ।
हत्थि,स्स,रथ,पत्ती तु, सेना हि चतुरङ्गिनी ॥

३६० कुञ्जरो वारणो हत्थी, मातङ्गो द्विरदो गजो ।
नागो द्विपो इभो दन्ती,
यूथजेट्ठो तु यूथपो ॥

३६१ काळावक गङ्गेय्या, पण्डर तम्बा च पिङ्गलो गन्धो ।
मङ्गल हेमोपोसथ,
छद्दन्ता गजकुलानि एतानि ॥

३६२ कलभो चेव भिङ्गोथ, पभिन्नो मत्त गज्जिता ।
हत्थिघटा तु गजता, हत्थीनी तु करेणुका ॥

३६३ कुम्भो हत्थिसिरोपिण्डा, कण्णमूलं तु चूलिका ।
आसनं खन्धदेसम्हि, पुच्छमूलं तु मेचको ॥

३६४ आलान माळ्हको थम्भो, नित्थीतु निगळोन्दुको ।
सङ्खलं तीस्वथो गण्डो,
कटो दानं तु सो मदो ॥

३६५ सोण्डो तु द्वीसु हत्थो थ,
करगं पोक्खरं भवे ।
मज्झम्हि बन्धनं कच्छा, कप्पनो तु कुथादयो ॥

३६६ ओपवय्हो राजवय्हो, सज्जितो तु च कप्पितो ।

तोमरो नित्थियं पादे, सिया विज्जनकण्टको ॥

३६७ तुत्तं तु कण्णमूलम्हि, मत्थकम्हि तु अङ्कुसो ।
हत्थारोहो हत्थिमेण्डो,
हत्थिपो हत्थिगोपको ॥

३६८ गामणीयो तु मातङ्ग, हयाद्याचरियो भवे ।
हयो तुरङ्गो तुरगो,
वाहो अस्सो च सिन्धवो ॥

३६९ भेदो अस्सतरो तस्सा,
जानियो तु कुलीनको ।
सुखवाही विनीतो थ,
किसोरो हयपोतको ॥

३७० घोटको तु खळुङ्को थ, जवनो च जवाधिको ।
मुखाधानं खलीनो वा, कसा त्व स्साभिताळिनी ॥

३७१ कुसा तु नासरज्जुम्हि, वळवा'स्सा खुरो सफं ।
पुच्छ मनित्थी नङ्गुट्ठं, वालहत्थो च वालधि ॥

३७२ सन्दनो च रथो फुस्स, रथो तु नरणाय सो ।
चम्मावुतो च वेयग्घो,
देप्पो ब्यग्घस्स दीपिनो ॥

३७३ सिविका याप्ययानज्जा, नित्थी तु सकटो प्य'नं [(सकटो पि+अनं)] ।
चक्कं रथङ्ग माख्यातं, तस्सन्तो नेमि नारियं ॥

३७४ तम्मज्जे पिण्डिका नाभि, कुब्बरो तु युगन्धरो ।
अक्खगगीले आणीत्थी, वरुथो रथगुत्थ'थ ॥

३७५ धुरो मुखे रथस्सङ्गा, त्व कखो पक्खरआदयो ।
यानज्ज वाहनं योग्गं, सब्बहत्थ्यादिवाहने ॥

३७६ रथचारी तु सूतो च, पाजिता चेव सारथी ।
रथारोहो च रथिको,
रथी योधो तु यो भटो ॥

३७७प्रदाति पत्नी तु पुमे, पदगो पदिको मतो ।
सन्नाहो कङ्कटो वम्मं, कवचो वा उरच्छदो ॥

३७८जालिका थ च सन्नद्धो, सज्जो च वम्मिको भवे ।
आमुक्को पटिमुक्को थ, पुरेचारी पुरेचरो ॥

३७९मुब्बङ्गमो पुरेगामी, मन्दगामी तु मन्थरो ।
जवनो तुरितो वेगी, जेतब्बं जेय्य मुच्चते ॥

३८०सूर वीरा तु विक्कन्तो, सहायो नुचरो समा ।
सन्नद्धप्पभुती तीसु, पाथेय्यं तु च सम्बलं ॥

३८१.वाहिनी धजिनी सेना, चमू चक्कं बलं तथा ।
अनीको वा थ विन्यासो,
ब्यूहो सेनाय कथ्यते ॥

३८२हत्थी द्वादसपोसो,ति,
पुरिसो तुरगो, रथो ।
चतुपोसोति एतेन, लक्खणेना धमन्ततो ॥

३८३हत्थानीकं हयानीकं, रथानीकं तयो तयो ।
गजादयो ससत्था तु, पत्तानीकं चतुज्जना ॥

३८४सट्ठिवंसकलापेसु, पच्चेकं सट्ठिदण्डिसु ।
धूलीकतेसु सेनाय, यन्तिया **क्खोभनी** [अक्खोभिणी (क०)] त्थियं ॥

३८५सम्पत्ति सम्पदा लक्खी, सिरी विपत्ति आपदा ।
अथा वुधञ्च [आयुधन्तिपि पाठो] हेति'त्थी, सत्थं पहरणं भवे ॥

३८६मुत्तामुत्त ममुत्तञ्च, पाणितो मुत्तमेव च ।
यन्तमुत्तन्ति सकलं, आयुधं तं चतुब्बिधं ॥

३८७मुत्तामुत्तञ्च यट्ठ्यादि, अमुत्तं छुरिकादिकं ।
पाणिमुत्तं तु सत्यादि, यन्तमुत्तं सरादिकं ॥

३८८इस्सासो धनु कोदण्डं, चापो नित्थी सरासनं ।
अथो गुणो जिया ज्या थ,
सरो पत्ति च सायको ॥

३८९.वाणो कण्ड मुसु द्वीसु, खुरप्पो [उरप्पो (क०)] तेजना'सनं ।
तूणीत्थियं कलापो च, तूणो तूणीर वाणधि ॥

३९०.पक्खो तु वाजो दिद्धो तु, विसप्पितो सरो भवे ।
लक्खं वेज्झं सरब्बज्ज, सराभ्यासो तु'पासनं ॥

३९१.मण्डलगो तु नेत्तिसो, असि खग्गो च सायको ।
कोसित्थी तब्बिधाने थो, थरु खग्गादिमुट्ठियं ॥

३९२.खेटकं फलकं चम्मं, इल्ली तु करपालिका ।
छुरिका सत्य'सिपुत्ती, लगुळो तु च मुग्गरो ॥

३९३.सल्लो नित्थि सङ्कु पुमे, वासी तु तच्छनीत्थियं ।
कुठारी [कुधारी (टी०)] त्थीफरसुसो, टङ्को पासाणदारणो ॥

३९४.क्रणयो भिन्दिवाळो च, चक्कं कुन्तो गदा तथा ।
सत्या'दी सत्थभेदा थ,
कोणो'स्सो कोटि नारियं ॥

३९५.निय्यानं गमनं यात्रा, पट्टानज्ज गमो गति ।
चुण्णो पंसु रजो चेव, धूली'त्थी रेणु च द्विसु ॥

३९६.मागधो मधुको वुत्तो, वन्दी तु थुत्तिपाठको ।
वेताळिको बोधकरो,
चक्किको तु च घण्टिको ॥

३९७.क्रेतु धजो पटाका च, कदली केतनं प्यथ ।
यो'हंकारो'ज्जमज्जस्स, सा' हमहमिका भवे ॥

३९८.बलं थामो सहं सत्ति, विक्कमो त्वतिसूरता ।
रणे जितस्स यं पानं, जयपानन्ति तं मतं ॥

३९९.सङ्गामो सम्पहारो चा, नित्थियं समरं रणं ।
आजित्थी आहवो युद्ध, मायोधनज्ज संयुगं ॥

४००.भण्डनं तु विवादो च, विग्गहो कलह मेधगा ।
मुच्छा मोहो थ पसय्हो,
बलक्कारो हठो भवे ॥

४०१.उष्पादो [उष्पातो (क०)१०२७-गाथा पस्सितब्बा] भूतविकति, या सुभासुभसूचिका ।
इति त्वित्थी अजज्जज्ज, उपसग्गो उपद्ववो ॥

४०२.निब्बुद्धं [नियुद्धं (क०)] मल्लयुद्धमिह, जयो तु विजयो भवे ।
पराजयो रणे भङ्गो, पलायन मपक्कमो ॥

४०३.मारणं हननं घातो, नासनज्ज निसूदनं ।
हिंसनं सरणं हिंसा, वधो ससन घातनं ॥

४०४.मरणं कालकिरिया, पलयो मच्चु अच्चयो ।
निधनो नित्थियं नासो, कालो'न्तो चवनं भवे ॥

४०५.त्तीसु पेतो परेतो च,
मतो थ चित्तको चित्तो ।
आळहनं सुसानज्जा, नित्थियं कुणपो छवो ॥

४०६.क्रबन्धो नित्थियं देहो, सिरोसुज्जो सहक्रियो ।
अथ सिवथिका वुत्ता, सुसानस्मिहि आमके ॥

४०७.वन्दीत्थियं करमरो, पाणो त्वंसु पकासितो ।
कारा तु बन्धनागारं, कारणा तु च यातना ॥

इति खत्तियवग्गो ।

४०८.ब्रह्मबन्धु द्विजो विप्पो, ब्रह्मा भोवादी ब्राह्मणो ।
सोत्तियो छन्दसो सो थ,
सिस्स' न्तेवासिनो पुमे ॥

४०९.ब्रह्मचारी गहट्ठो च, वनप्पत्थो च भिक्खुति ।
भवन्ति चत्तारो एते, अस्समा पुन्नपुंसके ॥

४१०.चरन्ता सह सीलादी, सब्रह्मचारिनो मिथु ।
उपज्झायो उपज्झा था, चरियो निस्सयदादिको [निस्सयदायको (टी०)] ॥

४११.उपनीया थवा पुब्बं, वेद मज्झापये द्विजो ।
यो सङ्गं सरहस्सज्जा, चरियो ब्राह्मणेसु सो ॥

४१२.पारम्परिय मेतिह्यं, उपदेसो तथे'तिहा ।

यागो तु कतु यज्जो थ, वेदीत्थी भू परिक्खता ॥

४१३.अस्समेधो च पुरिस, मेधो चेव निरग्गळो ।
सम्मापासो वाजपेय्य, मिति यागा महा इमे ॥

४१४.इत्तिजो [इदित्तिजो (टी०)] याजको चाथ,
सभ्यो सामाजिको प्यथ ।
परिसा सभा समज्जा च, तथा समिति संसदो ॥

४१५.चतस्सो परिसा भिक्खु, भिक्खुनी च उपासका ।
उपासिकायोति इमा, थवा द्दु परिसा सियुं ॥

४१६.तावतिस, द्विज, क्वत्त, मार, ग्गहपतिस्स च ।
समणानं वसा चातु, महाराजिक, ब्रह्मनं ॥

४१७.गायत्तिप्पमुखं छन्दं, चतुवीसं क्वरं तु यं ।
वेदान मादिभूतं सा, सावित्री तिपदं सिया ॥

४१८.हव्यपाके चरु मतो, सुजा तु होमदब्बियं ।
परमन्नं तु पायासो, हव्यं तु हवि कथ्यते ॥

४१९.यूपो थूणायं निम्मन्त्य, दारुम्हि त्व'रणी द्विसु ।
गाहप्पच्चा'हवनीयो, दक्खिणगि तयो' ग्गयो ॥

४२०.चागो विस्सज्जनं दानं, वोस्सग्गो चापदेसनं ।
विस्साणनं वितरणं, विहायिता पवज्जनं ॥

४२१.पज्ज महापरिच्चागो, वुत्तो सेट्ठ, धनस्स च ।
वसेन पुत्त दारानं, रज्जस्स' ज्ञान मेव च ॥

४२२.अन्नं पानं घरं वत्थं, यानं माला विलेपनं ।
गन्धो सेय्या पदीपेय्यं, दानवत्थू सियुं दस ॥

४२३.मतत्थं तदहे दानं, तीस्वेत मुद्धदेहिकं ।
पितुदानं तु निवापो, सद्धं तु तंव सात्थतो ॥

४२४.पुमे अतिथि आगन्तु, पाहुना वेसिका प्यथ ।
अज्जत्थ गन्तु मिच्छन्तो, गमिको था ग्घ मग्घियं ॥

४२५प्रज्जं पादोदकादो थ, सत्ता'गन्त्वादयो तिसु ।
अपचित्य'च्चना पूजा, पहारो बलि मानना ॥

४२६नमस्सा तु नमक्कारो, वन्दना चाभिवादनं ।
पत्थना पणिधानञ्च, पुरिसे पणिधीरितो ॥

४२७अज्जेसना तु सक्कार, पुब्बङ्गमनियोजनं ।
४२८परियेसना न्वेसना, परियेडि गवेसना ।
उपासनं तु सुस्सूसा, सा पारिचरिया भवे ॥

४२९मोन मभासनं तुण्ही, भावो थ पटिपाटि सा ।
अनुक्कमो परियायो, अनुपुब्ब्य'पुमे कमो ॥

४३०तपो च संयमो सीलं, नियमो तु वतञ्च वा ।
वीतिक्कमो' ज्झचारो थ, विवेको पुथुगत्तता ॥

४३१खुद्धानुखुद्दकं आभि, समाचारिक मुच्चते ।
आदिब्रह्मचरियं तु, तदज्जं सील मीरितं ॥

४३२यो पापेहि उपावत्तो, वासो सद्धिं गुणेहि सो ।
उपवासोति विज्जेय्यो, सब्बभोगविवज्जितो ॥

४३३तपस्सी भिक्खु समणो, पब्बजितो तपोधनो ।
वाचंयमो तु मुनि च, तापसो तु इसी रितो ॥

४३४येसंयतिन्द्रियगणा, यतयो वसिनो च ते ।
सारिपुत्तो'पतिस्सो तु, धम्मसेनापती रितो ॥

४३५कोलितो मोगल्लानो थ,
अरियो धिगतो सिया ।
सोतापन्नादिका सेखा, नरियो तु पुथुज्जनो ॥

४३६अज्जा तु अरहत्तञ्च, थूपो तु चेतियं भवे ।
धम्मभण्डागारिको च, आनन्दो द्वे समा थ च ॥

४३७विसाखा मिगारमाता, सुदत्तो' नाथपिण्डिको ।
४३८भिक्खुपि सामणोरो च, सिक्खमाना च भिक्खुनी ।

सामणेरीति कथिता, पञ्चेते सहधम्मिका ॥

४३९ प्रत्तो तिचीवरं काय, बन्धनं वासि सूचि च ।
परिस्सावन मिच्चेते, **परिक्खारा**’ट्टु भासिता ॥

४४० सामणोरो च समणु, द्वेसो चाथ दिगम्बरो ।
अचेळको निगण्ठो च, जटिलो तु जटाधरो ॥

४४१ कुटीसकादिका चतु, तिस द्वासट्ठि दिट्ठियो ।
इति छन्नवुति एते, **पासण्डा** सम्पकासिता ॥

४४२ स्रवित्तो पयतो पूतो, चम्मं तु अजिनं प्यथ ।
दन्तपोणो दन्तकट्टं, वक्कलो वा तिरीटकं ॥

४४३ प्रत्तो पातित्थियंनित्थी, कमण्डलु तु कुण्डिका ।
अथालम्बणदण्डस्मिं, **कत्तरयट्ठि** नारियं ॥

४४४ अं देहसाधनापेक्खं, निच्चं कम्ममयं **यमो** ।
आगन्तुसाधनं कम्मं, अनिच्चं **नियमो** भवे ॥

इति ब्राह्मणवग्गो ।

४४५ स्सेस्सो च वेसियानो थ, जीवनं वुत्ति जीविका ।
आजीवो वत्तनं चाथ, कसिकम्मं कसित्थियं ॥

४४६ द्वाणिज्जज्ज वणिज्जा थ, गोरक्खा पसुपालनं ।
वेस्सस्स **वुत्तियो** तिस्सो, गहट्ठा’गारिका गिहि ॥

४४७ वेत्ताजीवो कस्सको थ, खेत्तं केदार मुच्चते ।
लेड्डु’त्तो मत्तिकाखण्डो, खणित्ति’त्थ्य’वदारणं ॥

४४८ दात्तं लवित्त मसितं [**“असित” सद्दो पुंनपुंसके-१००५-गाथा पस्सितब्बा**], पतोदो तुत्त पाजनं ।
योत्तं तु रज्जु रस्मित्थी, फालो तु कसको भवे ॥

४४९ नङ्गलज्ज हलं सीरो, ईसा नङ्गलदण्डको ।
सम्मा तु युगकीलस्मिं, सीता तु हलपद्धति ॥

४५० ण्णुगादिके **परणज्ज**, **पुब्बण्णं** सालिआदिके ।

सालि वीहि च कुद्रूसो, गोधुमो वरको यवो ।
कङ्कूति सत्त धज्जानि, नीवारादी तु तब्बिदा ॥

४५१ चणको च कळायो थ,
सिद्धत्थो सासपो भवे ॥

४५२ अथ कङ्कु पियङ्कुत्थी, उम्मा तु अतसी भवे ।
किट्ठञ्च सस्सं धज्जञ्च [विज्जेय्यं (टी०)], वीहि थम्बकरी [थम्भकरी (क०)] रित्तो ॥

४५३ कण्डो तु नाळ मथ सो, पलालं नित्थि निप्फलो ।
भुसं कलिङ्गरो चाथ, थुसो धज्जत्तचे थ च ॥

४५४ श्वेतट्टिका सस्सरोगो,
कणो तु कुण्डको भवे ।
खलो च धज्जकरणं, थम्बो [थम्भो (क०)] गुम्बो तिणादिनं ॥

४५५ अयोगो मुसलो नित्थी, कुल्लो सुप्प मनित्थियं ।
अथोद्धनञ्च चुल्लित्थी, किलज्जो तु कटो भवे ॥

४५६ कुम्भीत्थी पिठरो कुण्डं, खळोप्युक्खलि थाल्युखा ।
कोलम्बो चाथ मणिकं, भाणको च अरज्जरो ॥

४५७ अटो द्वीसु कुटो नित्थी, कुम्भो कलस, वारका ।
कंसो भुज्जनपत्तो था, मत्तं पत्तो च भाजनं ॥

४५८ अण्डुपकं चुम्बटकं, सरावो तु च मल्लको ।
पुमे कटच्छुदब्बित्थी, कुसूलो कोट्ट मुच्चते ॥

४५९ साको अनित्थियं डाको, सिङ्गीवेरंतु अदकं ।
महोसधं तु तं सुक्खं, मरिचं तु च कोलकं ॥

४६० सोवीरं कज्जियं वुत्तं, आरनाळं थुसोदकं ।
धज्जम्बिलं बिळङ्गो थ, लवणं लोण मुच्चते ॥

४६१ सामुदं सिन्धवो नित्थी, काळलोणं तु उब्भिदं ।
बिळकं [बिळाल (क०)] चेति पज्जेते, पभेदा लवणस्स हि ॥

४६२ गुळो च फाणितं खण्डो, मच्छण्डी सक्खरा इति ।

इमे उच्छुविकारा थ, गुळस्मिं विसकण्टकं ॥

४६३ लाजा सिया'कखतं चाथ, धाना भट्टयवे भवे ।
अबद्धसत्तु मन्थो च, पूपा' पूपा तु पिट्टको ॥

४६४ भक्तकारो सूपकारो, सूदो आळारिको तथा ।
ओदनिको च रसको, सूपो तु व्यञ्जनं भवे ॥

४६५ ओदनो वा कुरं भत्तं, भिक्खा चा'न्न मथा सनं ।
आहारो भोजनं घासो,
तरलं यागु नारियं ॥

४६६ खज्जं तु भोज्ज लेय्यानि, पेय्यन्ति चतुधा'सनं ।
निस्सावो च तथा'चामो,
आलोपो कबळो भवे ॥

४६७ ण्डो नित्थीरसग्गस्मिं, विघासो भुत्तसेसके ।
विघासादो च दमको, पिपासा तु च तस्सनं ॥

४६८ खुद्दा जिघच्छा, मंसस्स, पटिच्छादनियं रसो ।
उद्रेको चेव उग्गारो, सोहिच्चं तित्ति तप्पनं ॥

४६९ क्रामं त्विट्ठं निकामज्ज, परियत्तं यथच्छित्तं ।
कयविककयिको सत्थ,वाहा' पणिक वाणिजा ॥

४७० विककयिको तु विककेता,
कयिको तु च कायिको ।
उत्तमण्णो च धनिको, धमण्णो तु इणायिको ॥

४७१ उद्धारो तु इणं वुत्तं, मूलं तु पाभतं भवे ।
सच्चापनं सच्चंकारो, विक्केय्यं पणिय्यं तिसु ॥

४७२ पटिदानं परिवत्तो, न्यासो तू'पनिधी रितो ।

४७३ अट्टारसन्ता सङ्ख्येय्ये, सङ्ख्या एकादयो तिसु ।
सङ्ख्याने तु च सङ्ख्येय्ये, एकत्ते वीसतादयो ।
वग्गभेदे बहुत्तेपि, ता आनवुत्ति नारियं ॥

४७४ सतं सहस्सं नियुतं [नहुतं-नयुतं (कत्थचि)], लक्खं कोटि पकोटियो ।

कोटिपकोटि नहुतं, तथा निन्नुहत्तम्पि च ॥

४७५ अक्खोभनीत्थियं [अक्खोभिणी (क०)] बिन्दु, अब्बुदञ्च निरब्बुदं ।
अहहं अबबं चेवा, टटं सोगन्धि कुप्पलं ॥

४७६ कुमुदं पुण्डरीकञ्च, पदुमं कथानम्पि च ।
महाकथानां सङ्ख्येय्या, निञ्चेतासु सतादि च ॥

४७७ कोट्यादिकं दसगुणं, सतलक्खगुणं कमा ।
चतुत्थोद्धेन अड्डुद्धो,
ततियोद्धेतियो तथा ॥

४७८ अड्डुत्तेय्यो दियद्धो तु,
दिवद्धो दतियो भवे ।
तुला, पत्थ, झुलि, वसा, तिथा मान मथो सिया ॥

४७९ चत्तारो विहयो गुज्जा,
द्वे गुज्जा मासको भवे ।
द्वे अक्खा मासका पञ्च, क्खानं धरणमड्डकं ॥

४८० सुवण्णो पञ्चधरणं, निक्खं त्वनित्थि पञ्च ते ।
पादो भागे चतुत्थे थ, धरणानि पलं दस ॥

४८१ तुला पलसतं चाथ, भारो वीसति ता तुला ।
अथो कहापणो नित्थी, कथ्यते करिसापणो ॥

४८२ कुडुवो पसतो एको,
पत्थो ते चतुरो सियुं ।
आळ्हको चतुरो पत्था, दोणं वाचतुराळ्हकं ॥

४८३ मानिका चतुरो दोणा, खारीत्थी चतुमानिका ।
खारियो वीस वाहो थ,
सिया कुम्भो दसम्बणं ॥

४८४ आळ्हको नित्थियं तुम्भो, पत्थोतु नाळि नारियं ।
वाहो तु सकटो चेका,
दस दोणा तु अम्बणं ॥

- ४८५पटिवीसो च कोट्टासो,
अंसो भागो धनं तु सो ।
दब्बं वित्तं सापतेय्यं, वस्वत्थो विभवो भवे ॥
- ४८६कोसो हिरञ्ज्य कता, कतं कञ्चन, रूपियं ।
कुप्पं तदञ्जं तम्बादि, रूपियं द्वय माहतं ॥
- ४८७सुवण्णं कनकं जात, रूपं सोण्णञ्च कञ्चनं ।
सत्थुवण्णो हरी कम्बु, चारु हेमञ्च हाटकं ॥
- ४८८तपनियं हिरञ्जं त, भेदा चामीकरम्पि च ।
सातकुम्भं तथा जम्बु, नदं सिङ्गी च नारियं ॥
- ४८९रूपियं रजतं सञ्जु, रूपी सञ्जं अथो वसु ।
रतनञ्च मणि द्वीसु, पुप्फरागादी तब्भिदा ॥
- ४९०सुवण्णं रजतं मुत्ता, मणि वेळुरियानि च ।
वजिरञ्च पवाळन्ति, सत्ताहु रतनानि मे ॥
- ४९१लोहितङ्को च पदुम, रागो रत्तमणि प्यथ ।
वंसवण्णो वेळुरियं, पवाळं वा च विद्दुमो ॥
- ४९२मसारगल्लं कबरमणि, अथ मुत्ता च मुत्तिकं ।
रीति [रीरी (टी०)] त्थी आरकूटो वा, अमलं त्वंभकं भवे ॥
- ४९३लोहो नित्थी अयो काळा,
यसञ्च पारदो रसो ।
काळतिपु तु सीसञ्च, हरितालं तु पीतनं ॥
- ४९४चिनपिट्टञ्च सिन्दूरं, अथ तूलो तथा पिचु ।
खुद्दजं तु मधु खुद्दं, मधुच्छिडं तु सित्थकं ॥
- ४९५गोपालो गोप गोसङ्ख्या,
गोमा तु गोमिको प्यथ ।
उसभो बलीबद्धो [बलिबद्ध (क०)] च, गोणो गोवसभो वुसो ॥
- ४९६वुद्धो जरग्गवो सो थ, दम्मो वच्छतरो समा ।
धुरवाही तु धोरहो, गोविन्दो धिकतो गवं ॥

४९७ वहो च खन्धदेसो थ, ककुधो [ककुदो (क०)] ककु वुच्चते ।
अथो विसाणं सिङ्गञ्च, रत्तगावी तु रोहिणी ॥

४९८ गावी च सिङ्गिनी गो च, वज्झा तु कथ्यते वसा ।
नवप्पसूतिका धेनु, वच्छकामा तु वच्छला ॥

४९९ गगरी मन्थनीत्थी द्वे, सन्दानं दाममुच्चते ।
गोमिळ्हो गोमयो नित्थी, अथो सप्पि घतं भवे ॥

५०० नवुद्धटं तु नोनीतं, दमिमण्डं तु मत्थु च,
खीरं दुद्धं पयो थज्जं, तक्कं तु मथितं प्यथ ॥

५०१ खीरं दधि घतं तक्कं, नोनीतं पञ्च गोरसा ।
उरब्भो मेण्ड मेसा च, उरणो अवि एळको ॥

५०२ वस्सो त्वजो छगलको,
ओट्ठो तु करभो भवे ।
गद्रभो तु खरो वुत्तो, उरणी तु अजी अजा ॥

इति वेस्सवग्गो ।

५०३ सुद्धो'न्तवण्णो वसलो, संकिण्णा मागधादयो ।
मागधो सुद्धखत्ताजो, उग्गो सुद्दाय खत्तजो ॥

५०४ द्विजाखत्तियजो सूतो, कारुतु सिप्पिकोपुमे ।
सङ्घातोतु सजातीनं, तेसं सेणी द्विसुच्चते ॥

५०५ तच्छको तन्तवायो च, रजको च नहापितो ।
पञ्चमो चम्मकारोति, कारवो पञ्चिमे सियुं ॥

५०६ तच्छको वड्ढकी मतो, पलगण्डो थपत्थपि ।
रथकारो थ सुवण्ण, कारो नाळिन्धमो भवे ॥

५०७ तन्तवायो पेसकारो,
मालाकारो तु मालिको ।
कुम्भकारो कुलालो थ,
तुन्नवायो च सूचिको ॥

५०८.जम्मकारो रथकारो, कप्पको तु नहापितो ।
रङ्गाजीवो चित्तकारो, पुक्कुसो पुप्फछड्डको ॥

५०९.वेनो विलीवकारो च, नळकारो समा तयो ।
चुन्दकारो भमकारो,
कम्मारो लोहकारको ॥

५१०.निन्नेजको च रजको, नेत्तिको उदहारको ।
वीणावादी वेणिको थ, उसुकारो सुवड्डकी ॥

५११.वेणुधमो वेणविको,
पाणिवादो तु पाणिघो [पाणियो (कत्थचि)] ।
पूपियो पूपपणियो, सोण्डिको मज्जविक्कयी ॥

५१२.माया तु सम्बरी माया, कारो तु इन्दजालिको ।
५१३.ओरब्भिका सूकरिका, मागविका ते च साकुणिका ।
हन्त्वा जीवन्ते ळक, सूकर, मिग, पक्खिनो कमतो ॥

५१४.वागुरिको जालिको थ,
भारवाहो तु भारिको ।
वेतनिको तु भतको, कम्मकरो थ किं करो ।
दासो च चेटको पेस्सो, भच्चो च परिचारिको ॥

५१५.अन्तोजातो धनक्कीतो, दासब्यो पगतो सयं ।
दासा करमरानीतो, च्चेवं ते चतुथा सियुं ॥

५१६.अदासो तु भुजिस्सो थ,
नीचो जम्मो निहीनको ।
निक्कोसज्जो अकिलासु,
मन्दो तु अलसो प्यथ ॥

५१७.सपाको चेव चण्डालो, मातङ्गो सपचो भवे ।
तब्भेदा मिलक्खजाती, किरात, सवरादयो ॥

५१८.नेसादो लुद्धको ब्याधो,
मिगवो तु मिगब्यधो ।
सारमेय्यो च सुनखो, सुनो सोणो च कुक्कुरो ॥

५१९.स्वानो सुवानो साळूरो,
सूनो सानो च सा पुमे ।
उम्मत्तादित मापन्नो, **अळक्कोति** सुनो मतो ॥

५२०.साबन्धनं तु गहूलो, दीपको तु च चेतको ।
बन्धनं गण्ठि पासो थ, वागुरा **[वाकरा (सी० टी०)]** मिगबन्धनी ॥

५२१.थियं कुवेणी कुमीनं, आनयो जाल मुच्चते ।
आघातनं वधट्टानं, सूना तु अधिकोट्टनं ॥

५२२.तक्करो मोसको चोरो,
थेने'कागारिको समा ।
थेय्यज्च चोरिका मोसो,
वेमो वायनदण्डको ॥

५२३.सुत्तं तन्तु पुमे तन्तं, **पोत्थं** लेप्पादिकम्मनि ।
पज्वालिका पोत्थलिका, वत्थदन्तादिनिम्मिता ॥

५२४.उग्घाटनं घटीयन्तं, कूपम्बुब्बाहनं भवे ।
मज्जूसा पेळा पिटको, त्वित्थियं पच्छि पेटको ॥

५२५.ब्याभङ्गी त्वित्थियं काजो, **सिक्का** त्वत्रा'वलम्बनं ।
उपाहनो वा पादु'त्थी, तब्भेदा **पादुका** प्यथ ॥

५२६.वरत्ता वद्धिका नद्धि, भस्ता चम्मपसिब्बकं ।
सोण्णाद्यावत्तनी **मूसा**,
थ कूटं वा अयोघनो ॥

५२७.**कम्मरभण्डा** सण्डासो, मुट्ठ्या'धिकरणीत्थीयं ।
तब्भस्ता **गगरी** नारी, सत्तं तु **पिप्पलं** भवे ॥

५२८.साणो तु निकसो वुत्तो,
आरा तु सूचिविज्जनं ।
खरो च ककचो नित्थी, **सिप्पं** कम्मं कलादिकं ॥

५२९.प्रटिमा पटिबिम्बज्च, बिम्बो पटिनिधीरितो ।
तीसु समो पटिभागो, सन्निकासो सरिक्खको ॥

५३० समानो सदिसो तुल्यो,
सङ्कासो सन्निभो निभो ।
ओपम्म मुपमानं चु, पमा भति तु नारियं ॥

५३१ निब्बेसो वेतनं मूल्यं, जूतं त्वनित्थि केतवं ।
धुत्तो'क्खधुत्तो कितवो, जूतकार, क्खदेविनो ॥

५३२ प्राटिभोगोतु पटिभू, अक्खो तु पासको भवे ।
पुमेवा' दृपदं [अट्टापदं (टी० सी०)] सारि, फलके थ पणो, भ्भुतो ॥

५३३ किण्णं तु मदिराबीजे, मधु मध्वासवे मतं ।
मदिरा वारुणी मज्जं, सुरा भवो तु मेरयं ॥

५३४ सरको चसको नित्थी, आपानं पानमण्डलं ।

५३५ ये'त्र भूरिप्पयोगत्ता, योगिकेकस्मि मीरिता ।
लिङ्गन्तरेपि ते जेय्या, तद्धम्मत्ता'ज्जवुत्तियन्ति ॥

इति सुहवग्गो ।

चतुब्बण्णवग्गो निट्ठितो ।

५. अरज्जवग्ग

५३६ अरज्जं काननं दायो, गहनं विपिनं वनं ।
अटवी'त्थी महारज्जं, त्व, रज्जानीत्थियं भवे ॥

५३७ जगरा नातिदूरस्मिं, सन्तेहि यो भिरोपितो ।
तरुसण्डो स आरामो, तथो पवन मुच्चते ॥

५३८ सब्बसाधारणा'रज्जं, रज्ज मुय्यान मुच्चते ।
जेय्यं तदेव पमद, वन मन्तेपुरोचितं ॥

५३९ मन्ति वीथ्या'वलि सेणी, पाळि लेखा तु राजि च ।
पादपो विटपी रुक्खो, अगो सालो महीरुहो ॥

५४० दुमो तरु कुजो साखी, गच्छो तु खुहपादपो ।
फलन्ति ये विना पुप्फं, ते वुच्चन्ति वनप्पती ॥

५४१ फलपाकावसाने यो,
मरत्यो सधि सा भवे ।
तीसु वज्यां फला चाथ, फलिनो फलवा फली ॥

५४२ सम्फुल्लितो तु विकचो, फुल्लो विकसितो तिसु ।
सिरोग्गं सिखरो नित्थी, साखा तु कथिता लता ॥

५४३ दलं पलासं छदनं, पण्णं पत्तं छदो प्यथ ।
पल्लवो वा किसलयं, नवुब्भिन्ने तु अङ्कुरो ॥

५४४ कुलं वा कुटुमलो, खारको तु च जालकं ।
कलिका कोरको नित्थी, वण्टं पुष्पादिबन्धनं ॥

५४५ सवो कुसुमं पुष्पं, परागो पुष्पजो रजो ।
मकरन्दो मधु मतं, थवको तु च गोच्छको ॥

५४६ फले त्वांमे सलाटुत्तो,
फलं तु पक्क मुच्चते ।
चम्पकं खादिकुसुम, फलनामं नपुंसके ॥

५४७ अल्लिकादी तु कुसुमे, सलिङ्गा वीहयो फले ।
जम्बूत्थी जम्बवं जम्बू, विटपो विटभीत्थियं ॥

५४८ मूल मारब्भ साखन्तो, खन्थो भागो तरुस्स थ ।
कोटरो नित्थियं रुक्ख, च्छिद्दे कट्ठं तु दारु च ॥

५४९ बुन्दो मूलञ्च पादो थ, सङ्कुत्तो खाणुनित्थियं ।
करहाटं तु कन्दो थ, कळीरो मत्थको भवे ॥

५५० वल्लरी मज्जरी नारी, वल्ली तु कथिता लता ।
थम्भो गुम्बो च अक्खन्धे, लता विरू पतानिनी ॥

५५१ अस्सत्थो बोधि च द्वीसु, निग्रोधो तु वटो भवे ।
कबिट्ठो च कपित्थो च, यज्जङ्गो तु उदुम्बरो ॥

५५२ क्रोविळारो युगपत्तो, उद्दालो वातघातको ।
राजरुक्खो कतमाली, न्दीवरो ब्याधिघातको ॥

५५३ दन्तसठो च जम्भीरो, वरणो तु करेरि च ।
किं सुको पालिभद्वोथ, वज्जुलो तु च वेतसो ॥

५५४ अम्बाटकोपीतनको, मधुको तु मधुदुमो ।
अथो गुळफलो पीलु, सोभज्जनो च सिग्गु च ॥

५५५ सत्तपण्णि छत्तपण्णो, तिनिसो त्व तिमुत्तको ।
किं सुको तु पलासो थ,
अरिद्धो फेनिलो भवे ॥

५५६ मालूर बेलुवाबिल्लो, पुन्नागो तु च केसरो ।
सालवो तु च लोदो थ, पियालो सन्नकहु च ॥

५५७ लिकोचको तथा'ङ्गोलो,
अथ गुग्गुलु कोसिको ।
अम्बो चूतो सहो त्वेसो,
सहकारो सुगन्धवा ॥

५५८ पुण्डरीको च सेतम्बो, सेलु तु बहुवारको ।
सेपण्णी कास्मिरी चाथ, कोली च बदरीत्थियं ॥

५५९ कोलं चानित्थी बदरो, पिलक्खो पिप्पली'त्थियं ।
पाटली कण्हवन्ता च, सादुकण्टो विकङ्कतो ॥

५६० तिन्दुको काळक्खन्धो च, तिम्वरूसक तिम्वरू ।
एरावतो तु नारङ्गो, कुलको काकतिन्दुको ॥

५६१ कदम्बो पियको नीपो, भल्ली भल्लातको तिसु ।
झावुको पिचुलो चाथ, तिलको खुरको भवे ॥

५६२ चिज्जा च तित्तिणी चाथ, गद्दभण्डो कपीतनो ।
सालो'स्सकण्णो सज्जो थ,
अज्जुनो ककुधो भवे ॥

५६३ निचुलो मुचलिन्दो च, नीपो थ पियको तथा ।
असनो पीतसालो थ,
गोलीसो झाटलो भवे ॥

- ५६४ खीरिका राजायतनं, कुम्भी कुमुदिका भवे ।
यूपो [पूगो (क०)] तु कमुको चाथ, पट्टि लाखापसादनो ॥
- ५६५ इङ्गुदी तापसतरु, भुजपत्तो तु आभुजी ।
पिच्छिला सिम्बली द्वीसु, रोचनो कोटसिम्बली ॥
- ५६६ प्रकिरियो पूतिको थ, रोही रोहितको भवे ।
एरण्डो तु च आमण्डो, अथ सत्तुफला समी ॥
- ५६७ उत्तमालो करञ्जो थ, खदिरो दन्तधावनो ।
सोमवक्को तु कदरो, सल्लोतु मदनो भवे ॥
- ५६८ अथापि इन्दसालो च, सल्लकी खारको सिया ।
देवदारु भददारु, चम्पेय्यो तु च चम्पको ॥
- ५६९ प्रनसो कण्टकिफलो, अभया तु हरीतकी ।
अक्खो विभीतको तीसु, अमता मलकी तिसु ॥
- ५७० लबुजो लिकुचो चाथ, कणिकारो दुमुप्पलो ।
निम्बो रिट्ठो पुचिमन्दो, करको तु च दाळिमो ॥
- ५७१ सरलो पूतिकट्ठञ्च, कपिला तु च सिंसपा ।
सामा पियङ्गु कङ्गुपि, सिरीसो तु च भण्डिलो ॥
- ५७२ सोणको दीघवन्तो च,
वकुलो तु च केसरो ।
काकोदुम्बरिका फेगु, नागो तु नागमालिका ॥
- ५७३ असोको वज्जुलो चाथ, तक्कारी वेजयन्तिका ।
तापिञ्छो च तमालो थ, कुटजो गिरिमल्लिका ॥
- ५७४ इन्दयवो फले तस्सा, गिमन्थो कणिका भवे ।
निगुण्ठि त्थी सिन्दुवारो, तिणसुञ्जं [तिणसूलं (टी०)] तु मल्लिका ॥
- ५७५ स्सेफालिका नीलिका थ, अप्फोटा वनमल्लिका ।
बन्धुको जयसुमनं, भण्डिको बन्धुजीवको ॥
- ५७६ सुमना जातिसुमना, मालती जाति वस्सिकी ।

यूथिका मागधी चाथ, सत्तला नवमल्लिका ॥

५७७.आसन्ती,त्थी अतिमुत्तो, करवीरो'स्समारको ।
मातुलुङ्गो बीजपूरो, उम्मत्तो तु च मातुलो ॥

५७८.करमन्दो सुसेनो च, कुन्दं तु माध्य मुच्चते ।
देवतासो [देवताडो (सी० अमरकोस)] तु जीमूतो,
था'मिलातो महासहा ॥

५७९.अथो सेरेय्यको दासी,
किं किरातो कुरण्टको ।
अज्जुको सितपण्णासो, समीरणो फणिज्जको ॥

५८०.जपा तु जयसुमनं, करीरो ककचो भवे ।
रुक्खादनी च वन्दाका, चित्तको त्व'गिसज्जितो ॥

५८१.अक्को विकीरणो तस्मिं,
त्व' ळक्को सेतपुप्फके ।
पूतिलता गळोची च, मुब्बा मधुरसा प्यथ ॥

५८२.कपिकच्छु दुफस्सो थ, मज्जिह्वा विकसा भवे ।
अम्बद्धा च तथा पाठा, कटुका कटुरोहिणी ॥

५८३.अपामग्गो सेखरिको, पिप्पली मागधी मता ।
गोकण्टको च सिङ्घाटो, कोलवल्ली'भपिप्पली ॥

५८४.गोलोमी तु वचा चाथ, गिरिकण्य'पराजिता ।
सीहपुच्छी पज्झिपणी, सालपणी तु च'त्थिरा । (चथिरा) ॥

५८५.निदिद्धिका तु व्यग्घी च, अथ नीली च नीलिनी ।
जिज्जुको [जिज्जुका (क०)] चेव गुज्जा थ, सतमूली सतावरी ॥

५८६.महोसधं त्व'तिविसा, बाकुची सोमवल्लिका ।
दाब्बी दारुहलिद्धा थ, बिळङ्गं चित्रतण्डुला ॥

५८७.तुही चेव महानामो, मुद्धिका तु मधुरसा ।
अथापि मधुकं यट्ठि, मधुकामधुयट्ठिका [मधुलट्ठिका (सी० टी०)] ॥

- ५८८ वातिङ्गणो च भण्डाकी, वात्ताकी ब्रह्मती प्यथ ।
नागबला चेव झसा, लाङ्गली तु च सारदी ॥
- ५८९ रम्भा च कदली मोचो, कप्पासी बदरा भवे ।
नागलता तु तम्बूली, अग्गिजाला तु धातकी ॥
- ५९० तिवुता तिपुटा चाथ, सामा काळा च कथ्यते ।
अथो सिङ्गी च उसभो, रेणुका कपिळा भवे ॥
- ५९१ हिरिवेरञ्च वालञ्च, रत्तफला तु बिम्बिका ।
सेलेय्य' मम्मपुप्फञ्च, एला तु बहुला भवे ॥
- ५९२ कुट्टञ्च ब्याधि कथितो, वानेय्यं तु कुटन्नटं ।
ओसधि जातिमत्तम्हि, ओसधं सब्ब' मजातियं ॥
- ५९३ मूलं पत्तं कळीर'ग्गं, कन्दं मिञ्जा फलं तथा ।
तचो पुप्फञ्च छत्तन्ति, साकं दसविधं मतं ॥
- ५९४ प्रपुन्नाटो एळगलो,
तण्डुलेय्यो'प्पमारिसो ।
जीवन्ति जीवनी चाथ, मधुरको च जीवको ॥
- ५९५ महाकन्दो च लसुणं, पलण्डु तु सुकन्दको ।
पटोलो तित्तको चाथ, भिङ्गराजो च मक्कवो ॥
- ५९६ पुनन्नवा सोथघाती, वितुन्नं सुनिसण्णकं ।
कारवेल्लो तु सुसवी, तुम्ब्या'लाबु च लाबु सा ॥
- ५९७ एळालुकञ्च कक्कारी, कुम्भण्डो तु च वल्लिभो ।
इन्दवारुणी विसाला, वत्थुकं वत्थुलेय्यको ॥
- ५९८ मूलको नित्थियं चुच्चु, तम्बको च कलम्बको ।
साकभेदा कासमद्द, झञ्जरी फग्गवा'दयो ॥
- ५९९ सहलो चेव दुब्बा च, गोलोमी सा सिता भवे ।
गुन्दा च भद्दमुत्तञ्च, रसालो तु'च्छु वेळु तु ॥
- ६०० तचसारो वेणु वंसो, पब्बं तु फलु गण्ठिसो ।

कीचका ते सियुं वेणू, ये नदन्त्यांनिलद्धता ॥

६०१.नळो च धमनो पोट, गलो तु कास मित्थि न ।
तेजनो तु सरो, मूलं, तू सीरं बीरणस्स हि ॥

६०२.कुसो वरहिसं दब्बो, भूतिणकं तु भूतिणं ।
घासो तु यवसो चाथ,
पूगो तु कमुको भवे ॥

६०३.तालो विभेदिका चाथ, खज्जुरी सिन्दि वुच्चति ।

६०४.हिन्ताल, ताल, खज्जुरी, नालिकेरा तथेव च ।
ताली च केतकी नारी, पूगो च तिणपादपाति ॥

इति अरञ्जवग्गो ।

६. अरञ्जादिवग्ग

६०५.प्रब्वतो गिरि सेलोद्धि, नगां चल, सिलुच्चया ।
सिखरी भूधरोथ भ्म, पासाणांस्मोपलो सिला ॥

६०६.गिज्झकूटो च वेभारो, वेपुल्लोसिगिली नगा ।
विज्झो पण्डव वड्ढादी, पुब्बसेलो तु चोदयो ।
मन्दरो परसेलोत्थो, हिमवा तु हिमाचलो ॥

६०७.गन्धमादन केलास, चित्तकूट सुदस्सना ।
कालकूटो तिकूटास्स, पत्थो तु सानु नित्थियं ॥

६०८.कूटो वा सिखरं सिङ्गं, पपातो तु तटो भवे ।
नितम्बो कटको नित्थी, निज्झरो पसवोम्बुनो ॥

६०९.दरीत्थी कन्दरो द्वीसु, लेणं तु गब्भरं गुहा ।
सिलापोक्खरणी सोण्डी, कुज्जं निकुज्ज मित्थि न ॥

६१०.उद्ध मधिच्चका सेल, स्सासन्ना भूम्यु पच्चका ।
पादो तुपन्तसेलो थ,
धातुत्तो गेरिकादिको ॥

इति सेलवग्गो ।

६११.मिगिन्दो केसरी सीहो, तरच्छो तु मिगादनो ।
ब्यग्घो तु पुण्डरीको थ, सहूलो दीपिनीरितो ॥

६१२.अच्छो इक्को च इस्सो तु,
काळसीहो इसो प्यथ ।
रोहिसो रोहितो चाथ,
गोकण्णो गणि कण्टका ॥

६१३.खग्ग खग्गविसाणा तु, पलासादो च गण्डको ।
ब्यग्घादिके वाळमिगो, सापदो थ प्लवङ्गमो ॥

६१४.मक्कटो वानरो साखा, मिगो कपि वलीमुखो ।
पलवङ्गो, कण्हतुण्डो,
गोनङ्गुलो [गोनङ्गुलो (टी०)] ति सो मतो ॥

६१५.सिङ्गालो [सिङ्गालो (सी०)] जम्बुको कोत्थु, भेरवो च सिवा प्यथ ।
बिळारो बब्बु मज्जारो, कोको तु च वको भवे ॥

६१६.महिसो [महिसो (सी०)] च लुलायो थ,
गवजो गवयो समा ।
सल्लो तु सल्लको थास्स,
लोमहि सललं सलं ॥

६१७.हरिणो मिग सारङ्गा, मगो अजिनयोनि च ।
सूकरो तु वरोहो थ,
पेलको च ससो भवे ॥

६१८.एण्यो एणीमिगो च, पम्पटको तु पम्पको ।
वातमिगो तु चलनी, मूसिको त्वाखु उन्दुरो ॥

६१९.चमरो पसदो चेव, कुरुङ्गो मिगमातुका ।
रुरु रङ्कु च नीको च, सरभादी मिगन्तरा ॥

६२०.पियको चमूरु कदली, मिगादी चम्मयोनयो ।
मिगा तु पसवो सीहा, दयो सब्बचतुप्पदा ॥

६२१.लूता तु लूतिका उण्ण, नाभि मक्कटको सिया ।

विच्छिको त्वांलि कथितो, सरबू घरगोळिका ॥

६२२.गोधा कुण्डो प्यथो कण्ण, जलूका सतपद्यथ ।
कलन्दको काळका थ, नकुलो मङ्गुसो भवे ॥

६२३.ककण्टको च सरटो, कीटो तु पुळवो किमि ।
पाणको चाप्यथो उच्चा,
लिङ्गो लोमसपाणको ॥

६२४.विहङ्गो विहगो पक्खी, विहङ्गम खगण्डजा ।
सकुणो च सकुन्तो वि, पतङ्गो सकुणी द्विजो ॥

६२५.वक्कङ्गो पत्तयानो च, पतन्तो नीळजो भवे ।
तब्भेदा वट्टका जीव, ज्जीवो चकोर तित्तिरा ॥

६२६.साळिका करवीको च, रविहंसो कुकुत्थको ।
कारण्डवो च पिलवो [बिलवो (टी०)], पोक्खरसातकादयो ॥

६२७.प्रतत्तं पेखुणं पत्तं, पक्खो पिञ्छं छदो गरु ।
अण्डं तु पक्खिबीजे थ, नीळो नित्थी कुलावकं ॥

६२८.सुपण्णमाता विनता, मिथुनं थीपुमद्वयं ।
युगं तु युगलं द्वन्दं, यमकं यमलं यमं ॥

६२९.समूहो गण सङ्घाता, समुदायो च सञ्चयो ।
सन्दोहो निवहो ओघो, विसरो निकरो चयो ॥

६३०.कायो खन्धो समुदयो, घटा समिति संहति ।
रासि पुज्जो समवायो, पूगो जातं कदम्बकं ॥

६३१.ब्यूहो वितान गुम्बा च, कलापो जाल मण्डलं ।
समानानं गणो वग्गो,
सङ्घो सत्थो तु जन्तुनं ॥

६३२.सजातिकानं तु कुलं, निकायो तु सधम्मिनं ।
यूथो नित्थी सजातिय, तिरच्छानानमुच्चते ॥

६३३.सुपण्णो वेनतेय्यो च, गरुळो विहगाधिपो ।

परपुट्टो परभतो, कुणालो कोकिलो पिको ॥

६३४ मोरो मयूरो वरही, नीलगीव सिखण्डिनो ।
कलापी च सिखी केकी, चूळा तु च सिखा भवे ॥

६३५ सिखण्डो वरहज्जेव, कलापो पिञ्छ मप्यथ ।
चन्दको मेचको चाथ, छप्पदो च मधुब्बतो ॥

६३६ मधुलीहो मधुकरो, मधुपो भमरो अलि ।
पारावतो कपोतो च, ककुटो च पारेवतो ॥

६३७ गिज्झो गद्धोथ कुललो, सेनो ब्यग्घीनसो प्यथ ।
तब्भेदा सकुणग्घिंत्थी, आटो दब्बिमुखद्विजो ॥

६३८ उहुङ्कारो उलूको च, कोसियो वायसारि च ।
काको त्वरिडो धङ्को च, बलिपुट्टो च वायसो ॥

६३९ काकोलो वनकाको थ,
लापो लटुकिका प्यथ ।
वारणो हत्थिलिङ्गो च, हत्थिसोण्डविहङ्गमो ॥

६४० उक्कुसो कुररो कोल,ट्टिपक्खिम्हि च कुक्कुहो ।
सुवो तु कीरो च सुको, तम्बचूळो तु कुक्कुटो ॥

६४१ वनकुक्कुटो च निज्जिहो, अथ कोज्जा च कुन्तनी ।
चक्कवाको तु चक्कहो, सारङ्गो तु च चातको ॥

६४२ तुलियो पक्खिबिळालो,
सतपत्तो तु सारसो ।
बको तु सुक्ककाकोथ,
बलाका विसकण्ठिका ॥

६४३ लोहपिडो तथा कङ्को, खज्जरीटो तु खज्जनो ।
कलविङ्को तु चाटको, दिन्दिभो तु किकी भवे ॥

६४४ कादम्बो काळहंसोथ, सकुन्तो भासपक्खिनि ।
धूम्याटो तु कलिङ्गोथ,
दात्यूहो काळकण्ठको ॥

६४५खुद्दादी मक्खिकाभेदा, उंसो पिङ्गलमक्खिका ।
आसाटिका मक्खिकाण्डं, पतङ्गो सलभो भवे ॥

६४६सूचिमुखो च मकसो, चीरी तु झल्लिका [झल्लिका (क०)] थ च ।
जतुका जिनपत्ता थ, हंसो सेतच्छदो भवे ॥

६४७जे राजहंसा रत्तेहि, पादतुण्डेहि भासिता ।
मल्लिका'ख्या धतरट्ठा, मलीनेह्य'सितेहि च ॥

६४८. तिरच्छो तु तिरच्छानो, तिरच्छानगतो सियाति ।

इति अरज्जादिवग्गो ।

७. पातालवग्ग

६४९अधोभुवनं पातालं, नागलोको रसातलं ।
रन्धं तु विवरं छिदं, कुहरं सुसिरं बिलं ॥

६५०सुसि'त्थी छिगलं सोब्भं, सच्छिदे सुसिरं तिसु ।
थियं तु कासु आवाटो, सप्पराजा तु वासुकी ॥

६५१अनन्तो नागराजा थ, वाहसो'जगरो भवे ।
गोनसो तु तिलिच्छो थ,
देडुभो राजुलो भवे ॥

६५२कम्बलो'स्सतरो मेरु, पादे नागाथ धम्मनी ।
सिलुत्तो घरसप्पो थ, नीलसप्पो सिलाभु च ॥

६५३आसिविसो भुजङ्गो'हि, भुजगो च भुजङ्गमो ।
सरीसपो फणी सप्पा, लगद्वा भोगि पन्नगा ॥

६५४द्विजिह्वो उरगो वाळो, दीघो च दीघपिट्ठिको ।
पादूदरो विसधरो, भोगो तु फणिनो तनु ॥

६५५आसी'त्थी सप्पदाठा थ, निम्मोको कञ्चुको समा ।
विसं त्व'नित्थी गरळं, तब्भेदा वा हलाहलो ॥

६५६काळकूटादयो चाथ, वाळगात्य'हितुण्डिको ।

६५७.निरयो दुग्गतिं'त्थी च, नरको, सो महा'दुधा ।
सज्जीवो काळसुत्तो च, महारोरुव रोरुवा ।
पतापनो अवीचि'त्थी, सङ्घातो तापनो इति ॥

६५८.थियं वेतरणी लोह, कुम्भी तत्थ जलासया ।
कारणिको निरयपो,
नेरयिको तु नारको ॥

६५९.अण्णवो सागरो सिन्धु, समुद्धो रतनाकरो ।
जलनिञ्जु' दधि, तस्स, भेदा खीरण्णवादयो ॥

६६०.वेला'स्स कूलदेसो थ,
आवट्ठो सलिलब्भमो ।
थेवो तु बिन्दु फुसितं, भमो तु जलनिग्गमो ॥

६६१.आपो पयो जलं वारि, पानीयं सलिलं दकं ।
अण्णो नीरं वनं वालं, तोयं अम्बु'दकञ्च कं ॥

६६२.तरङ्गो च तथा भङ्गो, ऊमि वीचि पुमित्थियं ।
उल्लोलो तु च कल्लोलो, महावीचीसु कथ्यते ॥

६६३.जम्बालो कललं पङ्को, चिक्खल्लं कदमो प्यथ ।
पुलिनं वालुका वण्णु, मरू'रु सिकता भवे ॥

६६४.अन्तरीपञ्च दीपो वा, जलमज्झगतं थलं ।
तीरं तु कूलं रोधञ्च, पतीरञ्च तटं तिसु ॥

६६५.प्रारं परम्हि तीरम्हि, ओरं त्व'पार मुच्चते ।
उळुम्पो [उळुपो (क०)] तु प्लवो कुल्लो, तरो च पच्चरी'त्थियं ॥

६६६.तरणी तरि नावा च, कूपको तु च कुम्भकं ।
पच्छाबन्धो गोटविसो, कण्णधारो तु नाविको ॥

६६७.अरित्तं केनिपातो थ,
पोतवाहो नियामको ।
संयत्तिका तु नावाय, वाणिज्जमाचरन्ति ये ॥

६६८.नावाय'ङ्गा' लङ्कारो च, वटाकारो फियादयो ।

पोतो पवहनं वुत्तं, दोणि त्विंत्थी तथांम्बणं [अम्मणं (सी०)] ॥

६६९. गभीर निन्न गम्भीरा, थो त्तानं तब्बिपक्खके ।
अगाधं त्वं तलम्फस्सं, अनच्छो कलुसां विला ॥

६७०. अच्छो पसन्नो विमलो, गभीरप्पभुती तिसु ।
धीवरो मच्छिको मच्छ, बन्ध केवट्ट जालिका ॥

६७१. मच्छो मीनो जलचरो, पुथुलोमोम्बुजो झसो ।
रोहितो मग्गुरो सिङ्गी, बलजो मुञ्ज पावुसा ॥

६७२. सत्तवङ्को सवङ्को च, नळमीनो च गण्डको ।
सुसुका सफरी मच्छ, प्पभेदा मकरादयो ॥

६७३. महामच्छा तिमि तिमि, झलो तिमिरपिङ्गलो ।
आनन्दो तिमिनन्दो च, अज्झारोहो महातिमि ॥

६७४. पासाणमच्छो पाठीनो, वङ्को तु बळिसो भवे ।
सुसुमारो [संसुमारो (टी०), संसुमारो (सी०)] तु कुम्भीलो,
नक्को कुम्भो तु कच्छपो ॥

६७५. कक्कटको कुळीरो च, जलूका तु च रत्तपा ।
मण्डूको दद्दुरो भेको ।
गण्डुप्पादो महीलता ॥

६७६. अथ सिप्पी च सुत्तिंत्थी, सङ्खे तु कम्बुं नित्थियं ।
खुद्दसङ्ख्ये सङ्खनखो, जलसुत्ति च सम्बुको ॥

६७७. जलासयो जलाधारो, गम्भीरो रहदो थ च ।
उदपानो पानकूपो, खातं पोक्खरणींत्थियं ॥

६७८. तळाको च सरों नित्थी, वापी च सरसींत्थियं ।
दहोम्बुजाकरो चाथ, पल्ललं खुद्दको सरो ॥

६७९. अनोत्तो तथा कण्ण, मुण्डो च रथकारको ।
छद्दन्तो च कुणालो च, वुत्ता मन्दाकिनींत्थियं ॥

६८०. तथा सीहप्पपातोति, एते सत्त महासरा ।

आहावो तु निपानञ्चा, खातं तु देवखातकं ॥

६८१.सवन्ती निन्नगा सिन्धु, सरिता आपगा नदी ।
भागीरथी तु गङ्गा थ, सम्भेदो सिन्धुसङ्गमो ॥

६८२.गङ्गा चिरवती चेव, यमुना सरभू (सरबू [सरयू (क०)]) मही ।
इमा महानदी पञ्च, चन्दभागा सरस्सती [सरस्वती (सी० टी०)] ॥

६८३.नेरञ्जरा च कावेरी, नम्मदादी च निन्नगा ।
वारिमग्गो पणालीत्थी [पनाळी (टी०)], पुमे चन्दनिका तु च ॥

६८४.जम्बाली ओलिगल्लो च, गामद्वारम्हि कासुयं ।
सरोरुहं सतपत्तं, अरविन्दञ्च वारिजं ॥

६८५.अनित्थी पदुमं पङ्के, रुहं नलिन पोक्खरं ।
मुळालपुप्फं कमलं, भिसपुप्फं कुसेसयं ॥

६८६.पुण्डरीकं सितं, रत्तं, कोकनदं कोकासको ।
किञ्जक्खो केसरो नित्थी, दण्डो तु नाल मुच्चते ॥

६८७.भिसं मुळालो नित्थी च, बीजकोसो तु कण्णिका ।
पदुमादिसमूहे तु, भवे सण्डमनित्थियं ॥

६८८.उप्पलं कुवलयञ्च, नीलं त्विन्दीवरं सिया ।
सेतेतु कुमुदञ्चस्स, कन्दो सालूक मुच्चते ॥

६८९.सोगन्धिकं कल्लहारं, दकसीतलिकं प्यथ ।
सेवालो नीलिका चाथ, भिसिन्यम्बुजिनी भवे ॥

६९०. सेवाला तिलबीजञ्च, सङ्खे च पणकादयोति ।

इति पातालवग्गो ।

भूकण्डो दुतियो ।

३. सामञ्जकण्ड

१. विसेस्याधीनवग्ग

६९१.विसेस्याधीन संकिण्णा, नेकत्थेह्य'ब्ययेहि च ।
साङ्गो'पाङ्गेहि कथ्यन्ते, कण्डे वग्गा इह व्वमा ॥

६९२.गुणदब्बक्रियासद्दा, सियुं सब्बे विसेसना ।
विसेस्याधीनभावेन, विसेस्यसमलिङ्गिनो ॥

६९३.सोभनं रुचिरं साधु, मनुज्जं चारु सुन्दरं ।
वग्गु मनोरमं कन्तं, हारी मज्जु च पेसलं ॥

६९४.भद्वं वामज्ज कल्याणं, मनापं लद्धकं सुभं ।
उत्तमो पवरो जेद्धो, पमुखा'नुत्तरो वरो ॥

६९५.मुख्यो पधानं पामोक्खो, पर मग्गज्ज मुत्तरं ।
पणीतं परमं सेय्यो, गामणी सेट्ठ सत्तमा ॥

६९६.विसिद्धा'रिय नागे'को, सभग्गा मोक्ख पुङ्गवा ।
सीह कुज्जर सद्दूला, दी तु समासगा पुमे ॥

६९७.चित्तं'क्खि पीतिजनन, मब्बासेक मसेचनं ।
इट्ठं तु सुभगं हज्जं, दयितं वल्लभं पियं ॥

६९८.तुच्छज्ज रित्तकं सुज्जं, अथा'सारज्ज फेग्गु च ।
मेज्जं पूतं पवित्तो थ, अविरद्धो अपण्णको ॥

६९९.उक्कट्ठो च पकट्ठो थ, निहीनो हीन लामका ।
पतिकिट्ठं निकिट्ठज्ज, इत्तरा'वज्ज कुच्छिता ॥

७००.अधमो'मक गारय्हा,
मलीनो तु मलीमसो ।
ब्रहा महन्तं विपुलं, विसालं पुथुलं पुथु ॥

७०१.गरु'रु वित्थिण्ण मथो, पीनं थूलज्ज पीवरं ।
थुल्लज्ज वठरज्जा थ, आचितं निचितं भवे ॥

७०२.सब्बं समत्त मखिलं, निखिलं सकलं तथा ।
निस्सेसं कसिणा'सेसं, समग्गज्ज अनूनकं,

७०३.भूरि पटुतं पचुरं, भिय्यो सम्बहुलं बहु ।

येभ्य्यं बहुलं चाथ, बाहिरं परिबाहिरं ॥

७०४ प्रोसतादी ते, येसं, परं मत्तं सतादितो ।
परित्तं सुखुमं खुदं, थोक मप्पं किसं तनु ॥

७०५ चुल्लं मत्ते'त्थियं लेस,
लवा'णुहि कणो पुमे ।
समीपं निकटा'सन्नो, पकट्ठा'भ्यास सन्तिकं ॥

७०६ अविदूरञ्च सामन्तं, सन्निकट्ट मुपन्तिकं ।
सकासं अन्तिकं जत्तं, दूरं तु विप्पकट्टकं ॥

७०७ निरन्तरं घनं सन्दं, विरळं पेलवं तनु ।
अथा यतं दीघ मथो, नित्तलं वट्ट वट्टलं ॥

७०८ उच्चो तु उन्नतो तुङ्गो, उदग्गो चेव उच्छितो ।
नीचो रस्सो वामनो थ, अजिम्हो पगुणो उज्जु ॥

७०९ अळारं वेल्लितं वङ्कं, कुटिलं जिम्ह कुञ्चितं ।
धुवो च सस्सतो निच्चो, सदातन सनन्तना ॥

७१० कूटट्टो त्वे'करूपेन, कालब्बापी पकासितो ।
लहु सल्लहुकं चाथ, सङ्ख्यातं गणितं मितं ॥

७११ तिण्हं तु तिखिणं तिब्बं, चण्डं उगं खरं भवे ।
जङ्गमञ्च चरञ्चेव, तसं जेय्यं चराचरं ॥

७१२ कम्पनं चलनं चाथ, अतिरित्तो तथा'धिको ।
थावरो जङ्गमा अज्जो, लोलं तु चञ्चलं चलं ॥

७१३ तरलञ्च पुराणो तु, पुरातन सनन्तना ।
चिरन्तनो थ पच्चग्घो, नूतनो'भिनवो नवो ॥

७१४ कुरुरं कठिनं दळ्हं, निडुरं कक्खळं भवे ।
अनित्थ्य'न्तो परियन्तो, पन्तो च पच्छिम'न्तिमा ॥

७१५ जिघज्जं चरिमं पुब्बं, त्व'ग्गं पठम मादि सो ।
पतिरूपो नुच्छविकं, अथ मोघं निरत्थकं ॥

७१६. व्यत्तं पुटं [फुटं (सी०)] ज्व मुदु तु, सुकुमारज्व कोमलं ।
पच्चक्खं इन्द्रियगगहं, अपच्चक्खं अतिन्द्रियं ॥

७१७. इतरांज्जतरो एको, अज्जो बहुविधो तु च ।
नानारूपो च विविधो, अबाधं तु निरगगलं ॥

७१८. अथे'काकी च एकच्चो, एको च एकको समा ।
साधारणज्व सामज्जं, सम्बाधो तु च संकटं ॥

७१९. वामं कळेवरं सव्यं । अपसव्यं तु दक्खिणं ।
पटिकूलं त्व'पसव्यं, गहनं कलिलं समा ॥

७२०. उच्चावचं बहुभेदं, संकिण्णा' किण्ण संकुला ।
कतहत्यो च कुसलो, पवीणा'भिज्ज सिक्खिता ॥

७२१. निपुणो च पटु छेको, चातुरो दक्ख पेसला ।
बालो दत्तु जलो मूळ्हो, मन्दो विज्जू च बालिसो ॥

७२२. पुज्जवा सुकती धज्जो, महुस्साहो महाधिति ।
महातण्हो महिच्छो थ, हदयी हदयालु च ॥

७२३. सुमनो हट्ठचित्तो थ, दुम्मनो विमनो प्यथ ।
वदानियो वदज्जू च, दानसोण्डो बहुप्पदो ॥

७२४. ख्यातो पतीतो पज्जातो,
भिज्जातो पथितो सुतो,
विस्सुतो विदितो चेव, पसिद्धो पाकटो भवे ॥

७२५. इस्सरो नायको सामी, पती'सा'धिपती पभू ।
अय्या'धिपा'धिभू नेता,
इब्भो त्व'ड्ढो तथा धनी ॥

७२६. दानारहो दक्खिण्यो, सिनिद्धो तु च वच्छलो ।
परिक्खको कारणिको,
आसत्तो तु च तप्परो ॥

७२७. कारुणिको दयालुपि, सूरतो उस्सुको तु च ।
इट्ठथे उय्युतो चाथ, दीघसुत्तो चिरक्रियो ॥

७२८ प्रराधीनो परायत्तो, आयत्तो तु च सन्तको ।
परिग्गहो अधीनो च, सच्छन्दो तु च सेरिनि ॥

७२९ अनिसम्मकारी जम्मो, अतितण्हो तु लोलुपो ।
गिद्धो तु लुद्धो लोलो थ,
कुण्ठो मन्दो क्रियासु हि ॥

७३० क्रामयिता तु कमिता, कामनो कामि कामुको ।
सोण्डो मत्तो विधेय्यो तु,
अस्सवो सुब्बचो समा ॥

७३१ पगब्भो पटिभायुत्तो, भीसीलो भीरु भीरुको ।
अधीरो [अवीरो (टी०)] कातरो चाथ,
हिंसासीलो च घातुको ॥

७३२ क्रोधनो रोसनो [दोसनो (सी०)] कोपी,
चण्डो त्वच्चन्तकोधनो ।
सहनो खमनो खन्ता, तित्तिक्खवा च खन्तिमा ॥

७३३ सद्भायुत्तो तु सद्दालु, धजवा तु धजालु च [लज्जालु तु च लज्जवा (क०)] ।
निद्दालु निद्दासीलो थ, भस्सरो भासुरो भवे ॥

७३४ नगगो दिगम्बरो वत्थो, घस्मरो तु च भक्खको ।
एळमूगो तु वत्तुज्ज, सोतुं चा कुसलो भवे ॥

७३५ मुखरो दुम्मुखा बद्ध, मुखा चाप्पियवादिनि ।
वाचालो बहुगारह, वचे वत्ता तु सो वदो ॥

७३६ निजो सको अत्तनियो,
विम्हयो च्छरियं भुतो ।
विहत्थो व्याकुलो चाथ,
आततायी वधुद्यतो ॥

७३७ सीसच्छेज्जमि वज्झो थ, निकतो च सठो नुजु ।
सूचको पिसुणो कण्णे,
जपो धुत्तो तु वज्जको ॥

७३८अनिसम्म हि यो किच्चं, पुरिसो वधबन्धनादि माचरति ।
अविनिच्छितकारित्ता, सोखलु चपलोति विज्जेय्यो ॥

७३९खुद्दो कदरियो थद्ध, मच्छरी कपणो प्यथ ।
अकिञ्चनो दलिद्दो च, दीनो निद्धन दुग्गता ॥

७४०असम्भावितसम्पत्तं, काकतालिय मुच्चते ।
अथ याचनको अत्थी, याचको च वनिब्बको ॥

७४१अण्डजा पक्खिसप्पादी, नरादी तु जलाबुजा ।
सेदजा किमिडंसादी, देवादी त्वो' पपातिका ॥

७४२जण्णुतग्घो जण्णुमत्तो, कप्पो तु किञ्चिदूनके ।
अन्तगगतं भु परिया, पन्न मन्तोग्घो'ग्घा ॥

७४३झाधितो साधितो चाथ, निप्पक्कं कुथितं भवे ।
आपन्नो त्वा'पदप्पत्तो, विवसो त्ववसो भवे ॥

७४४झुण्णो नुत्ता'त्त, खित्ता चे', रिता विद्धा थ कम्पितो ।
धूतो आधूत चलिता, निसितं तु च तेजितं ॥

७४५जत्तब्बं गम्म मापज्जं [आसज्जं (क०)], पक्कं परिणतं समा ।
वेठितं तु वलयितं, रुद्धं संवुत मावुतं ॥

७४६जरिक्खित्तज्ज निवुतं, विसटं वित्थतं ततं ।
लित्तो तु दिद्धो गूळ्हो तु,
गुत्तो पुट्ठो तु पोसितो ॥

७४७ज्जितो हीळितो चाथ, सनितं धनितं प्यथ ।
सन्दानितो सितो बद्धो,
कीलितो संयतो भवे ॥

७४८जिद्धे निप्फन्न निब्बत्ता, दारिते भिन्न भेदिता ।
छन्नो तु छादिते चाथ, विद्धे छिदित वेधिता ॥

७४९आहतो आभता'नीता,
दन्तो तु दमितो सिया ।
सन्तो तु समितो चेव,

पुण्णो तु पूरितो भवे ॥

७५० अपचायितो महितो, पूजिता'रहितो'च्चितो ।
मानितो चा'पचितो च, तच्छितं तुतनूकते ॥

७५१ सन्ततो धूपितो चोप,
चरितो तु उपासितो ।
भट्टं तु गलितं पन्नं, चुतञ्च धंसितं भवे ॥

७५२ प्रीतो पमुदितो हट्टो,
मत्तो तुट्टो थ कन्तितो ।
सञ्छिन्नो लून दाता थ,
पसत्थो वण्णितो थुतो ॥

७५३ तित्तो'ल्ल'द्व किलिन्नो'न्ना, मगितं परियेसितं ।
अन्वेसितं गवेसितं, लद्धं तु पत्त मुच्चते ॥

७५४ खित्तं गोपितं गुत्तं, तातं गोपायिता'विता ।
पालितं अथ ओस्सट्ठं, चत्तं हीनं समुज्झितं ॥

७५५ भासितं लपितं वुत्ता, भिहिता'ख्यात जप्पिता ।
उदीरितञ्च कथितं, गदितं भणितो'दिता ॥

७५६ अवज्जाता'वगणिता, परिभूता'वमानिता ।
जिघच्छितो तु खुदितो,
छातो चेव बुभुक्खितो ॥

७५७ बुद्धं जातं पटिपन्नं, विदिता'वगतं मतं ।
गिलितो खादितो भुत्तो,
भक्खितो'ज्झोहटा'सिता ॥

इति विसेस्याधीनवग्गो ।

२. संकिण्णवग्ग

७५८ ज्ञेय्यं लिङ्गं मिह क्वापि, पच्चयत्थवसेन च ।
क्रिया तु किरियं कम्मं,
सन्ति तु समथो समो ।

दमो च दमथो दन्ति, वत्तं तु सुद्धकम्मनि ।
अथो आसङ्गवचनं, तीसु वुत्तं परायणं ॥

७५९ भेदो विदारो फुटनं, तप्पनं तु च पीणनं ।
अक्कोसन मभिसङ्गो,
भिक्षा तु याचनात्थना ॥

७६० निन्निमित्तं यदिच्छा था, पुच्छना नन्दनानि च ।
सभाजन मथो जायो,
नयो फाति तु वुद्धियं ॥

७६१ किलमथो किलमनं, पसवो तु पसूतियं ।
उक्कंसो त्वतिसयो थ,
जयो च जयनं जिति ॥

७६२ वसो कन्ति, ब्यधो वेधो,
गहो गाहो वरो वुत्ति ।
पचा पाको हवो हुत्ति [हूभि (सी० अमरकोस)],
वेदो वेदन मित्थि वा ॥

७६३ जीरणं जानि ताणं तु, रक्खणं पमितिप्पमा ।
सिलेसो सन्धि च खयो,
त्वपचयो रवो रणो ॥

७६४ निगादो निगदो मादो, मदो पसिति बन्धनं ।
आकरो त्विङ्गितं इङ्गो,
अथत्थापगमो ब्ययो ॥

७६५ अन्तरायो च पच्चूहो,
विकारो तु विकत्यं पि ।
पविसिलेसो विधुरं, उपवेसनमासनं ॥

७६६ अज्झासयो अधिप्पायो, आसयो चाभिसन्धि च ।
भावो धिमुत्ति छन्दो थ,
दोसो आदीनवो भवे ॥

७६७ आनिसंसो गुणो चाथ,

मज्झं वेमज्झ मुच्चते ।

मज्झन्हिको [मज्झन्तिको (टी० सी० पी०)] तु मज्झन्हो, वेमत्तं तु च नानता ॥

७६८ वा जागरो जागरियं [जागरियो (टी०)], पवाहो तु पवत्ति च ।

ब्यासो पपज्चो वित्थारो,

यामो तु संयमो यमो ॥

७६९ सम्बाहनं मदनज्च, पसरो तु विसप्पनं ।

सन्थवो तु परिचयो,

मेलको सङ्ग सङ्गमा ॥

७७० सन्निधि सन्निकट्टम्हि, विनासो तु अदस्सनं ।

लवो भिलावो लवनं,

पत्थावो वसरो समा ॥

७७१ ओसानं परियोसानं, उक्कंसो तिसयो भवे [अवसानं समापनं (?)] ।

सन्निवेशो च सण्ठानं, अथा भन्तर मन्तरं ॥

७७२ पाटिहीरं पाटिहेरं, पाटिहारिय मुच्चते ।

किच्चं तु करणीयज्च, सङ्खारो वासना भवे ॥

७७३ प्रवनं पव निप्पावा, तसरो सुत्तवेठनं ।

सङ्कमो दुग्गसज्चारो, पक्कमो तु उपक्कमो ॥

७७४ पाठो निपाठो निपठो, विचयो मग्गना पुमे ।

आलिङ्गनं परिस्सङ्गो, सिलेसो उपगूहनं ॥

७७५ आलोकनज्च निज्झानं, इक्खणं दस्सनं प्यथ ।

पच्चादेसो निरसनं, पच्चक्खानं निराकति ॥

७७६ विपल्लासो ज्जथाभावो, व्यत्तयो विपरीययो ।

विपरियासो तिक्कमो, त्वंतिपातो उपच्चयो ॥

इति संकिण्णवग्गो ।

३. अनेकत्थवग्ग

७७७ अनेकत्थे पवक्खामि, गाथां ध्दपादतो कमा ।

एत्थ लिङ्गविसेसत्थ, मेकस्स पुनरुत्तता ॥

७७८समयो समवाये च, समूहे कारणे खणे ।
पटिवेधे सिया काले, पहाने लाभ दिट्ठिसु ॥

७७९वण्णो सण्ठान रूपेसु, जाति, च्छवीसु कारणे ।
पमाणे च पसंसायं, अक्खरे च यसे गुणे ॥

७८०उद्देसे पातिमोक्खस्स, पण्णत्तिय मुपोसथो ।
उपवासे च अट्ठङ्गे, उपोसथदिने सिया ॥

७८१रथङ्गे लक्खणे धम्मो, रचक्के'स्वीरियापथे ।
चक्कं सम्पत्तियं चक्क, रतने मण्डले बले ॥

७८२कुलालभण्डे आणाय, मायुधे दान रासिसु ।
७८३द्वानस्मिं ब्रह्मचरिय, मप्पमज्जासु सासने ।
मेथुनारतियं वेय्या, वच्चे सदारतुट्ठियं ।
पञ्चसीला'रियमग्गो, पोसथङ्ग धितीसु [ठितीसु (क०)] च ॥

७८४धम्मो सभावे परियत्तिपज्जा,
जायेसु सच्चप्पकतीसु पुज्जे ।
जेय्ये गुणा'चार समाधिसूषि,
निस्सत्तता'पत्तिसु कारणादो ॥

७८५अत्थो पयोजने सद्दा, भिधेय्ये वुद्धियं धने ।
वत्थुम्हि कारणे नासे, हिते पच्छिमपब्बते ॥

७८६येभ्य्यता'ब्यामिस्सेसु, विसंयोगे च केवलं ।
दळ्हत्थे'नतिरेके चा, नवसेसम्हि तं तिसु ॥

७८७आणो पटल रासीसु, आनिसंसे च बन्धने ।
अप्पधाने च सीलादो, सुक्कादिम्हि जियाय च ॥

७८८रुक्खादो विज्जमाने चा, रहन्ते खन्धपञ्चके ।
भूतो सत्त महाभूता, मनुस्सेसु न नारियं ॥

७८९वाच्चलिङ्गे अतीतस्मिं, जाते पत्ते समे मतो ।
७९०.

सुन्दरे दळ्हकम्मे चा, याचने सम्पटिच्छने ।
सज्जने सम्पहंसायं, साध्वा'भिधेय्यलिङ्गिकं ॥

७९१.अन्तो नित्थी समीपे चा, वसाने पदपूरणे ।
देहावयवे कोट्टासे, नास सीमासु लामके ॥

७९२.निकाये सन्धि सामञ्ज, प्सूतीसु कुले भवे ।
विसेसे सुमनायञ्च, जाति सङ्घतलक्खणे ॥

७९३.भवभेदे पतिट्ठायं, निट्ठा'ज्झासयबुद्धिसु ।
वासट्ठाने च गमने, विसटत्ते [विसरत्त विसदत्ते] गतीरिता ॥

७९४.फले विपस्सना दिब्ब, चक्खु सब्बज्जुतासु च ।
पच्चवेक्खणजाणमिह, मग्गे च जाणदस्सनं ॥

७९५.कम्मरुद्धन अङ्गार, कपल्ल दीपिकासु च ।
सुवण्णकारमूसायं, उक्का वेगे च वायुनो ॥

७९६.केसोहारण, जीवित, वुत्तिसु वपने च वापसमकरणे ।
कथने पमुत्तभाव, ज्झेनादो [ज्झेसनादो (सी०)] वुत्त मपि तीसु ॥

७९७.गमने विस्सुते चा'व, धारितो'पचितेसु च ।
अनुयोगे किलिन्ने च, सुतो' भिधेय्यलिङ्गिको ॥

७९८.स्रोतविज्जेय्य सत्थेसु, सुतं पुत्ते सुतो सिया ।
७९९.कप्पो काले युगे लेसे, पज्जत्ति परमायुसु ।
सदिसे तीसु समण, वोहार कप्पबिन्दुसु ।
समन्तत्थे'न्तरकप्पा, दिक्के तक्के विधिमिह च ॥

८००.निब्बान मग्ग विरति, सपथे सच्चभासिते ।
तच्छे चा'रियसच्चमिह, दिट्ठियं सच्च मीरितं ॥

८०१.सज्जातिदेसे हेतुमिह, वासट्ठाना'करेसु च ।
समोसरणट्ठाने चा, यतनं पदपूरणे ॥

८०२.अन्तरं मज्झ वत्थ'ञ्ज, खणो'कासो'धि हेतुसु ।
व्यवधाने विनट्ठे च, भेदे छिद्दे मनस्य'पि ॥

- ८०३.आरोग्ये कुसलं इट्ठ, विपाके कुसलो तथा ।
अनवज्जम्हि छेके च, कथितो वाच्चलिङ्गिको ॥
- ८०४.द्रवां चारेसु वीरिये, मधुरादीसु पारदे ।
सिङ्गारादो धातुभेदे, किच्च सम्पत्तियं रसो ॥
- ८०५.बोधि सब्बज्जुतज्जाणे, रियमग्गे च नारियं ।
पज्जत्तियं पुमे' स्सत्थ, रुक्खम्हि पुरिसिस्थियं ॥
- ८०६.सेवितो येन यो निच्चं, तत्थापि विसयो सिया ।
रूपादिके जनपदे, तथा देसे च गोचरे ॥
- ८०७.भावो पदत्थे सत्ताय, मधिप्पाय क्रियासु च ।
सभावस्मिञ्च लीलायं, पुरिसि'त्थिन्द्रियेसु च ॥
- ८०८.सो बन्धवे'त्तनि च सं, सो धनस्मि मनित्थियं ।
सा पुमे सुनखे वुत्तो, तनिये सो तिलिङ्गिको ॥
- ८०९.सुवण्णं कनके वुत्तं, सुवण्णो गरुळे तथा ।
पज्जधरणमत्ते च, छवि सम्पत्तियम्पि च ॥
- ८१०.वरो देवादिका [देवादितो (सी०)] इट्ठे, जामातरि पतिम्हि च,
उत्तमे वाच्चलिङ्गो सो, वरं मन्दप्पिये ब्ययं ॥
- ८११.मकुले धनरासिम्हि, सिया कोस मनित्थियं ।
नेत्तिसादि पिधाने च, धनुपज्जसतेपि च ॥
- ८१२.पितामहे जिने सेट्ठे, ब्राह्मणे च पितूस्वपि ।
ब्रह्मा वुत्तो तथा ब्रह्मं, वेदे तपसि वुच्चते ॥
- ८१३.हत्थीनं मज्झबन्धे च, पकोट्टे कच्छबन्धने ।
मेखलायं मता कच्छा, कच्छो वुत्तो लताय च ॥
- ८१४.तथेव बाहुमूलम्हि, अनूपम्हि तिणेपि च ।
- ८१५.पमाणं हेतु सत्थेसु, माने च सच्चवादिनि ।
पमातरि च निच्चम्हि, मरियादाय मुच्चते ॥
- ८१६.सत्तं दब्ब'त्तभावेसु, पाणेसु च बले, सिया [बले सक्का (टी०)] ।

सत्तायञ्च, जनेसत्तो, आसत्ते सो तिलिङ्गिको ॥

८१७.सेम्हादो रसरत्तादो, महाभूते पभादिके ।
धातु द्वीस्व'डिचक्खा'दि, भ्वा'दीसु गेरिकादिसु ॥

८१८.अमच्चादो सभावे च, योनियं पकती'रिता ।
सत्वादिसाम्या'वत्थायं, पच्चया पठमेपि च ॥

८१९.पदं ठाने परित्ताणे, निब्बानमिह च कारणे ।
सद्दे वत्थुमिह कोट्टासे, पादे तल्लज्जने मतं ॥

८२०.लोहमुग्गर मेघेसु, घनो, तालादिके घनं, ।
निरन्तरे च कठिने, वाच्चलिङ्गिक मुच्चते ॥

८२१.खुद्दा च मक्खिकाभेदे, मधुमिह खुद्द, मप्पके ।
अधमे कपणे चापि, बहुमिह चतूसु तिसु ॥

८२२.तक्के मरणलिङ्गे च, अरिट्ठं असुभे सुभे, ।
अरिट्ठो आसवे काके, निम्बे च फेनिलहुमे ॥

८२३.मानभण्डे पलसते, सदिसत्ते तुला तथा ।
गेहानं दारुबन्धत्थ, पीठिकायञ्च दिस्सति ॥

८२४.मित्तकारे लज्जदाने, बले रासि विपत्तिसु [बलरासि विपत्तिसु (क०)] ।
युद्धे चेव पटिज्जायं, सङ्गरो सम्पकासितो ॥

८२५.खन्धे भवे निमित्तमिह, रूपं वण्णे च पच्चये ।
सभाव सद्द सण्ठान, रूपज्झान वपूसु च ॥

८२६.वत्थु किलेस कामेसु, इच्छायं मदने रते ।
कामो, कामं निकामे, चा, नुज्जायं काम मव्ययं ॥

८२७.प्रोक्खरं पदुमे देहे, वज्जभण्डमुखेपि च ।
सुन्दरत्ते च सलिले, मातङ्गकरकोटियं ॥

८२८.रासिनिच्चल मायासु, दम्भा'सच्चेस्व'योघने ।
गिरिसिङ्गमिह सीरङ्गे, यन्ते कूट मनित्थियं ॥

- ८२९.वुद्धियं जनने काम, धात्वादीमि च पत्तियं ।
सत्तायज्चेव संसारे, भवो सस्सतदिट्ठियं ॥
- ८३०.पटिवाक्योत्तरासङ्गे, सुत्तरं उत्तरो तिसु ।
सेट्ठे दिसादिभेदे च, परस्मि मुपरीरितो ॥
- ८३१.नेक्खम्मं पठमज्झाने, पब्बज्जायं विमुत्तियं ।
विपस्सनाय निस्सेस, कुसलमि च दिस्सति ॥
- ८३२.सङ्खारो सङ्खते पुज्जा, भिसङ्खारादिकेपि च ।
पयोगे कायसङ्खारा, द्वाभिसङ्खरणेसु च ॥
- ८३३.आरम्मणे च संसट्ठे, वोकिण्णे निस्सये तथा ।
तब्भावे चाप्यभिधेय्य, लिङ्गो सहगतो भवे ॥
- ८३४.तीसु छन्नं पतिरूपे, छादिते च निगूहिते ।
निवासन पारुपने, रहो पज्जत्तियं पुमे ॥
- ८३५.बुद्धसमन्तचक्खूसु, चक्खु पज्जाय मीरितं ।
धम्मचक्खुमि च मंस, दिब्बचक्खुद्वयेसु च ॥
- ८३६.वाच्चलिङ्गो अभिक्कन्तो, सुन्दरमि अभिक्कमे ।
अभिरूपे खये वुत्तो, तथेव भन्नुमोदने ॥
- ८३७.कारणे देसनायज्ज, वारे वेवचनेपि च ।
पाकारस्मिं [पकारस्मिं (क०)] अवसरे, परियायो कथीयति ॥
- ८३८.विज्जाणे चित्तकम्मे च, विचित्ते चित्त मुच्चते ।
पज्जत्ति चित्तमासेसु, चित्तो, तारन्तरे थियं ॥
- ८३९.सामं वेदन्तरे सान्त्वे, तं पीते सामले तिसु ।
सयमत्थे व्ययं सामं, सामा च सारिवायपि ॥
- ८४०.पुमे आचरियादिमि, गरु [गुरु (क० टी०)] मातापितूस्वपि ।
गरु तीसु महन्ते च, दुज्जरा लहुकेसु च ॥
- ८४१.अच्चित्ते विज्जमाने च, पसत्थे सच्च साधुसु ।
खिन्ने च समिते चेव, सन्तोभिधेय्यलिङ्गिकोति ॥

इति गाथाअनेकथवग्गो ।

८४२देवो विसुद्धिदेवांदो, मेघ मच्चु नभेसु च ।
अथोपि तरुणे सत्ते, चोरेपि माणवो भवे ॥

८४३आदि कोट्टास कोटीसु, पुरतोंगंवरे तीसु ।
पच्चनीकोत्तमेस्वज्जे, पच्छाभागे परो तिसु ॥

८४४योनि काम सिरिस्सरे, धम्मय्याम यसे भगं ।
उळारो तीसु विपुले, सेट्ठे च मधुरे सिया ॥

८४५सम्पन्नो तीसु सम्पुण्णे, मधुरे च समङ्गिनि ।
सङ्घा तु जाणे कोट्टास, पज्जत्ति गणनेसु च ॥

८४६ठानं इस्सरियोकास, हेतूसु ठितियम्पि च ।
अथो माने पकारेच, कोट्टासेच विधो द्विसु ॥

८४७ज्जोपवास खन्तीसु, दमो इन्द्रियसंवरे ।
जाणे च सोमनस्सेच, वेदो छन्दसि चोच्चते ॥

८४८खन्धकोट्टास, पस्साव, मग्ग, हेतूसु योनि सा [योनि सो (टी०)] ।
काले तु कूले सीमायं, वेला रासिम्हि भासिता ॥

८४९वोहारो सह पण्णत्ति, वणिज्जा चेतनासु च ।
नागो तुरंग हत्थीसु, नागरुक्खे तथुत्तमे ॥

८५०सेट्ठासहाय सङ्ख्याज्ज,
तुल्येस्वेकोतिलिङ्गिको ।
रागे तु मानसो चित्ता, रहत्तेसु च मानसं ॥

८५१मूलं भे सन्तिके मूल, मूले हेतुम्हि पाभते ।
रूपाद्यंस पकण्डेसु, खन्थो रासि गुणेसु च ॥

८५२आरम्भो वीरिये कम्मे, आदिकम्मे विकोपने ।
अथो हृदयवत्थुम्हि, चित्ते च हृदयं उरे ॥

८५३प्रच्छातापांनुबन्धेसु, रागादोनुसयो भवे ।
मातङ्गमुद्धपिण्डे तु, घटे कुम्भो दसम्बणे ॥

८५४परिवारो परिजने, खगगकोसे परिच्छदे ।
आलम्बरो तु सारम्भे, भेरिभेदे च दिस्सति ॥

८५५खणो कालविसेसे च, निब्यापारट्ठितिम्हि च ।
कुले त्वंभिजनो वुत्तो, उप्पत्तिभूमियम्पि च ॥

८५६आहारो कबळीकारा, हारादीसु च कारणे ।
विस्सासे याचनायज्ज, पेमे च पणयो मतो ॥

८५७णादो सद्धा, चीवरादि, हेत्वा'धारेसु पच्चयो ।
कीळा दिब्बविहारादो, विहारो सुगतालये ॥

८५८समत्थने मतो चित्ते, कग्गतायं समाधि च ।
योगो सङ्गति [सङ्गे च (टी०)] कामादो,
झानो'पायेसु युत्तियं ॥

८५९भोगो सप्पफण'ङ्गेसु, कोटिल्ले भुज्जने धने ।
भूमिभागे किलेसे च, मले चा'ङ्गण मुच्चते ॥

८६०धनादिदप्पे पज्जाय, अभिमानो मतो थ च ।
अपदेसो निमित्ते च, छले च कथने मतो ॥

८६१चित्ते काये सभावे च, सो अत्ता परम'त्तनि ।
अथ गुम्बो च थम्बस्मिं [थम्भस्मिं (टी०)], समूहे बलसज्जने ॥

८६२अन्तोघरे कुसूले च, कोट्टो न्तोकुच्छियं प्यथ ।
सोपानङ्गम्हि उण्हीसो, मकुटे सीसवेठने ॥

८६३निय्यासे सेखरे द्वारे, निय्यूहो नागदन्तके ।
अथो सिखण्डे तूणीरे, कलापो निकरे मतो ॥

८६४चूळा संयतकेसेसु, मकुटे मोळि च द्विसु ।
सङ्घो त्व'नित्थियं कम्बु, नलाट'ट्ठीसु [ललाटट्ठीसु (सी०)] गोप्फके ॥

८६५प्रक्खो काले बले साध्ये, सखी वाजेसु पङ्गुले ।
देसे'ण्णवे पुमे सिन्धु, सरितायं स नारियं ॥

८६६गजे करेणु पुरिसे, सो हत्थिनिय मित्थियं ।

रतने वजिरो नित्थी, मणिवेधि'न्दहेतिसु ॥

८६७ विसाणं तीसु मातङ्ग, दन्ते च पसुसिङ्गके ।
कोटियं तु मतो कोणो, तथा वादित्तवादाने ॥

८६८ वणिप्पथे च नगरे, वेदे च निगमो थ च ।
विवादादो' धिकरणं, सिया'धारे च कारणे ॥

८६९ पसुम्हि वसुधायञ्च, वाचादो गो पुमित्थियं ।
हरिते तु सुवण्णे च, वासुदेवे हरी'रितो ॥

८७० आयत्ते परिवारे च, भरियायं परिग्गहो ।
उत्तंसो त्व' वतंसो च, कण्णपूरे च सेखरे ॥

८७१ विज्जुयं वजिरे चेवा, सनि'त्थिपुरिसे प्यथ ।
कोणे सङ्ख्याविसेसस्मिं, उक्कंसे कोटि नारियं ॥

८७२ चूळा जाला पधान'ग्ग, मोरचूळासु सा सिखा ।
सप्पदाठाय मासी'त्थी, इट्ठस्सा'सीसनायपि ॥

८७३ वसा विलीन तेलस्मिं, वसगा वज्झगाविसु ।
अभिलासे तु किरणे, अभिसङ्गे रुचि'त्थियं ॥

८७४ सज्जा सज्जानने नामे, चेतनायञ्च दिस्सति ।
अंसे सिप्पे कला काले, भागे चन्दस्स सोळसे ॥

८७५ ब्रीजकोसे घरकूटे, कण्णभूसाय कण्णिका ।
आगामिकाले दीघत्ते, पभावे च मता'यति ॥

८७६ उण्णा मेसादिलोमे, च, भूमज्जे रोमधातुयं ।
वारुणी त्वित्थियं वुत्ता, नट्टकी मदिरादिसु ॥

८७७ क्रियचित्ते च करणे, किरियं कम्मनि क्रिया ।
सुनिसायं तु कज्जाय, जायाय च वधू मता ॥

८७८ प्रमाणि'स्सरिये मत्ता, अक्खरावयवे'प्पके ।
सुत्तं पावचने रिट्ठे [सिद्धे (टी०)], तन्ते तं सुपिते तिसु ॥

- ८७९.राजलिङ्गो'सभङ्गेसु, रुक्खे च ककुदो [ककुधो (टी० सी०)] प्यथ ।
निमित्त'क्खर सूपेसु, व्यञ्जनं चिहने पदे ॥
- ८८०.वोहारे जेतु मिच्छायं, कीळादो चापि देवनं ।
भरियायं तु केदारे, सरीरे खेत्त मीरितं ॥
- ८८१.सुस्सूसायञ्च विञ्जेय्यं, इस्साभ्यासे प्यु'पासनं ।
सूलं तु नित्थियं हेति, भेदे संकु रुजासु च ॥
- ८८२.तन्ति वीणागुणे, तन्तं, मुख्यसिद्धन्त तन्तुसु ।
रथाद्यङ्गे तु च युगो, कप्पम्हि युगले युगं ॥
- ८८३.इत्थिपुप्फे च रेणुम्हि, रजो पकतिजे गुणे ।
न्यासप्पणे तु दानम्हि, निव्यातन मुदीरितं ॥
- ८८४.गरु'पाया'वतारेसु, तित्थं पूतम्बु दिट्ठिसु ।
पण्डके जोति नक्खत्त, रंसीस्व'ग्गिम्हि जोति सो ॥
- ८८५.कण्डो नित्थी सरे दण्डे, वग्गे चावसरे प्यथ ।
उद्धं'बाहुद्वयमाने [बाहुद्वयुम्माने (सी० क०)], सूरत्तेपि च पोरिसं ॥
- ८८६.उट्ठानं पोरिसे'हासु, निसिन्नाद्यु'ग्गमे प्यथ ।
अनिस्सयमहीभागे, त्वि'रीणं ऊसरे सिया ॥
- ८८७.आराधनं साधने च, पत्तियं परितोसने ।
पधाने तु च सानुम्हि, विसाणे सिङ्ग मुच्चते ॥
- ८८८.दिट्ठा'दिमग्गे जाण'क्खि, क्खण लद्धीसु दस्सनं ।
हेमे पञ्चसुवण्णे च, निक्खो नित्थी पसाधने ॥
- ८८९.तिथिभेदे च साखादि, फळुम्हि पब्ब मुच्चते ।
नागलोके तु पातालं, भासितं बलवामुखे ॥
- ८९०.कामजे कोपजे दोसे, व्यसनञ्च विपत्तियं ।
अथो'पकरणे सिद्धि, कारकेसु च साधनं ॥
- ८९१.तीस्वीरितो [तीस्वितो (टी०)] दानसीले, वदञ्जू वग्गुवादिनि ।
पुरक्खतो भिसित्ते च, पूजिते पुरतोक्ते ॥

- ८९२.मन्दो भाग्यविहीने चा, पके मूळहा'पटूस्वपि ।
वुद्धियुक्ते समुन्नद्धे, उप्पन्ने उस्सितं भवे ॥
- ८९३.रथङ्गे'कखो सुवण्णास्मिं, पासके, अकख मिन्द्रिये ।
सस्सते च धुवो तीसु, धुवं तक्के च निच्छित्ते ॥
- ८९४.हरे सिवो, सिवं भद्द, मोक्खेसु, जम्बुके सिवा ।
सेनायं सत्तियज्जेव, थूलत्ते च बलं भवे ॥
- ८९५.सङ्ख्या नरकभेदेसु, पदुमं वारिजे प्यथ ।
देवभेदे वसु पुमे, पण्डकं रतने धने ॥
- ८९६.निब्बानं अत्थगमने, अपवग्गे सिया थ च ।
सेतम्बुजे पुण्डरीकं, ब्यग्घे रुक्खन्तरे पुमे ॥
- ८९७.उपहारे बलि पुमे, करस्मिंचा'सुरन्तरे ।
सुक्कं तु सम्भवे, सुक्को, धवले, कुसले तिसु ॥
- ८९८.दायो दाने विभत्तब्ब, धने च पितुनं वने [धने (टी०)] ।
पभुत्ता'यत्तता'यत्ता', भिलासेसु वसो भवे ॥
- ८९९.परिभासन मक्कोसे, नियमे भासने थ च,
धनम्हि सेळनं योध, सीहनादम्हि दिस्सति ॥
- ९००.पभवो जातिहेतुम्हि, ठाने चाद्युपलद्धियं ।
अथो'तु नारिपुप्फस्मिं, हेमन्तादिम्हि च द्विसु ॥
- ९०१.करणं साधकतमे, क्रिया गत्तेसु इन्द्रिये ।
तातो [ताळो (सी०)] तु कुञ्चिकायज्ज, तूरियङ्गे दुमन्तरे ॥
- ९०२.पुप्फे फले च पसवो, उप्पादे गब्भमोचने ।
गायने गायके अस्से, गन्धब्बो देवतान्तरे ॥
- ९०३.विना पुप्फं फलगगाहि, रुक्खे वनप्पति ।
आहते हेमरजते, रूपियं रजतेपि च ॥
- ९०४.खगादिबन्धने पासो, केसपुब्बो चये प्यथ ।
तारा'क्खिमज्झे नक्खत्ते, तारो उच्चतरस्सरे ॥

१०५.प्रत्ते च लोहभेदस्मिं, **कंसो** चतुकहापणे ।
मज्झिमो देहमज्झस्मिं, मज्झभवे च सो तिसु ॥

१०६.आवेसनंभूतावेसे, सिप्पसाला घरेसु च ।
 सोभा सम्पत्तीसु **सिरी**, **लक्खी**त्थी देवताय च ॥

१०७.**कुमारो** युवराजे च, खन्दे वुत्तो सुसुम्हि च ।
 अथांनित्थी **पवाळो** च, मणिभेदे तथाङ्कुरे ॥

१०८.**पणो** वेतन मूलेसु, वोहारे च धने मतो ।
पटिग्गहो तु गहणे, कथितो भाजनन्तरे ॥

१०९.असुभे च सुभे कम्मे, **भाग्यं** वुत्तं द्वये प्यथ ।
पिप्फलं तरुभेदे च, वत्थच्छेदनसत्थके ॥

११०.**अपवग्गो** परिच्चागां, वसानेसु विमुत्तियं ।
लिङ्गं तु अङ्गजातस्मिं, पुमत्तादिमिह लक्खणे ॥

१११.चागे सभावे निम्माने, **सग्गो** ज्झाये दिवेप्यथ ।
रोहितो लोहिते मच्छ, भेदे चेव मिगन्तरे ॥

११२.**निट्ठा** निप्फत्तियं चेवा, वसानमिह अदस्सने ।
कण्टको तु सपत्तस्मिं, रुक्खङ्गे लोमहंसने ॥

११३.मुख्योपायेसु वदने, आदिस्मिं **मुख** मीरितं ।
दब्बं भब्बे गुणाधारे, वित्ते च बुध दारुसु ॥

११४.**मानं** पमाणे पत्थादो, **मानो** वुत्तो विधाय च ।
 अथो परिस्समे वुत्तो, **वायामो** वीरियेपि च ॥

११५.सरोरुहे **सतपत्तं**, **सतपत्तो** खगन्तरे ।
 छिद्धे तु छिद्धवन्ते च, **सुसिरं** तूरियन्तरे ॥

११६.एकस्मिं सदिसे सन्ते, **समानं** वाच्चलिङ्गिकं ।
 अथो गारव भीतीसु, संवेगे **सम्भमो** मतो ॥

११७.**जुण्हा** चन्दप्पभायञ्च, तदुपेतनिसाय च ।
विमानं देवतावासे, सत्तभूमिघरमिह च ॥

११८.मासे जेढो, तिवुद्धा'ति, प्सत्थेसु च तीसु सो ।
धम्मे च मङ्गले सेय्यो, सो पसत्थतरे तिसु ॥

११९.आदिच्चादिमिह गहणे, निबन्धे च घरे गहो ।
काचो तु मत्तिकाभेदे, सिक्कायं नयनामये ॥

१२०.तीसु गामणि सेट्ठस्मिं, अधिपे गामजेट्ठके ।
बिम्बं तु पटिबिम्बे च, मण्डले बिम्बिकाफले ॥

१२१.भाजनादि परिक्खारे, भण्डं मूलधनेपि च ।
मग्गो त्वरियमग्गे च, सम्मादिट्ठादिके, पथे ॥

१२२.समा वस्से, समो खेद, सन्तीसु, सो निभे तिसु ।
चापेत्विस्सास, मुसुनो, इस्सासो खेपकमिह च ॥

१२३.बालो तीस्वा'दिवयसा, समङ्गिनि अपण्डिते ।
रत्तं तु सोणिते, तम्बा, नुरत्त, रज्जिते तिसु ॥

१२४.तचे काये च तन्वित्थी, तीस्व'प्पे विरळे किसे ।
उतुभेदे तु सिसिरो, हिमे सो सीतले तिसु ॥

१२५.सक्खरा गुळभेदे च, कथलेपि च दिस्सति ।
अनुग्गहे तु सङ्खेपे, गहणे सङ्गहो मतो ॥

१२६.दक्खे च तिखिणे ब्यत्ते, रोगमुत्ते पटुत्तिसु ।
राजा तु खत्तिये वुत्तो, नरनाथे पभुमिह च ॥

१२७.खलज्ज धज्जकरणे, कक्के नीचे खलो भवे ।
अथु'प्पादे समुदयो, समूहे पच्चयेपि च ॥

१२८.ब्रह्मचारी गहट्ठादो, अस्समो च तपोवने ।
भयङ्करे तु कठिने, कुरुरो तीसु निदये ॥

१२९.कनिट्ठो कनियो तीसु, अत्यप्पे'तियुवे प्यथ ।
सीघमिह लहु तं, इट्ठ, निस्सारा'गरुसुत्तिसु ॥

१३०.अधरो तीस्वधो हीने, पुमे दन्तच्छदे प्यथ ।
सुस्सुसा सोतु मिच्छाय, सा पारिचरियाय च ॥

- १३१.हत्थो पाणिमि रतने, गणे सोण्डाय भन्तरे ।
आवाटे उदपाने च, कूपो कुम्भे च दिस्सति ॥
- १३२.आदो पधाने पठमं, पमुखञ्च तिलिङ्गिकं ।
वज्जभेदे च वित तं, तं वित्थारे तिलिङ्गिकं ॥
- १३३.सारो बले थिरंसे च, उत्तमे सो तिलिङ्गिको ।
भारो तु खन्धभारादो, द्विसहस्सपलेपि च ॥
- १३४.मन्दिरे रोगभेदे च, खयो अपचयमि च ।
वाळो तु सापदे सप्पे, कुरुरे सो तिलिङ्गिको ॥
- १३५.सालो सज्जहुमे रुक्खे, सालागेहे च दिस्सति ।
सोते तु सवनं वुत्तं, यजने सुतियम्पि च ॥
- १३६.तीसु पतो परेतो च, मते च पेतयोनिजे ।
ख्याते तु हट्ठे विज्जाते, पत्तीतं वाच्चलिङ्गिकं ॥
- १३७.अधिप्पाये च आधारे, आसयो कथितो थ च ।
पत्तं पक्खे दले, पत्तो, भाजने सो गते तिसु ॥
- १३८.कुसले सुकतं, सुट्ठु, कते च सुकतो तिसु ।
तपस्सी त्व'नुकम्पाया, रहे वुत्तो तपोधने ॥
- १३९.तीसु सुरादिलोलस्मिं, सोण्डो हत्थिकरे द्विसु ।
अस्सादने तु रसनं, जिह्वायञ्च धनिमि च ॥
- १४०.प्रणीतो तीसु मधुरे, उत्तमे विहिते प्यथ ।
अज्जसे विसिखायञ्च, पन्तियं वीथि नारियं ॥
- १४१.पापस्मिं गगने दुक्खे, ब्यसने चा'घ मुच्चते ।
समूहे पटलं नेत्त, रोगे वुत्तं छदिमि च ॥
- १४२.सन्धि सङ्घट्टने वुत्तो, सन्धि'त्थि पटिसन्धियं ।
सत्तन्नं पूरणे सेट्ठे, तिसन्ते सत्तमो तिसु ॥
- १४३.ओजा तु यापनायञ्च, ओजो दित्ति बलेसु च ।
अथो निसामनं वुत्तं, दस्सने सवनेपि च ॥

१४४ गग्गुओ कुच्छिडुसत्ते च, कुच्छि ओवरकेसु च ।
खण्डने त्व'पदानञ्च, इतिवुत्ते च कम्मनि ॥

१४५ चित्तके रुक्खभेदे च, तिलको तिलकाळके ।
सीलादो पटिपत्ति'त्थी, बोधे पत्ति पवत्तिसु ॥

१४६ असुम्हि [आयुम्हि (टी०), ४०७-गाथा पस्सितब्बा] च बले पाणो, सत्ते हृदयगा'निले ।
छन्दो वसे अधिप्पाये, वेदे'च्छा'नुडुभादिसु ॥

१४७ कामोघादो, समूहस्मिं, ओघोवेगे जलस्स च ।
कपालं सिरसद्धिम्हि, घटादि सकलेपि च ॥

१४८ त्रेण्वादिसाखाजालस्मिं, लग्गकेसे जटा'लये ।
सरणं तु वधे गेहे, रक्खितस्मिञ्च रक्खणे ॥

१४९ थियं कन्ता पिये, कन्तो, मनुञ्जे, सो तिलिङ्गिको ।
गवक्खे तु समूहे च, जालं मच्छादिबन्धने ॥

१५० पुच्छायं गरहायञ्चा, नियमे किं तिलिङ्गिकं ।
ससद्धे तीसु निवापे, सद्धं, सद्धा च पच्चये ॥

१५१ बीजं हेतुम्हि अट्ठिस्मिं, अङ्गजाते च दिस्सति ।
पुब्बो पूये'गतो [अगते (टी०)] आदो,
सो दिसादो तिलिङ्गिको ॥

१५२ फलचित्ते हेतुकते, लाभे धञ्जादिके फलं ।
आगमने तु दीघादि, निकायेसु च आगमो ॥

१५३ सन्तानो देवरुक्खे च, वुत्तो सन्ततियं प्यथ ।
उत्तरविपरीते च, सेट्ठे चा'नुत्तरं तिसु ॥

१५४ सत्तिसम्पत्तियं वुत्तो, कन्तिमत्ते च विक्कमो ।
छाया तु आतपाभावे, पटिबिम्बे पभाय च ॥

१५५ गिम्हे घम्मो निदाघो च, उण्हे सेदजले प्यथ ।
कप्पनं कन्तने वुत्तं, विकप्पे सज्जने'त्थियं ॥

१५६ अङ्गा देसे बहुम्ह'ङ्गं, अङ्गो देसे वपुम्ह' [ङ्ग (टी०)] तथा'वयवहेतुसु ।

देवालये च थूपस्मिं, **चेतियं** चेतियंहुमे ॥

९५७. **सज्जनो** साधुपुरिसे, **सज्जनं** कप्पने प्यथ ।
सुपिनं सुपिने सुत्त, विज्जाणे त मनित्थियं ॥

९५८. प्रचक्ष्वे सन्निधाने च, **सन्निधि** परिकित्तितो ।
भिय्यो बहुतरत्थे सो, पुनरत्थे'व्ययं भवे ॥

९५९. विसलित्तसरे **दिद्धो**, **दिद्धो** लिक्खे तिलिङ्गिको ।
 वासे धूमादिसङ्खारे, **धिवासो** सम्पटिच्छने ॥

९६०. वुत्तो **विसारदो** तीसु, सुप्पगब्भे च पण्डिते ।
 अथ **सित्थं** मधुच्छिट्ठे, वुत्तं ओदनसम्भवे ॥

९६१. द्रवे वण्णे रसभेदे, **कसायो** सुरभिम्हि च ।
 अथो **उग्गमनं** वुत्तं, उप्पत्तु'द्भगतीसु च ॥

९६२. लूखे निट्ठुरवाचायं, **फरुसं** वाच्चलिङ्गिकं ।
पवाहो त्व'म्बुवेगे च, सन्दिस्सति पवत्तियं ॥

९६३. निस्सये तप्परे इट्ठे, **परायणपदं** तिसु ।
 कवचे वारवाणे च, निम्मोकेपि च **कञ्चुको** ॥

९६४. लोहभेदे मतं **तम्बं**, **तम्बो** रत्ते तिलिङ्गिको ।
 तीसु त्व'वसितं जाते, अवसानगते मतं ॥

९६५. बोधने च पदाने च, विज्जेय्यं **पटिपादनं** ।
 सेले निज्जलदेसे च, देवतासु **मरू'**रितो ॥

९६६. **सत्थं** आयुध गन्थेसु, लोहे, **सत्थो** च सज्चये ।
 जीविकायं विवरणे, वत्तने **वुत्ति** नारियं ॥

९६७. वीरिये सूरभावे च, कथीयति **परक्कमो** ।
 अथ **कम्बु** मतो सङ्खे, सुवण्णे वलयेपि च ॥

९६८. **सरो** कण्डे अकारादो, सद्दे वापिम्हि'नित्थियं ।
 दुप्फस्से तिखिणे तीसु, गद्रभे ककचे **खरो** ॥

१६९.सुरायु'पद्वे कामा, सवादिमि च आसवो ।
देहे वुत्तो रथङ्गे च, चतुरो'पधिसू'पधि ॥

१७०.वत्थु'त्तं कारणे दब्बे, भूभेदे रतनत्तये ।
यक्खो देवे महाराजे, कुवेरा'नुचरे नरे ॥

१७१.दारुक्खन्धे पीठिकायं, आपणे पीठ मासने ।
परिवारे परिक्खारो, सम्भारे च विभूसने ॥

१७२.वोहारस्मिञ्च ठपने, पज्जत्ति'त्थी पकासने ।
पटिभानं तु पज्जायं, उपट्ठित गिराय च ॥

१७३.वचनावयवे मूले, कथितो हेतु कारणे ।
उदरे तु तथा पाचा, नलस्मिं गहणी'त्थियं ॥

१७४.पियो भत्तरि, जायायं, पिया, इट्ठे पियो तिसु ।
यमराजे तु युगळे, संयमे च यमो भवे ॥

१७५.मुद्दिकस्स च पुप्फस्स, रसे खुद्दे मधू'रितं ।
उल्लोचे तु च वित्थारे, वितानं पुन्नपुंसके ॥

१७६.अपवग्गे च सलिले, सुधायं अमतं मतं ।
मोहे तु तिमिरे सङ्ख्या, गुणे तम मनित्थियं ॥

१७७.खरे चा'कारिये तीसु, रसमि पुरिसे कटु ।
पण्डके सुकते, पुज्जं, मनुज्जे पवने तिसु ॥

१७८.रुक्खो दुममि, फरुसा, सिनिद्धेसु च सो तिसु ।
उप्पत्तियं तु हेतुमि, सङ्गे सुक्के च सम्भवो ॥

१७९.निमित्तं कारणे वुत्तं, अङ्गजाते च लज्जने ।
आदि सीमापकारेसु, समीपे'वयवे मतो ॥

१८०.वेदे च मन्तने मन्तो, मन्ता पज्जाय मुच्चते ।
अनयो ब्यसने चेव, सन्दिस्सति विपत्तियं ॥

१८१.अरुणो रंसिभेदे चा, ब्यत्तरागे च लोहिते ।
अनुबन्धो तु पकता, निवत्ते नस्सनक्खरे ॥

१८२.अवतारो'वतरणे, तित्थम्हि विवरे प्यथ ।
आकारो कारणे वुत्तो, सण्ठाने इङ्गितेपि च ॥

१८३.सुद्धित्थि तनये खत्ता, उग्गो, तिब्बम्हि सो तिसु ।
पधानं तु महामत्ते, पकत्त्य'ग्ग'धितीसु च ॥

१८४.कल्लं पभाते, निरोग, सज्जदक्खेसु [युत्तदक्खेसु (क०)] तीसु तं ।
कुहना कूटचरियायं, कुहनो कुहके तिसु ॥

१८५.कपोतो पक्खिभेदे च, दिट्ठो पारावते थ च ।
सारदो सारदब्भूते, अपगब्भे मतो तिसु ॥

१८६.तीसु खरे च कठिने, कक्कसो साहसप्पिये [साहसप्पिये=साहस+अप्पिये (टी०)] ।
अकारिये तु गुहङ्गे, चीरे कोपीन मुच्चते ॥

१८७.मिगभेदे पटाकायं, मोचे च कदली'त्थियं ।
दक्खिणा दानभेदस्मिं, वामतो'ज्जम्हि दक्खिणो ॥

१८८.दुत्तिया भरियायज्ज, द्विन्नं पूरणियं मता ।
अथुप्पादे सिया धूम, केतु वेस्सानरेपि च ॥

१८९.भवनिग्गमने याने, द्वारे निस्सरणं सिया ।
नियामको पोतवाहे, तिलिङ्गो सो नियन्तरि ॥

१९०.अपवग्गे विनासे च, निरोधो रोधने प्यथ ।
भये पटिभयं वुत्तं, तिलिङ्गं तं भयंकरे ॥

१९१.पिटकं भाजने वुत्तं, तथेव परियत्तियं ।
जरासिथिलचम्मस्मिं, उदरङ्गे मता वलि ॥

१९२.भिन्नं विदारिते'ज्जस्मिं, निस्सिते वाच्चलिङ्गिकं ।
उपजापे मतो भेदो, विसेसे च विदारणे ॥

१९३.मण्डलं गामसन्दोहे, बिम्बे परिधिरासिसु ।
आणाय मागमे लेखे । सासनं अनुसासने ॥

१९४.अग्गे तु सिखरं चा'यो, मयविज्झनकण्टके ।
गुणुक्कंसे च विभवे, सम्पत्ति चेव सम्पदा ॥

११५. भूखन्तीसु खमा, योग्ये, हिते सक्के [युत्ते (टी०) १००१-गाथा पस्सितब्बा] खमो तिसु ।
अद्धो भागे पथे काले, एकंसे'द्धो'व्ययं भवे ।
अथो करीसं वच्चस्मिं, वुच्चते चतुरम्बणे ॥
११६. उसभो'सध गो [उसभो उसभे (टी०)] सेट्ठे, सू'सभं वीसयट्ठियं ।
सेतुस्मिं तन्ति पन्तीसु, नारियं पाळि कथ्यते ॥
११७. कटो जये'त्थिनिमित्ते, किलज्जे सो कते तिसु ।
महियं जगती वुत्ता, मन्दिरालिन्दवत्थुम्हि ॥
११८. वितक्के मथिते तक्को, तथा सूचिफले मतो ।
सुदस्सनं सक्कपुरे, तीसु तं दुद्दसे'तरे ॥
११९. दीपो'न्तरीप पज्जोत, पतिट्ठा निब्बुतीसु च ।
बद्धनिस्सित सेतेसु, तीसु तं मिहिते सितं ॥
१००. थयं पजापति दारे, ब्रह्मे मारे सुरे पुमे ।
वासुदेवे'न्तके कण्हो, सो पापे असिते तिसु ॥
१००. षपचारो उपट्ठाने, आसन्ने अज्जरोपने ।
सक्को इन्दे जनपदे, साकिये, सो खमे तिसु ॥
१००. सज्जने परिहारो च, सक्कारे चेव रक्खणे ।
सोतापन्नादिके अग्गे, अरियो तीसु, द्विजे पुमे ॥
१००. सुसुको सुसुमारे च, बालके च उलूपिनि ।
इन्दीवरं मतं नीलु, प्पले उद्दालपादपे ॥
१००. असनो पियके कण्डे, भक्खणे खिपने' सनं ।
युगे'धिकारे [विकारे (टी०)] वीरिये, पधाने चा'न्तिके धुरो ॥
१००. काळे च भक्खिते तीसु, लवित्ते असितो पुमे ।
पवारणा पटिक्खेपे, कथिता'ज्झेसनाय च ॥
१००. ण्णमारे एसिकत्थम्भे, इन्दखीलो मतो थ च ।
पोत्थकं मकचिवत्थे, गन्थे लेप्प्यादि कम्मनि ॥
१००. अज्जं साल्यादिके वुत्तं, धज्जो पुज्जवति तिसु ।

पाणि हत्थे च सत्ते भू, सण्हकरणियं मतो ॥

१००६ कीसु पीतं हलिद्याभे, हट्ठे च पायिते सिया ।
ब्यूहो निब्बिद्धरच्छायं, बलन्यासे गणे मतो ॥

१००७ ओहितादिमिह लोभे च, रागो च रज्जने मतो ।
पदरो फलके भङ्गे, पवुद्ध दरियं पिच ॥

१००८ सिङ्घाटकं कसेरुस्स, फले, मग्गसमागमे ।
बहुलायञ्च खेळमिह, एळा, दोसे'ळ मीरितं ॥

१००९ आधारो चा'धिकरणे, पत्ताधारे' लवालके ।
कारो' गभेदे सक्कारे, कारा तु बन्धनालये ॥

१०१० करका मेघपासाणे, करको कुण्डिकाय च ।
पापने च पदातिस्मिं, गमने पत्ति नारियं ॥

१०११ छिदं रन्धञ्च विवरं, सुसिरे दूसनेपि च ।
मुत्ता तु मुत्तिके, मुत्तं, पस्सावे, मुच्चिते तिसु ॥

१०१२ न्निसेधे वारणं, हत्थि, लिङ्ग हत्थीसु वारणो ।
दानं चागे मदे सुद्धे, खण्डने लवने खये ॥

१०१३ अनतोसे च निब्बाने, त्थङ्गमे निब्बुति'त्थियं ।
नेगमो निगमुब्भूते, तथा'पणोपजीविनि ॥

१०१४ रितस्मिञ्च पण्णे च, पलासो किं सुकहुमे ।
पकासो पाकटेतीसु, आलोकस्मिं पुमे मतो ॥

१०१५ अक्कं फलमिह, तं नासु, म्मुखे [नासमुखे (क०)] परिणते तिसु ।
पिण्डो आजीवने देहे, पिण्डने गोळके मतो ॥

१०१६ षट्ठो परिब्बये कम्मा, दिके, सो वट्टुले तिसु ।
पच्चाहारे पटिहारो, द्वारे च द्वारपालके ॥

१०१७ न्नारियं भीरु कथिता, भीरुके सो तिलिङ्गिको ।
विकटं गूथमुत्तादो, विकटो विकते तिसु ॥

१०२ **व्यामं** सब्यमिह, तं चारु, विपरीतेसु तीस्व'थ ।
सङ्ख्याभेदे सरब्धे च, चिहणे **लक्ख** मुच्चते ॥

१०२ **श्लेणी**'त्थी समसिप्पीनं, गणे चा'वलियं पिच ।
सुधायं धूलियं **चुण्णो**, **चुण्णञ्च** वासचुण्णके ॥

१०२ **सेतब्बे**'तिप्पसत्थे'ति, वुद्धे **जेय्यं** तिसू'रितं ।
तक्के तु **मथितं** होत्था,
लोलिते **मथितो** तिसु ॥

१०२ **अब्भुतो**'च्छरिये तीसु, पणे चेवा'ब्भुतो पुमे ।
मेचको पुच्छमूलमिह, कणहेपि **मेचको** तिसु ॥

१०२ **वसवत्ती** पुमे मारे, वसवत्तापके तिसु ।
सम्भवे चा'**सुचि** पुमे, अमेज्जे तीसु दिस्सति ॥

१०२ **अच्छो** इक्के पुमे वुत्तो, पसन्नमिह तिलिङ्गिको ।
बळिसे सेलभेदे च, **वङ्को**, सो कुटिले तिसु ॥

१०२ **कुणपमिह** **छवो** जेय्यो,
लामके सो तिलिङ्गिको ।
सब्बस्मिं **सकलो** तीसु, अब्भमिह पुरिसे सिया ॥

१०२ **अन्दग्गाहादिके** चेवु, **प्पादो** उप्पत्तियं पिच ।
पदुस्सने **पदोसो** च, कथितो संवरीमुखे ॥

१०२ **अधिरे** **लोहितं** वुत्तं, रत्तमिह **लोहितो** तिसु ।
उत्तमङ्गे पुमे **मुद्धा**, **मुद्धो** मूळहे तिलिङ्गिको ॥

१०२ **इद्धमिह** **विजितं** वुत्तं, जिते च **विजितो** तिसु ।
परित्तं तु परित्ताणे, **परित्तो** तीसु अप्पके ॥

१०३ **कुम्भण्डो** देवभेदे च, दिस्सति वल्लिजातियं ।
चतुत्थंसे पदे **पादो**, पच्चन्तसेलरंसिसु ॥

१०३ **अङ्गो** लोहन्तरे **वङ्गा**, देसे पुमे बहुमिह च ।
कम्मरभण्डभेदे च, खटके **मुट्ठि** च द्विसु ॥

१०३ अम्बणं दोणियं चे'का, दसदोणप्पमाणके ।
अधिद्वितिय माधारे, ठाने'धिद्वान मुच्चते ॥

१०३ शुमे महेसी सुगते, देवियं नारियं मता ।
उपद्वे उपसगो, दिस्सति पादिकेपि च ॥

१०३ वक्कं कोट्टासभेदस्मिं, वक्को वड्ढे तिसु'च्चते ।
विज्जा वेदे च सिप्पे च, तिविज्जादो च बुद्धियं ॥

१०३ समाधिम्हि पुमे'कगो, नाकुले वाच्चलिङ्गिको ।
पज्जं सिलोके, पज्जो'द्धे, पज्जो पादहिते तिसु ॥

१०३ क्तको रुक्खभेदस्मिं, क्तको कित्तिमे तिसु ।
विधेय्ये अस्सवो तीसु, पुब्बम्ही पुरिसे सिया ॥

१०३ कल्याणे कथितं खेमं, तीसु लद्धत्थरक्खणे ।
अथो नियोजने वुत्तं, कारियेपि पयोजनं ॥

१०३ अस्सत्थो तीसु अस्सास, पत्ते, बोधिदुमे पुमे ।
तीसु लुद्धो कुरुरे च, नेसादम्हि पुमे सिया ॥

१०३ विलगो तीसु लग्गस्मिं, पुमे मज्झम्हि दिस्सति ।
अद्धो त्वनित्थियं भागे, धनिम्हि वाच्चलिङ्गिको ॥

१०४ कट्टं दारुम्हि, तं किच्छे, गहने कसिते तिसु ।
ससन्ताने च विसये, गोचरे' ज्झत्त मुच्चतेति ॥

इति अब्धानेकत्थवग्गो ।

१०४ शुवने च जने लोको, मोरेत्वग्गिम्हि सो सिखी ।
सिलोको तु यसे पज्जे,
रुक्खे तु सामिके धवो ॥

१०४ बटब्बामेसु निग्रोधो, धङ्को तु वायसे बके ।
वारो त्व'वसरा'हेसु, कुचेत्वब्भे पयोधरो ॥

१०४ उच्छङ्गे लक्खणे चा'ङ्को, रस्मि'त्थी जुति रज्जुसु ।
दिट्ठो'भासेसु आलोको,

बुद्धो तु पण्डिते जिने॥

१०४ खूरं'सूसु पुमे भानू, दण्डो तु मुग्गरे दमे ।
देवमच्छेस्व'निमिसो, पत्थो तु मानसानुसु॥

१०४ आतङ्को रोग तापेसु,
मातङ्को सपचे गजे ।
मिगो पसु कुरुङ्गेसु, उलूकि'न्देसु कोसियो॥

१०४ व्निग्गहो कलहे काये, पुरिसो माणव'त्तसु ।
दायादो बन्धवे पुत्ते, सिरि सीसं तिपुम्हि च॥

१०४ खलिहत्थं'सूसु करो, दन्ते विष्णे'ण्डजे द्विजो ।
वत्तं पज्जा'नना'चारे, धज्जङ्गे सुखुमे कणो॥

१०४ धम्भो थूण जळत्तेसु, सूपो कुम्मास व्यञ्जने ।
गण्डो फोटे कपोलम्हि, अग्घो मूल्ये च पूजने॥

१०४ धकारो तुल्य भेदेसु, सकुन्तो भासपक्खिसु ।
भाग्ये विधि विधाने च, सरे खग्गे च सायको॥

१०५ सारङ्गो चातके एणे, पत्ती तु सरपक्खिसु ।
सेदे पाको विपाके थ,
भिकखुभेदे चये गणो॥

१०५ शसि पुज्जे च मेसा'दो,
अस्से लोणे च सिन्धवो ।
संवट्टे पलयो नासे, पूगो कमुकरासिसु॥

१०५ अमते तु सुधा लेपे, अभिख्या नाम रंसिसु ।
सत्ति सामत्थिये सत्थे, मही नज्जन्तरे भुवि ।
लीला क्रिया विलासेसु,
सत्ते तु अत्रजे पजा॥

१०५ आणे लाभे उपलद्धि, पवेणी कुथवेणिसु ।
पवत्ति वुत्ति वत्तासु, वेतने भरणे भति॥

१०५ आचारेपि मरियादा, भूति सत्ता समिद्धिसु ।

सोप्पे पमादे तन्दी च, यात्रा गमन वुत्तिसु ॥

१०५ सिन्दा कुच्छा'पवादेसु, कङ्कु धञ्ज पियङ्गुसु ।
मोक्खेसिवे समेसन्ति, विभागे भत्ति सेवने ॥

१०५ इच्छायं जुत्तियं कन्ति, रञ्जने सूरते रति ।
गेहे वसति वासे थ, नदी सेनासु वाहिनी ॥

१०५ षत्थे नाळे च नाळि'त्थी, गणे समिति सङ्गमे ।
तण्हा लोभे पिपासायं, मग्ग वुत्तीसु वत्तनी ॥

१०५ ण्यङ्गे नाभि चक्कन्ते, याचे विञ्जत्ति आपने ।
वित्ति तोसे वेदनायं, ठाने तु जीविते ठित्ति ॥

१०५ रङ्गे चा'न्तरे वीचि, धीरत्ते धारणे धित्ति ।
भू भूमियञ्च भमुके, सद्दे वेदे सवे सुत्ति ॥

१०६ गोत्तं नामे च वंसे थ, नगरे च घरे पुरं ।
ओकं तु निस्सये गेहे, कुलं तु गोत्तरासिसु ॥

१०६ हेमे वित्ते हिरञ्जञ्च, पञ्जाणं त्व'ङ्क वुद्धिसु ।
अथा'म्बरञ्च खे वत्थे, गुह्यं लिङ्गे रहस्य'पि ॥

१०६ सपो धम्मे वते चेव, पापे त्वा'गुम्हि किब्बिसं ।
रतनं मणि सेट्ठेसु, वस्सं हायन वुट्ठिसु ॥

१०६ ज्ञनं अरञ्ज वारीसु, खीरम्हि तु जले पयो ।
अक्खरं लिपि मोक्खेसु, मेथूनं सङ्गमे रते ॥

१०६ श्रोतं कण्णे पयोवेगे, रिट्ठं पापा'सुभेसु च ।
आगु पापा'पराधेसु, केतुम्हि चिहने धजो ॥

१०६ षोपुरं द्वारमत्तेपि, मन्दिरं नगरे घरे ।
वाच्चलिङ्गा परमितो, व्यत्तो तु पण्डिते फुटे ॥

१०६ शल्लभो दयिते'ज्झक्खे, जले थूलो महत्थपि ।
कुरुरे भेरवे भीमो,
लोलो तु लोलुपे चले ॥

१०६ **भीभच्छो** विकते भीमे, कोमले तिखिणे **मुदु** ।
इद्वे च मधुरे **सादु**, सादुमि **मधुरो** पिये ॥

१०६ **स्सिते** तु सुद्धे ओदातो, द्विजिह्वो सूचका^१हि सु ।
सक्के **समत्थो** सम्बन्धे, **समत्तं** निद्धिता^१खिले ॥

१०६ **शुद्धो** केवल पूतेसु, जिघज्जो^१न्ता^१धमेसु च ।
पोणो^१पनत निन्नेसु, अज्ज नीचेसु चे^१तरो ॥

१०७ **सुचि** सुद्धे सिते पूते, पेसलो दक्खचारुसु ।
अधमो कुच्छिते ऊने, अप्पिये प्य^१लिको भवे ॥

१०७ **श्यापे** असुद्धे **संकिण्णो**, भब्बं योग्ये च भाविनि ।
सुखुमो अप्पका^१णूसु, वुद्धो थरे च पण्डिते ॥

१०७ **सुभे** साधुमि **भदो** थ, त्या^१दो च विपुले बहु ।
धीरो बुधे धितिमन्ते, वेल्लितं कुटिले धुते ॥

१०७ **स्विसदो** व्यत्त सेतेसु, तरुणो तु युवे नवे ।
योगं याने, खमे योग्गो,
पिण्डितं गणिते घने ॥

१०७ **बुधे**^१भिजातो कुलजे, वुद्धो^१रूसु महल्लको ।
कल्याणं सुन्दरे चापि, हिमो तु सीतलेपि च ॥

१०७ **स्सोले** तु सीधे **चपलो**, वुत्ते उदित मुग्गते ।
आदित्ते गब्बिते **दित्तो**, पिट्ठं तु चुण्णितेपि च ॥

१०७ **स्सिगते** वायिते [वायने (क०)] वीतं, भावितं वड्डितेपि च ।
भज्जिते पतिते **भट्ठो**, पुट्ठो पुच्छित पोसिते ॥

१०७ **ज्जातो** भूते चये जातं,
पटिभागो समा^१रिसु ।
सूरो वीरे रविसूरे, दुट्ठो कुद्धे च दूसिते ॥

१०७ **दिट्ठो**^१रिमि^१क्खिते दिट्ठो [दिट्ठं (क०)],
मूळहे पोते च बालिसो ।
निन्दायं खेपने **खेपो**, नियमो निच्छये वते ॥

१०७ सलाकायं कुसो दब्भे,
बाल्यादो तु खये वयो ।
लेप गब्बेस्व'वलेपो, अण्डजो मीनपक्खिसु ॥

१०८ खिलाले नकुले बब्बु, मन्थो मन्थनसत्तुसु ।
वालो केसे'स्सादिलोमे,
सङ्घातो घातरासिसु ॥

१०९ शोपगामे रवे घोसो, सूतो सारथिवन्दिसु ।
माल्यं तु पुप्फे तदामे, वाहो तु सकटे हये ॥

१०९ खये'च्चने चा'पचयो, कालो समय मच्चुसु ।
भे तारका नेत्तमज्जे, सीमा' वधि, द्वितीसु च ॥

१०९ आभोगो पुण्णता'वज्जे-
स्वा'ळि'त्थी सखि सेतुसु ।
सत्ते थूले तीसु दळ्हो, लता साखाय वल्लियं ॥

१०९ भुत्ति'त्थी मोचने मोक्खे,
कायो तु देह रासिसु ।
नीचे पुथुज्जनो मूळहे, भत्ता सामिनि धारके ॥

१०९ स्निग्धा, पिच्छेसु सिखण्डो, सत्ते त्व'त्तनि पुगगलो ।
सम्बाधो संकटे गुह्ये,
नासे खेपे पराभवो ॥

१०९ च्चो रूपे करीसे थ, जुत्ति'त्थी कन्तिरंसिसु ।
१०९ अल्लं युत्ते च लद्धब्बे, खण्डे पण्णे दलं मतं ।
सल्लं कण्डे सलाकायं, सुचित्ते धावनं गते ।
भन्तत्थे विब्भमो हावे, मोहो'विज्जाय मुच्छने ॥

१०९ वेदो घम्मजले पाके,
गोळे उच्छुमये गुळो ।
मित्ते सहाये च सखा, विभू निच्चप्पभूसु सो ॥

१०९ खगो कुरुरे नेत्तिसो, परस्मिं अत्र तीस्व'मु ।
कलङ्को'ङ्का'पवादेसु,

देसे जनपदो जने ॥

१०९७ज्जे गाथा वचीभेदे, वंसो त्वन्वयवेणुसु ।
यानं रथादो गमने, सरूपस्मिं अधो तलं ॥

१०९८ज्जो विलगगे वेमज्जे, पुप्फं तु कुसुमोत्तुसु ।
सीलं सभावे सुब्बते, पुद्गवो उसभे वरे ॥

१०९९कोसे खगादिबीजेण्डं, कुहरं गम्भरे बिले ।
नेत्तिसे गण्डके खग्गो, कदम्बो तु दुमे चये ॥

१०९९धेनुयं रोहिणींत्थी, वरङ्गं योनियं सरे ।
अक्कोसे सपथे सापो, पङ्कं पापे च कदमे ॥

१०९९भोगवत्युरगे भोगी, स्सरो तु सिवसामिसु ।
बले पभावे वीरियं, तेजो तेसु च दित्तियं ॥

१०९९धारा सन्तति खग्गङ्गे, वानं तण्हाय सिब्बने ।
खत्ता सूते पटिहारे, वित्ति पीळासु वेदना ॥

१०९९स्थियं मतिं च्छापज्जासु, पापे युद्धे रवे रणो ।
लवोतु बिन्दुच्छेदेसु, पलाले [पलासे (टी०), पलापे-टी (४५३-११२४) गाथा पस्सितब्बा] तिसये भुसं ॥

१०९९आधा दुक्खे निसेधे च, मूलपदेपि मातिका ।
स्नेहो तेलेधिकप्पेमे,
घरापेक्खासु आलयो ॥

१०९९केतुस्मिं केतनं गेहे, ठाने भूमिंत्थियं भुवि ।
लेख्ये लेखो राजि लेखा, पूजिते भगवा जिने ॥

१०९९आदा सत्थे गदो रोगे, निसज्जा पीठेस्वांसनं ।
तथागतो जिने सत्ते,
चये देहे समुस्सयो ॥

११००बिलं कोट्टास छिद्देसु, वज्जं दोसे च भेरियं ।
काले दीघज्जसेद्धानं, आलियं सेतु कारणे ॥

११०१ओकासो कारणे देसे,

सभा गेहे च संसदे ।
यूपो थम्भे च पासादे, अयनं गमने पथे ॥

११० अक्को रुक्खन्तरे सूरै,
अस्सो कोणे हयेपि च ।
अंसो खन्धे च कोट्ठासे,
जालं सूस्वच्चि नो पुमे ॥

११० आसासत्तेस्व भावो थ,
अन्न मोदन भुत्तिसु ।
जीवं पाने जने जीवो,
घासो त्वन्ने च भक्खणे ॥

११० छदनेच्छादनं वत्थे, निकायो गेहरासिसु ।
अन्नादो आमिसं मंसे । दिक्खा तु यजनेच्चने ॥

११० क्रियायं कारिका पज्जे,
केतु तु चिहने धजे ।
कुसुमं थीरजे पुप्फे, वानरे तु बुधे कवि ॥

११० अधरे खरभे ओट्ठो, लुट्ठो तु लुट्ठकेपि च ।
कलुसं त्वाविले पापे, पापे कलि पराजये ॥

११० अन्तारो वन, दुग्गेसु, चरो चारम्हि चञ्चले ।
जनावासे गणे गामो, चम्मं तु फलके तचे ॥

११० आमोदो हास गन्धेसु,
चारु तु कनकेपि च ।
सत्तायं भवनं गेहे, लेसे तु खलिते छलं ॥

११० धेरं पापे च पटिघे, तच्चो चम्मनि वक्कले ।
उच्चेधिराहे आरोहो, नेत्तं वत्थन्तरं किखसु ॥

१११ पटिहारे मुखे द्वारं, पेटे जाते मतो तिसु ।
मासो परण्ण कालेसु, नग्गो त्वंचेलकेपि च ॥

१११ दोसे घाते च पटिघो, मिगादो छगले पसु ।

अरूपे चांक्षये नामं, दरो दरथ भीतिसु ॥

१११ स्याचने भोजने भिक्षा,
भारे त्वत्तिसये भरो।
दब्बिन्दजायासु सुजा, मेघे त्वब्भं विहायसे ॥

१११ स्मोदको खज्जभेदेपि, मणिके रतने मणि।
सेलारामेसु मलयो,
सभावङ्केसु लक्खणं ॥

१११ ऋवि सप्पिम्हि होतब्बे, सिरो सेट्ठे च मुद्धनि।
विचारेपि विवेको थ, सिखरी पब्बते दुमे ॥

१११ प्प्रेगो जवे पवाहे च, सङ्कु तु खिलहेतिसु।
निग्गहीते कणे बिन्दु, वराहो सूकरे गजे ॥

१११ क्षेत्तन्ते चित्तके पाङ्गं, सिद्धत्थो सासपे जिने।
हारो मुत्तागुणे गाहे,
खारको मकुळे रसे ॥

१११ अच्चयो' तिवक्कमे दोसे,
सेलरुक्खेस्वंगो नगो।
स्वप्पे'वधारणे मत्तं, अपचित्य'च्चने खये ॥

१११ छिद्दो'तरणेस्वो'तारो,
ब्रह्मे च जनके पिता।
पितामहो'य्यके ब्रह्मे,
पोतो नावाय बालके ॥

१११ रुक्खे वण्णे सुने सोणो,
सगो तु गगने दिवो।
वत्थे गन्धे घरे वासो, चुल्लो खुद्दे च उद्धने ॥

११२ क्कण्णो कोणे च सवणे,
माला पुप्फे च पन्तियं।
भागो भाग्ये'कदेसेसु,
कुट्टं रोगे' जपालके ॥

११२१सेय्या सेनासने सेने, चुन्दभण्डहि च'ब्भमो ।
वत्थादिलोमं'सु करे, निपातो पतने'व्यये ॥

११२२स्साखायं विटपो थम्भे, सत्तु खज्जन्तरे दिसे ।
सामिको पति'यिरेसु, पट्टानं गति हेतुसु ॥

११२३आगे रङ्गो नच्चट्टाने, पानं पेय्ये च पीतियं ।
इणु'क्खेपेसु उद्धारो, उम्मारे एळको अजे ॥

११२४अहारो पोथने यामे,
सरदो हायनो'तुसु ।
कुण्डिकाया'ळहके तुम्बो,
पलालो [पलापो (क०) ४५३-गाथा पस्सितब्बा] तु भुसम्हि च ॥

११२५पता'वाटे चये कासु, पनिसा कारणे रहो ।
कासो पोटगले रोगे,
दोसो कोधे गुणे'तरे ॥

११२६स्युत्य'ट्टाल'ट्टितेस्व'ट्टो, कीळायं कानने दवो ।
उप्पत्तियं चो'प्पतनं, उय्यानं गमने वने ॥

११२७ओकारो लामके खन्धे, मूलो'पदासु पाभतं ।
दसा' वत्था पटन्तेसु, कारणं घात, हेतुसु ॥

११२८हत्थिदाने मदो गब्बे, घटा घटन रासिसु ।
उपहारो'भिहारेपि, चयो बन्धन रासिसु ॥

११२९अन्धो थोके घायनीये,
चागो तु दानहानिसु ।
पाने पमोदे पीति'त्थी, इणे गिवा गलेपि च ॥

११३०पतिट्ठा निस्सये ठाने, बलक्कारेपि साहसं ।
भङ्गो भेदे पटे भङ्गं, छत्तं तु छवकेपि च ॥

११३१आणे भुवि च भूरि'त्ती, अनङ्गे मदनो दुमे ।
पमातरिपि माता थ, वेठु'णीसेसु वेठनं ॥

११३२आरिसो तण्डुलेय्ये'य्ये,

मोक्खो निब्बान मुत्तिसु ।
इन्दो'धिपति सक्केस्वा, रम्मणं हेतु गोचरे ॥

११३ अङ्के सण्ठान माकारे,
खेत्ते [वप्पे (पाकारमूले नेत्तजले उसुमे च वप्पो-टी)] वप्पो तटेपि च ।
सम्मृत्य'नुज्जा वोहारे, स्व'थ लाजासु चा'क्खतं ॥

११३ खत्रं यागे सदादाने,
सोमो तु ओसधि'न्दुसु ।
सङ्घातो युगगेहङ्गे, खारो ऊसे च भस्मनि ॥

११३ प्धातापो वीरिये तापे,
भागे सीमाय ओधि चाति ॥

इति पादानेकत्थवग्गो ।

अनेकत्थवग्गो निट्ठितो ।

३. सामञ्जकण्ड

४. अब्ययवग्ग

११३ अब्ययं वुच्चते दानि, चिरस्सं तु चिरं तथा ।
चिरेन चिररत्ताय, सह सद्धिं समं अमा ॥

११३ णुनप्पुनं अभिण्हज्जा, सकिं चा'भिक्खणं मुहं ।
वज्जने तु विना नाना, अन्तरेण रिते पुथु ॥

११३ लवं सुट्ठु चा'तीवा, तिसये किमुत स्व'ति ।
अहो तु किं किमू' दाहु, विकप्पे किमुतो'द च ॥

११३ अक्खाने भो अरे अम्भो,
हम्भो रे जे'ङ्ग आवुसो ।
हे हरे थ कथं किंसु, ननु कच्चि नु किं समा ॥

११४ अधुने'तरही'दानि, सम्पति अज्जदत्थु तु ।
तग्घे' कंसे ससक्कज्जा, द्धा कामं जातु वे हवे ॥

११४ **शावता** तावता याव, ताव कित्तावता तथा ।
एत्तावता च कीवे'ति, **परिच्छेदत्थवाचका** ॥

११४ **यथा** तथा यथेवे'वं, यथानाम यथाहि च ।
सेय्यथाप्ये'वमेवं, वा, तथेव च यथापि च ॥

११४ **इवमपि** च सेय्यथापि, नाम यथरिवा'पि च ।
पटिभागत्थे यथाच, विय तथरिवा'पि च ॥

११४ **सं** सामञ्च सयं चाथ, आम साहु लहू'पि च ।
ओपायिकं पतिरूपं, साध्वे'वं **सम्पटिच्छने** ॥

११४ **यं** तं यतो ततो येन,
तेने'ति कारणे सियुं ।
असाकल्ये तु **चन चि**, निप्फले तु **मुधा** भवे ॥

११४ **क्कदाचि** जातु तुल्या'थ, सब्बतो च समन्ततो ।
परितो च समन्तापि, अथ मिच्छा मुसा भवे ॥

११४ **असिसेधे** न अनोमा'लं, नहि चेतु सचे यदि ।
अनुकुल्ये तु **सद्धञ्च**,
नत्तं [रत्तं (टी०)] दोसो दिवा त्व'हे ॥

११४ **ईसं** किञ्चि मनं **अप्पे**, **सहसा** तु अतक्कित्ते ।
पुरे गगतो तु **पुरतो**, **पेच्चा**'मुत्रभवन्तरे ॥

११४ **अहो** ही विम्हये तुण्ही,
तु मोने था'वि पातु च ।
तद्धुणे सज्जु सपदि, बलक्कारे **पसह** च ॥

११५ **सुदं** खो [वो (क०)] अस्सु यग्घे वे,हा'दयो **पदपूरणे** ।
अन्तरेन'न्तरा अन्तो, **वस्सं** नून च निच्छये ॥

११५ **आनन्दे** सञ्च **दिट्ठा** थ, विरोधकथने **ननु** ।
कामप्पवेदने **कच्चि**, उसूयोपगमे'त्थु च ॥

११५ **इवा**'वधारणे जेय्यं, यथात्तं तु यथातथं ।
नीचं अप्पे, महत्तु'च्चं, अथ पातो पगे समा ॥

११५ ईच्छे सदा सनं [सना (क०)] पायो,
 बाहुल्ये बाहिरं बहि ।
 बहिद्वा बाहिरा बाह्ये, सीधेतु सणिकं भवे ॥

११५ अत्थं अदस्सने दुट्ठु, निन्दायं, वन्दने नमो ।
 सम्मा सुट्ठु पसंसायं, अथो सत्ताय मत्थि च ॥

११५ प्सायं सायेज्ज अत्राहे,
 सुवे तु स्वे अनागते ।
 ततो परे परसुवे, हिय्योतु दिवसे गते ॥

११५ अत्थ यत्र यहिचाथ, तत्थ तत्र तहिंतहं ।
 अथो उद्धज्ज उपरि, हेट्ठा तु च अधो समा ॥

११५ ओदने इद्ध हन्दाथ, आरादूरा च आरका ।
 परम्मुखा तु च रहो, सम्मुखा त्वावि पातु च ॥

११५ असयत्थमिह अप्पेव, अप्पेवनाम नूति च ।
 निदस्सने इतित्थज्ज, एवं, किच्छे कथज्जि च ॥

११५ हा खेदे सच्छि पच्चक्खे,
 धुवं थिरेवधारणे ।
 तिरो तु तिरियं चाथ, कुच्छायं दुट्ठु कुच्चते ॥

११६ सुवत्थि आसिट्ठत्थमिह, निन्दायं तु धी [धि (क०)] कथ्यते ।
 कुहिज्जनं कुहिं कुत्र, कुत्थ कत्थ कहं क्व थ ॥

११६ इहेधात्र तु एत्थात्थ,
 अथ सब्बत्र सब्बधि ।
 कदा कुदाचनं चाथ, तदानि च तदा समा ॥

११६ आदिकम्मे भुसत्थे च, सम्भवोतिण्ण तित्तिसु ।
 नियोगिस्सरियप्पीति, दान पूजाग्ग, सन्तिसु ॥

११६ अस्सने तप्परे सङ्गे, पसंसा, गति, सुद्धिसु ।
 हिंसा, पकारन्तोभाव, वियोगावयवेसु च ।
 पोपसग्गो दिसायोगे, पत्थना, धित्तिआदिसु ॥

११६ **परा**सदो परिहानि, पराजय गतीसु च ।
भुसत्थे पटिलोमत्थे, विक्कमा^३मसनादिसु ॥

११६ **प**निस्सेसा^३भाव सन्यास, भुसत्थ मोक्ख रासिसु ।
गेहा^३देसो^३पमाहीन, पसादनिग्गता^३च्चये ॥

११६ **क**स्सनो^३साननिक्खन्ता, धोभागेस्व^३वधारणे ।
सामीप्ये बन्धने छेक, न्तोभागो^३परतीसु च ॥

११६ **प**ातुभावे वियोगे च, निसेधादो **नि** दिस्सति ।
अथो नीहरणे चेवा, वरणादो च **नी** सिया ॥

११६ **उ**द्धकम्म वियोग त्त, लाभ तित्ति समिद्धिसु ।
पातुभाव^३च्चयाभाव, पबलत्ते पकासने ।
दक्ख^३गतासु कथने, सत्तिमोक्खादिके उ च ॥

११६ **धु** कुच्छित्ते^३सदत्थेसु, विरूपत्ते प्य^३सोभने ।
सिया^३भावा^३समिद्धीसु, किच्छे चा^३नन्दनादिके ॥

११७ **सं** समोधान सङ्खेप, समन्तत्त समिद्धिसु ।
सम्मा भुस सह प्पत्था, भिमुखत्थेसु सङ्गते ।
विधाने पभवे पूजा, पुनप्पुनक्रियादिसु ॥

११७ **वि**विधा^३तिसया^३भाव, भुसत्ति^३स्सरिया^३च्चये ।
वियोगे कलहे पातु, भावे भासे च कुच्छने ॥

११७ **दू**रा^३नभिमुखत्तेसु, मोहा^३नवड्ढितीसु च ।
पधान दक्खता खेद, सहत्थादो **वि** दिस्सति ॥

११७ **इ**वियोगे जानने चा^३धो, भाग निच्छय [भाग^३निच्छय (भाग+अनिच्छय-टी)] सुद्धिसु ।
ईसदत्थे परिभवे, देस ब्यापन हानिसु ।
वचोक्रियाय थ्ये च, जाणप्पत्तादिके **अव** ॥

११७ **ब**च्छा भुसत्त सादिस्या, नुपच्छिन्ना^३नुवत्तिसु ।
हीने च ततियत्था^३धो, भागेस्व^३नुगते हिते ।
देसे लक्खण विच्छे^३त्थ, म्भूत भागादिके **अनु** ॥

११७ **स**मन्तत्थे परिच्छेदे, पूजा^३लिङ्गन वज्जने ।

दोसक्खाने निवासना, वज्जा'धारेसु भोजने ।
सोक ब्यापन तत्वेसु, लक्खणादो सिया परि॥

११७६ आभिमुख्य विसिद्धु'द्ध, कम्मसारुप्पवुद्धिसु ।
पूजा'धिक कुला'सच्च, लक्खणादिमि चाप्य'भि॥

११७७ अधिकि'स्सर, पाठा'धि, ट्टान, पापुणनेस्व'धि ।
निच्छये चोपरित्ता'धि, भवने च विसेसने ॥

११७८ पटिदाननिसेधेसु, वामा'दाननिवत्तिसु ।
सादिसे पटिनिधिमि, आभिमुख्यगतीसु च ॥

११७९ प्रतिबोधे पतिगते, तथा पुनक्रियाय च ।
सम्भावने पटिच्चत्थे, पतीति लक्खणादिके ।
सु सोभने सुखे सम्मा, भुस सुट्ठु समिद्धिसु ॥

११८० आभिमुख्य, समीपा'दि, कम्मा'लिङ्गन पत्तिसु ।
मरियादु'द्धकम्मि'च्छा, बन्धना'भिविधीसु आ ॥

११८१ निवासा'व्हान गहण, किच्छे'सत्थ निवत्तिसु ।
अप्पसादा'सि सरण, पतिट्ठा'विम्वयादिसु ॥

११८२ अन्तोभाव भुसत्ता'ति, सय पूजास्व'तिक्कमे ।
भूतभावे पसंसायं, दळ्ळहत्थादो सिया अति ॥

११८३ सम्भावने च गरहा, पेक्खासु च समुच्चये ।
पज्जे संवरणे चेव, आसीसत्थे अपी'रितं ॥

११८४ न्निदेसे वज्जने पूजा, पगते वारणेपि च ।
पदुस्सने च गरहा, चोरिका'दो सिया अप ॥

११८५ समीपपूजा सादिस्स, दोसक्खानो'पपत्तिसु ।
भुसत्तो'पगमा'धिक्य, पुब्बकम्मनिवत्तिसु ।
गय्हाकारो'परित्तेसु, उपे'त्य [उपेत्य=उप+इति]'नसना'दिके ॥

११८६ एवं निदस्सना'कारो, पमासु सम्पहंसने ।
उपदेसे च वचन, पटिग्गाहे'वधारणे ।
गरहाये'दमत्थे च, परिमाने च पुच्छने ॥

११८७ समुच्चये समाहारे, न्वाचये चे'तरीतरे ।
पदपूरणमत्ते च, चसद्दो अवधारणे ॥

११८८ इति हेतुपकारेसु, आदिमि चा'वधारणे ।
निदस्सने पदत्थस्स, विपल्लासे समापने ॥

११८९ समुच्चये चो'पमायं, संसये पदपूरणे ।
ववत्थितविभासायं, वा'वस्सग्गे विकप्पने ॥

११९० भूसने वारणे चा'लं, वुच्चते परियत्तियं ।
अथो'था'नन्तरा'रम्भ, पज्हेसु पदपूरणे ॥

११९१ प्रसंसागरहासज्जा, सीकारादो [स्वीकार (टी०)] पि नाम थ ।
निच्छये चा'नुमानस्मिं, सिया नून वितक्कने ॥

११९२ सुच्छा'वधारणा'नुज्जा, सान्त्वना'लपने [सन्तनालपने (क०)] ननु ।
वते'कंस, दया, हास, खेदा'लपन, विम्वये ॥

११९३ आक्यारम्भ, विसादेसु, हन्द हासे'नुकम्पने ।
याव तु ताव साकल्य, माना'वध्य'वधारणे ॥

११९४ आची, पुर, ज्गतोत्थेसु, पुरत्था पठमे प्यथ ।
पबन्धे च चिरातीते, निकटागामिके पुरा ॥

११९५ निसेधवाक्यालङ्कारा, वधारणपसिद्धिसु ।
खल्वा'सन्ने तु अभितो-
भिमुखो'भयतोदिके ॥

११९६ कामं यद्यपिसद्वत्थे, एकंसत्थे च दिस्सति ।
अथो पन विसेसस्मिं, तथेव पदपूरणे ॥

११९७ हि कारणे विसेसा'व, धारणे पदपूरणे ।
तु हेतुवज्जे तत्था'थ, कु पापे'सत्थ'कुच्छने ॥

११९८ नु संसये च पज्हे थ, नाना' नेकत्थ वज्जने ।
किं तु पुच्छाजिगुच्छासु, कं तु वारिमि मुद्धनि ॥

११९९ अमा सहसमीपे थ, भेदे अप्पठमे पुन ।

किरांनुस्सवांरुचिसु, उदांप्यत्थे विकप्पने ॥

१२०७तीची चरिमे पच्छा, सामि त्वद्धे जिगुच्छने ।
पकासे सम्भवे पातु,
अज्जोज्जे तु रहो मिथो ॥

१२०८हा खेदसोकदुक्खेसु, खेदे त्वंहह विमहये ।
भिसापने [हिंसापने (टी०)] धी [धि (क०)] निन्दायं, पिधाने तिरियं तिरो ॥

१२०९नु त्वान तवे त्वा तुं, धा सो था क्वत्तु, मेव च ।
तो थ त्र हिज्जनं हिंहं, धि ह हि ध धुना रहि ॥

१२१०नानि वोदाचनं दाज्ज, थं तत्तं ज्झ ज्जु आदयो ।
समासो चांब्ययीभावो,
यादेसो चांब्ययं भवेति ॥

इति अब्ययवग्गो ।

सामज्जकण्डो ततियो ।

अभिधानप्पदीपिका समत्ता ।

निगमन

१. सगगकण्डो च भूकण्डो, तथा सामज्जकण्डिति ।
कण्डत्तयान्विता एसा, अभिधानप्पदीपिका ॥
२. तिदिवे महियं भुजगावसथे,
सकलत्थसमव्हयदीपनिंयं ।
इह यो कुसलो मतिमा स नरो,
पटु होति महामुनिनो वचने ॥
३. परक्कमभुजो नाम, भूपालो गुणभूसनो ।
लङ्काय मासि तेजस्सी, जयी केसरिविक्कमो ॥
४. विभिन्नं चिरं भिक्खुसङ्घं निकाय-
त्तयस्मिञ्च कारेसि सम्मा समग्गे ।
सदेहं व निच्चादरो दीघकालं,

महग्घेहि रक्खेसि यो पच्चयेहि ॥

५. येन लङ्का विहारेहि, गामा'रामपुरीहि च ।
कित्तिया विय सम्बाधी, कता खेत्तेहि वापिहि ॥
६. यस्सा'साधारणं पत्वा, नुग्गहं सब्बकामदं ।
अहम्पि गन्थकारत्तं, पत्तो विबुधगोचरं ॥
७. कारिते तेन पासाद, गोपुरादिविभूसिते ।
सग्गखण्डे'व तत्तोया, सयस्मिं पतिबिम्बिते ॥
८. महाजेतवना'ख्यम्हि, विहारे साधुसम्मते ।
सरोगामसमूहम्हि, वसता सन्तवुत्तिना ॥
९. सद्धम्मट्टितिकामेन, मोग्गल्लानेन धीमता ।
थेरेन रचिता एसा, अभिधानप्पदीपिकाति ॥